

Honoré de Balzac

Ægteskabskontrakten

Honoré de Balzac

Ægteskabskontrakten

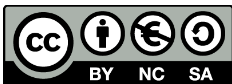
eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Copyright and conditions of use

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

For og imod

Monsieur de Manerville den ældre var en skikkelig normannisk adelsmand, en god bekendt af marskal Richelieu, som giftede ham med en af de rigeste arvinger i Bordeaux, da den gamle hertug opslog sin residens der som guvernør i Guyana. Normanneren solgte sine ejendomme i Bessin og blev gascogner af kærlighed til det smukke slot Lanstrac, et dejligt opholdssted, som han havde fået med sin kone.

I de sidste dage af Ludvig den 15.s regering blev han udnævnt til major i garden og levede til 1813, efter at han var sluppet helskindet fra Revolutionen.

Henimod slutningen af 1790 var han rejst til Martinique, hvor hans kone ejede nogle plantager, og betroede bestyrelsen af sine godser i Gascogne til en ærlig mand, der hældede til de republikanske grundsætninger. Da han kom tilbage, fandt han sine ejendomme urørte og godt bestyrede. Denne praktiske dygtighed lå i, at gascogneren var blevet podet på normannen.

Madame de Manerville døde i 1810. Da monsieur de Manervilles ødselhed i ungdommen havde lært ham, hvad penge var værd, og da mange oldinge tillægger dem en vigtighed, som de ikke har haft for dem i tidligere dage, blev han efterhånden sparsommelig, gnieragtig og gerrig. Uden at tænke på, at en gerrig fader gør en ødsel søn, gav han ikke sin søn noget at leve af, uagtet det var hans eneste barn.

Paul de Manerville kom henimod slutningen af 1810 tilbage fra Vendôme-kollegiet og blev tre år under sin faders herredømme. Det tyranni, som den 79-årige olding lod tynge

på sin arving, havde naturligvis en væsentlig indflydelse på et hjerte og en karakter, som endnu ikke havde antaget noget bestemt præg. Uden at mangle det fysiske mod, der synes at ligge i Gascognes luft, vovede Paul dog ikke at prøve kræfter med sin fader og tabte efterhånden den modstandsånd, som avler det moralske mod. Hans undertrykte følelser skjulte sig på bunden af hans hjerte, hvor han gemte dem længe, uden at give dem luft. Da han senere hen så, at de stod i strid med de grundsætninger, som verden har antaget, lærte han at tænke rigtigt og handle ilde. Han ville have kæmpet for et ord, men han skælvede ved tanken om at jage en tjener på døren; for hans frygtsomhed viste sig især i de kampe, hvor der fordres en standhaftig vilje for at sejre. Han var i stand til at udrette store ting for at undgå forfølgelse; men han kunne hverken komme den i forkøbet ved en planmæssig opposition eller trodse den ved en jævn og stadig udfolden af sine kræfter. Fej i tanke og dristig i gerning bevarede han længe den hemmelige åbenhed, som gør mennesket til et frivilligt offer og nar for de ting; hvorimod visse sjæle ømmer sig ved at gøre oprør, fordi de hellere vil lide end beklage sig. Han levede som en fange i sin faders gamle hus, for han havde ikke penge nok mellem hænderne til at kunne pleje omgang med de unge mennesker i byen; han misundte dem deres fornøjelser, men han kunne ikke tage del i dem. Hver aften slæbte den gamle adelsmand ham med sig i et gammelt køretøj, der blev trukket af udlevede og slet forspændte heste, og ledsaget af gamle, slet klædte tjenere, – i et royalistisk selskab, der bestod af levningerne af parlamentsadelen og den militære adel. Denne dobbelte adel havde sluttet sig sammen efter revolutionen, for at stå imod

den kejserlige indflydelse, og udgjorde, så at sige, dette steds aristokrati. Denne forstad, St. Germain i Bordeaux blev knust af søstædernes uhyre og rørlige formuer, men besvarede med en tavs foragt den overdådighed og pragt, som handelsverdenen, embedsstanden og officererne dengang lagde for dagen. Paul var endnu alt for ung til at begribe denne selskabets kasteinddeling og de nødvendigheder, der ligger under den tilsyneladende forfængelighed, som den adler; han kedede sig derfor imellem disse oldsager uden at vide, at disse hans ungdoms forbindelser engang skulle give ham den aristokratiske fremragenhed, franskmanden stedse tragter efter med begærlighed. Den eneste erstatning, som han fik for det gnavne og vrantne ved disse selskaber, bestod i nogle øvelser, som de unge mennesker holder så meget af, og som hans fader holdt ham strengt til. For den gamle adelsmand hørte det nødvendigvis med til et ungt menneskes fuldkomne opdragelse, at han forstod at føre våben, at være en udmærket rytter, at spille bold, at erhverve sig gode manerer og et smukt væsen, kort sagt den tomme og forfængelige undervisning, som adelsmændene i gamle dage måtte underkaste sig. Paul øvede sig derfor i våben hver morgen, gik på rideskolen og skød med pistoler. Sin øvrige tid tilbragte han med at læse romaner; for hans fader tillod ham ikke de højere studier, som nu til dags afslutter opdragelsen.

Et så ensformigt liv ville have dræbt det unge menneske, hvis hans faders død ikke havde befriet ham fra dette tyranni, just i det øjeblik, da det blev alt for utåleligt.

Paul fandt betydelige kapitaler, som hans fader havde dynget sammen, og sine ejendomme i den bedste tilstand af verden;

men han tænkte med rædsel på Bordeaux og havde ikke nogen større forkærlighed for Lanstrac, hvor hans fader tilbragte sommeren og slæbte ham med sig på jagt fra morgen til aften.

Efter at arvesagen var bragt i orden, ville den unge arving nyde livet. Han købte renter for sine kapitaler, overlod bestyrelsen af sine godser til sin notar og tilbragte seks år langt fra Bordeaux. Han blev ansat ved gesandtskabet i Neapel; han gik som sekretær til Madrid og London og gjorde således rejsen igennem Europa.

Efter at Paul havde lært verden at kende, efter at han havde mistet mange illusioner, efter at have bortødslet de rørlige kapitaler, som hans fader havde samlet sammen, kom der et øjeblik, da han, for at kunne vedblive at føre dette liv, måtte angribe de indtægter af sine godser, som hans notar havde opsparet. I dette kritiske øjeblik fik han en af de såkaldte gode ideer. Han ville forlade Paris, vende tilbage til Bordeaux, selv bestyre sine godser, føre en adelsmands liv på Lanstrac, forbedre sine ejendomme, gifte sig og lade sig vælge til Deputeretkammeret.

Paul var greve; adelskabet havde igen fået en slags værdi i ægteskabssager, han kunne og burde gøre et godt giftermål. Hvis der er mange damer, som ønsker at gifte sig med en titel, gives der endnu flere, som vil ægte en mand, der forstår sig på at udtyde livet. Nu havde Paul for den runde sum af 700.000 francs, som han havde fortæret på seks år, tilegnet sig en værdighed, som man ikke kan købe, og som er lige så meget værd som et vekselagentur, der også fordrer lange studier, prøver, eksamener, kundskaber, venner, fjender, en vis elegant vækst, et vist væsen, et navn, der klinger smukt og let; en

værdighed, som på den anden side indbringer mangt et godt eventyr hos damerne, dueller, tabte væddemål ved væddeløbene, skuffelser, kedsomhed og mange ufordøjede fornøjelser. Han var kort sagt *en elegant ung mand*. Uagtet sin tåbelige ødselhed havde han aldrig opnået at blive *modeherre*. I verdensmenneskernes mærkelige arenaer gælder en modeherre lige med en marskal af Frankrig og en elegant ung mand med en generalløjtnant.

Paul nød sit lille rygte for elegance og vidste at vedligeholde det. Hans folk havde en udmærket holdning; hans ekvipager omtaltes som mønstre; hans aftengilder gjorde en vis lykke; kort sagt, hans ungkarleliv regnedes blandt de syv eller otte, hvis pragt kunne måle sig med de bedste huses i Paris. Men han havde aldrig gjort en kvinde ulykkelig; men han spillede uden at tabe; men hans lykke gjorde ingen opsigt; men han var alt for redelig til at bedrage, hvem det så var, selv en ung pige; men han slængte ikke sine kærlighedsbilletter rundt omkring; men han havde ikke en kuffert fuld af elskovsbreve, som hans venner kunne sidde og rode op i, mens han bandt sit halstørklæde eller barberede sig; men da han ikke ville angribe sine godser i Guyana, besad han ikke den dumdristighed, som tilråder at føre de store slag, og som drager opmærksomheden hen på et ungt menneske; men han lånte ikke penge af nogen og begik den fejl, at låne til sine venner, som forlod ham og ikke talte om ham mere, hverken ondt eller godt. Han syntes at have en slags beregning i sit uordentlige pengevæsen. Nøglen til hans karakter lå i faderens tyranni, som havde gjort en slags selskabelig mestiz af ham. En morgen sagde han altså til en af sine venner ved navn de Marsay:

"Min kære ven, der må være en mening i livet."

"Man må være blevet 27 år for at forstå det," sagde de Marsay spottende.

"Ja, jeg er 27 år og netop på grund af mine år vil jeg rejse til Lanstrac og leve der som adelsmand. Jeg vil bo i Bordeaux i min faders gamle hus, hvortil jeg vil lade mit indbo bringe her fra Paris, og jeg vil tilbringe tre vintermåneder her i dette hus, som jeg vil beholde."

"Og Du vil gifte dig?"

"Og jeg vil gifte mig."

"Jeg er din ven, min gode Paul, det ved du," sagde de Marsay efter et øjebliks tavshed. "Nu vel da! Bliv så en god fader og en god ægtefælle; men du vil blive latterlig hele dit liv igennem. Hvis du blev lykkelig *og* latterlig, så burde man endda tage sagen i betragtning; men du vil aldrig blive lykkelig, din hånd er ikke stærk nok til at styre et hus. Jeg vil vise dig retfærdighed. Du er en udmærket rytter; ingen kan bedre end dig give og samle tøjlerne, lade en hest danse og sidde som naglet til sadlen. Men, min kære! ægteskabet er noget ganske andet. Jeg ser herfra, hvorledes du bliver kørt afsted af madame de Manerville og oftere og imod din vilje må gå i galop end i trav, til du til sidst bliver slået af! ... Ja, men kastet således af, at du bliver liggende i grøften med brækkede ben. Hør engang! Du har endnu nogle og fyrretyve tusinde francs i årlig indtægt af dine godser i departementet i Gironde; nu vel, tag dine heste og dine folk med og møblér dit hotel i Bordeaux. Du vil da blive Bordeaux' konge og der forkynde de love, som vi giver her i Paris. Du vil blive korrespondent for vore tåbeligheder, det er alt sammen meget godt; begå dårskaber i provinserne, ja du kan

endog gerne gøre dumme streger, det vil måske endog forskaffe dig agtelse, men – gift dig ikke. Hvem gifter sig i vore tider? Handelsmænd, for at forøge deres kapital, eller for at være to til at trække åget; bønder, som vil avle mange arbejdere; vekselmæglere, notarer, som må betale deres embeder; ulykkelige konger, som skal vedligeholde deres dynasti. Vi alene er frie for at bære paksadlen, og så vil du frivilligt tage den på? Og hvorfor gifter du dig så? Du skylder ungdommen regnskab for dine grunde. Du må vel huske på, at om du end ægter en arving, der er lige så rig som dig selv, så er 80.000 francs indtægt for to ikke det samme som 40.000 for én, fordi I snart vil blive tre eller fire, hvis I får børn. Eller elsker du måske den dumme race af Manerviller, som du vil sætte i verden, og som kun vil skaffe dig sorger? Ved du egentlig, hvad det vil sige, at være fader og moder? Ægteskabet er det urimeligste af alle samfundets opofrelser, min kære Paul. Det er et offer, som blot kommer vore børn til gode, og de indser først, hvor stort det har været, når deres heste græsser på vore grave. Savner du måske din fader, den tyran, der gjorde din ungdom så sørgelig? Hvorledes vil du bære dig ad med at vinde dine børns kærlighed? Din omsorg for deres opdragelse, dine bestræbelser for deres lykke, din nødvendige strenghed imod dem vil vende deres hjerter bort fra dig. Børn holder mest af en ødsel eller svag fader, som de så senere hen foragter. Du vil da altid have valget mellem frygt og foragt; for man bliver ikke en god familiefader, fordi man ønsker at blive det. Kast engang dine øjne på vore venner og sig mig, hvem af dem du kunne ønske til søn? Der er nogle iblandt dem, som gør deres navn skam. Børn, min ven, er en slags varer, som det er meget vanskeligt at passe

på. Dine ville måske blive rene engle; nå lad gå! men har du nogensinde undersøgt det svælg, som skiller ungkarlelivet fra ægtestanden? – Hør da vel! Så længe du er ugift, kan du sige: "Jeg vil kun være latterlig i det eller det, publikum må ikke tænke andet om mig, end hvad jeg vil give det lov til at tænke." Når du bliver gift, er du altid latterlig. Som ungkarl skaber du dig selv din lykke; du benytter den så længe du vil og lader den derpå stryge. Som gift må du tage den, som den er, og når du vil bruge den, smutter den fra dig. Som gift bliver du et mådeligt subjekt, du beregner medgiften, du taler om den offentlige og religiøse moral, du finder de unge mennesker umoralske og farlige, kort sagt, du bliver en social akademiker. Ja, jeg føler virkelig medlidenhed med dig. Den gamle pebersvend, hvis død arvingerne så inderligt ønsker, og som indtil sit sidste suk må forsvare sig mod sin gamle husholderske, som han forgæves beder om en drik vand, er et lyksaligt menneske i sammenligning med ægtemanden. – Jeg vil ikke tale om, hvorledes striden mellem to væsner, der altid er sammen, der er bundet til hinanden for livstid, og som har taget hinanden, fordi de troede at passe sammen, kan drille, kede, gøre én utålelig, tyrannisere, forstemme, genere, sløve, bedøve og lamme, det ville være at opkoge Boileaus satire, som vi kan udenad. Jeg vil tilgive dig dit latterlige indfald, hvis du vil love mig at gifte dig som en stor herre, at oprette et stamhus med din formue, at benytte hvedebrødsdagene til at få et par lovlige børn, at give din kone et fuldstændigt indrettet hus, der var aldeles adskilt fra dit, aldrig at mødes uden i selskabslivet og aldrig at komme hjem fra en rejse uden at lade dig melde ved en kurér. 200.000 francs ville være nok til et sådant liv, og ved

hjælp af din fortid ville du let kunne skabe dig det, hvis du ægtede en rig englænderinde, der sukkede efter en titel. Ja, denne aristokratiske levemåde synes mig virkelig at være en franskmand værdig; den alene er storartet, den alene kan skaffe os en kones agtelse og venskab og skille os fra massen, den er den eneste, for hvis skyld en ung mand bør give slip på sit ungkarleliv. – Når grev de Manerville er stillet således, bliver han en af sin tidsalders lovgivere og hæver sig over alt andet; han kan da kun ende som minister eller gesandt. Det latterlige kan ikke nå ham, han har erobret de fordele, som samfundet har skænket ægtestanden, og beholder tillige en ungkarls rettigheder."

"Men min gode ven, jeg er ikke de Marsay; jeg er simpelthen, som du selv gjorde mig den ære at sige, Paul de Manerville, en skikkelig fader og mand, medlem af Deputeretkammerets centrum og måske pair af Frankrig. Det er en meget jævn livsskæbne, men jeg er beskeden, jeg vil finde mig i den med hengivenhed."

"Men din kone," sagde den ubarmhjertige Marsay, "vil hun også finde sig i den med hengivenhed?"

"Min kone må gøre det, jeg vil, min kære."

"Ak, min stakkels ven! er du ikke kommet videre? Farvel, Paul! Fra i dag af har du tabt min agtelse. – Dog et ord endnu, jeg kan ikke med koldt blod underskrive din tronafsigelse. Nu skal jeg sige dig, hvori vor stilling har sin styrke. Selv om en ungkarl kun har én franc i årlig indtægt, ja selv om hans hele formue kun består i hans ry for elegance og den lykke, han har gjort ... Nu vel, dette fantastiske skyggebillede har endnu en uhyre værdi. Livet åbner endnu mange lykkelige udveje for en falmet

ungkarl. Hvor store fordringer han end har, så kan han dog håbe at nå sit mål. Men ægteskabet, Paul! det er samfundets: "Hertil og ikke længere!" Som ægtemand kan du ikke blive andet, end hvad du er bestemt til at blive, medmindre din kone gør dig den ære at tage sig af dig."

"Men," sagde Paul, "du underkaster mig bestandig teorier, der kun gælder som undtagelser. Jeg er ked af kun at leve for andre, at holde heste for at vise dem frem, i alle mine handlinger at tage hensyn til, hvad vil man sige om det! At ødelægge mig, for ikke at tosserne skulle sige: "Se, Paul har stadig den samme vogn. Hvor vidt er han med sin formue? er han snart færdig? Han spiller på Børsen, han er millionær. Madame den og den er rasende forelsket i ham. Han har ladet komme et spand fra England; det er for øjeblikket det smukkeste i Paris. Man har i Longchamps lagt mærke til d'herrer de Marsays og de Manervilles firspændige kalecher, det var to dejlige spand." Kort sagt: de tusinde dumheder, en flok fæhoveder fører os i ledebånd med. Jeg er begyndt at se, at denne levemåde, hvor man kører i stedet for at gå, opslider og gør os gamle før tiden. Tro mig, kære Henri, jeg beundrer din magt, men jeg misunder dig den ikke. Du kan bedømme alt, du kan tænke og handle som statsmand, sætte dig ud over de fælles love, de anerkendte ideer, de gældende fordomme, de vedtagne sømmelighedshensyn; du nyder alt det gode ved en stilling, som jeg kun ville få ulykkerne af. Dine kolde, systematiske og måske gyldige slutninger gælder i massens øjne for en forfærdelig ugudelighed. Jeg hører massen til. Jeg må spille mit spil efter de regler, som gælder for det samfund, i hvilket jeg er nødt til at leve. Hvis du stiller dig på de menneskelige

anliggenders højeste tinde, så finder du, der hvor alt stivner af kulde, endnu varme følelser. Jeg ville fryse der. Livet består for den største del af det samfund, jeg er borger i, i de følelser, som jeg nu føler trang til. Ofte koketterer et menneske, der er vant til at gøre lykke hos kønnet, med ti fruentimmer på én gang og kommer ikke til at besidde et eneste af dem; hvor stor da end hans styrke, dygtighed og verdenskundskab er, så må der komme vendepunkter, hvor han ligesom bliver knust imellem to døre. Jeg holder af en stadig og blid udveksling af liv; jeg foretrækker den simple tilværelse, hvor man altid finder en kvinde hos sig ..."

"Det er en temmelig letsindig opfattelse af ægteskabet," sagde de Marsay.

Paul tabte ikke fatningen, men blev ved.

"Du kan gerne le ad mig, men jeg vil føle mig som det lykkeligste menneske, når min kammertjener træder ind med de ord: "Fruen venter på herren med morgenmaden." Når jeg kommer hjem om aftenen og finder et hjerte ..."

"Det er fremdeles alt for letsindigt, Paul! Du er endnu ikke moralsk nok til at gifte dig."

"...Et hjerte, som jeg kan betro alt, hvad der ligger mig på sinde, alle mine hemmeligheder. Jeg vil leve så fortroligt med en menneskelig skabning, at vor gensidige kærlighed ikke skal afhænge af en ubetydelig uenighed, eller af en eller anden stilling, hvori manden berøver hende en eller anden illusion med hensyn til kærligheden. Endelig har jeg, som jeg har sagt dig, mod nok til at blive en skikkelig mand og fader; jeg føler, at jeg egner mig til at nyde familieglæderne og vil vide at finde

mig i de betingelser, som samfundet fordrer af dem, der har kone og børn."

"Du ligner en bikube. Nå! Du vil altså være en tosse hele dit liv. Du vil gifte dig for at få en kone? Med andre ord, du vil lykkeligt og til din egen fordel løse det vanskeligste problem, som de borgerlige sæder, der er en følge af den franske revolution, har frembragt i vore tider. Og du vil begynde med at isolere dig? Tror du måske, at din kone også er ked af det liv, som du foragter? Vil hun ligesom du føle væmmelse for det? Eftersom du ikke vil gå ind på den smukke ægteskabelighed, som jeg har givet dig programmet til, så hør mit sidste råd: Bliv ungkarl endnu i tretten år og mor dig som en fordømt. Når du så er blevet fyrre år, når du har haft dit første anfald af gigt, gift dig så med en enke på 36, så kan du endda blive lykkelig. Hvis du gifter dig med en ung pige, så vil du dø i galehuset."

"Så, men hvorfor?" spurgte Paul lidt stødt.

"Ah, min kære! Boileaus satire mod kvinderne er en række forslidte talemåder, der er sat på vers. Hvorfor skulle kvinderne ikke have deres fejl? Hvorfor skulle de gøres arveløse med hensyn til den menneskelige naturs tydeligste ejendom? Derfor er, efter min mening, ægteskabets problem ikke mere deri. Tror du måske, at det går med ægteskabet som med kærligheden, at det er nok for en ægtemand til at blive elsket, at han er en mand? Du tager altså blot de lykkelige erindringer med dig fra damernes lønkamre? Hele vort ungkarleliv lægger grunden til en ulykkelig vildfarelse for den gifte mand, som ikke er en dyb kender og iagttager af det menneskelige hjerte. – Ifølge det ejendommelige ved vore sæder, skænkes et menneske i sin ungdoms glade dage altid lykken, han sejrer over kvinder, der

allerede er forført og som kun følger deres lyster. Både hos den ene og den anden avler de hindringer, der ligger i lovene, følelserne og kvindens medfødte blufærdighed, en gensidighed i indtryk, som bedrager de overfladiske folk med hensyn til deres tilkommende forhold som ægtefolk. Da gives der nemlig ingen hindringer mere, da lider konen i stedet for at skænke, da støder hun én bort i stedet for at attrå. Da skifter livet udseende for os. Den frie og sorgløse ungkarl er altid den angribende og har ikke noget at frygte af et uheld, mens et nederlag i ægtestanden altid er uopretteligt. Hvis en elsker formår at få en kone til at ophæve en for ham ugunstig kendelse, så er et sådant omslag ægtemændenes Waterloo. De er ligesom Napoleon fordømt til at sejre, og hvor talrige deres sejrvindinger end er, så vil det første nederlag gøre dem alle til intet. Den dame, som føler sig smigret ved sin elskers udholdenhed og vrede, kalder det råhed hos sin mand. Mens ungkarlen vælger sit terræn selv, og mens alt er ham tilladt, så er alt forbudt for manden; hans valplads er stedse den samme. Dernæst er parternes stilling vendt om. En kone er tilbøjelig til at afslå alt det, hun bør indrømme, mens en elskerinde indrømmer mere, end hun bør. Har du, som tænker på at gifte dig, og som rimeligvis også bliver gift, nogen sinde tænkt på lands lov og ret? Jeg har aldrig smudset mine fødder i den kommentarernes usle vrå, i det sludderens tagkammer, som man kalder retsskolen, jeg har aldrig lukket lovbogen op; men jeg ser, hvorledes den anvendes på forholdene i verden. Jeg forstår mig på loven, ligesom en kliniker forstår sig på lægekunsten. Sygdommen er ikke bøgerne, den er hos den syge; lovbogen, min kære, har sat kvinden under formynderskab; den betragter hende som

mindreårig, som et barn. Hvorledes styrer man nu børnene? Ved frygt. I dette ord ligger hele knuden, Paul. Føl dig selv på tænderne. Prøv på, om du kan spille tyrannen; du, som er så blid, så god en ven, så tillidsfuld; du, som jeg fra først af har gjort nar af, og som jeg for øjeblikket elsker så højt, at jeg vil overgive dig min erfaring. Ja, den kommer af en videnskab, som tyskerne allerede har kaldt antropologi. Ja, hvis jeg ikke havde opløst livet i fornøjelsen, hvis jeg ikke nærede en dyb modbydelighed for dem, der tænker i stedet for at handle, hvis jeg ikke foragtede de tosser, der er dumme nok til at tro på en bogs varighed, når man ved, at sandet i Afrikas ørkener består af Gud ved hvor mange ubekendte og i støv opløste London'er, Venedig'er, Paris'er og Rom'er, ville jeg skrive en bog om det moderne ægteskab, om det kristelige systems indflydelse, og endelig ville jeg kaste en lysstråle på den dynge spidse sten, hvorpå tilhængerne af samfundets *multiplicamini* har lagt sig til hvile. Men fortjener menneskeheden, at jeg spilder et kvarter af mit liv på den? og den eneste rette brug af pen og blæk; er det ikke at besnære hjertet med elskovsbreve? Vil du føre grevinde de Manerville ind i vor kreds?"

"Måske," svarede Paul.

"Vi vil vedblive at være venner," sagde de Marsay.

"Hvis ...?" svarede Paul.

"Å! vær du kun rolig; vi vil være lige så høflige mod dig, som de franske musketerer ved Fontenoy var mod englænderne."

Uagtet denne samtale havde rystet grev de Manerville, skyndte han sig dog at udføre sin beslutning og kom tilbage til Bordeaux i vinteren 1821. De uhyre omkostninger, som han

anvendte på at istandsætte og møblere sit hus, vedligeholdt værdigt hans ry for elegance, som var gået forud for ham. Ved sine gamle forbindelser blev han snart indført i det kongeligtsindede selskab i Bordeaux, som han hørte til ikke alene ved sine politiske meninger, men også ved sit navn og sin formue, og han blev snart de fashionables konge. Hans fine takt, hans væsen og parisiske opdragelse fortryllede Bordeaux' Faubourg St. Germain. En gammel marquise betjente sig af et udtryk, hvormed man allerede ved hoffet betegnede de tidligere såkaldte modeherrers og petit-maîtres blomstrende ungdom, hvis sprog og manerer var en lov i deres kredse; hun sagde om ham, at han var en *ærteblomst*.

Det liberale selskab opsnappede dette ord og gjorde det til et øgenavn, mens royalisterne tog det i en god betydning.

Paul de Manerville opfyldte hæderligt de betingelser, som hans tilnavn pålagde ham. Det gik ham som de middelmådige skuespillere; fra det øjeblik af, at publikum lægger mærke til dem, bliver de udmærkede. Paul udfoldede alle de egenskaber, som hans fejl tilstedede, fordi han følte sig i sit es. Hans hentydninger var hverken skarpe eller bitre, hans væsen ikke hovmodigt. Når han talte med damerne, viste han dem den agtelse, som de sætter så megen pris på; han var hverken alt for ærbødig, eller alt for fortrolig. Hans indbildskhed var kun en vis omsorg for hans person, som gjorde ham behagelig. Han var opmærksom mod rang; han tillod de unge mennesker en vis frihed, som hans parisiske erfaring dog holdt inden for de rette grænser. Uagtet han fægtede og skød udmærket med pistoler, var han dog blid som en kvinde, og det var man ham forbunden for. Hans middelhøje vækst og hans kraftige skikkelse, som

endnu ikke var blevet til den fedme, der ikke kan forenes med legemets ynde, var ikke i vejen for, at hans ydre ikke passede til hans rolle som Bordeaux' Beau Brummel. En hvid hud, der fremhævedes ved hans sunde farve, smukke hænder, en net fod, blå øjne med lange øjenvipper, sort hår, sirlige bevægelser, en klar stemme, som hverken var for høj eller for dyb, og som altid gik til hjertet: alt hos ham passede til hans tilnavn.

Paul var denne fine blomst, som fordrer en omhyggelig dyrkning, hvis egenskaber kun udvikler sig i en fugtig og gunstig jordbund, som en slet behandling ikke lader komme op, som en alt for stærk sol brænder og som frosten slår til jorden. Han var et af de mennesker, der mere er skabt til at modtage end til at skænke lykke, som i høj grad ligner kvinderne, og for hvem den ægteskabelige kærlighed bliver noget forsynsagtigt. Hvis den slags karakterer skaber vanskeligheder i fortrolig omgang, så er den behagelig og tiltrækkende i selskabslivet. Derfor gjorde Paul også en mageløs lykke i provinsens snævrere kreds, hvor hans jævne ånd blev bedre vurderet end i Paris.

Ordningen af hans hus og istandsættelsen af slottet Lanstrac, hvor han indførte engelsk overdådighed og bekvemmelighed, opslugte de pengesummer, som hans notar havde sat ud i de sidste seks år. Han var altså bogstaveligt indskrænket til sine nogle og fyrre tusinde francs, og han troede, at han bar sig meget fornuftigt ad, da han ordnede sit hus således, at han ikke behøvede at give mere ud.

Da Paul offentligt havde vist sine ekvipager, gjort nogle middagsselskaber for byens mest udmærkede unge mennesker og anstillet nogle jagter med dem på sit istandsatte slot, indså han, at livet i provinsen ikke gik, hvis han ikke giftede sig. Han

var endnu for ung til at anvende sin tid til at samle penge eller til at lægge vind på de fordelagtige forbedringer, som folk i provinserne tidligt eller sent beskæftiger sig med, og som er nødvendige, for at de kan få deres børn anbragt; han begyndte derfor at længes efter de afvekslende adspredelser, som en pariser er blevet vant til. De grunde, som bestemte ham til at gifte sig, lå imidlertid ikke i, at han havde et navn at bevare, at han måtte se at få arvinger, som hans formue engang kunne gå videre til, at han måtte knytte forbindelser, hvorved han kunne skabe et hus, der ville blive et samlingspunkt for landets fornemste kredse, eller i, at han var blevet træt af de løse og uordentlige fruentimmerforbindelser; men fra det øjeblik af, at han var kommet til Bordeaux, var han blevet forelsket i denne bys dronning, mademoiselle Evangélista.

Ved begyndelsen af dette århundrede havde en vis spanier, ved navn Evangélista, nedsat sig i Bordeaux, hvor både hans anbefalinger og rigdomme havde skaffet ham optagelse i de adeliges saloner. Hans kone bidrog meget til at vedligeholde ham i dette gode rygte midt i et aristokrati, hvor man måske kun havde optaget ham med sådan lethed for at drille selskabet af anden rang. Madame Evangélista, der var kreolerinde og lignede de damer, der er vant til at blive opvartet af slaver, og som forresten hørte til Casa-Réal, en berømt spansk familie, levede som en fornem dame, kendte ikke penges værdi og lagde ingen bånd på selv de ødsleste luner. De blev nemlig altid tilfredsstillet af en forelsket mand, som højmodigt skjulte pengevæsenets hjulværk for hende. Spanieren, der var glad over, at hun fandt behag i Bordeaux, hvor hans forretninger nødte ham til at tage ophold, erhvervede sig en ejendom der,

førte hus, gav audiens som en fornem herre, og gav i alle ting beviser på den mest udsøgte smag. Derfor var der fra 1800 til 1813 kun tale om monsieur og madame Evangélista i Bordeaux. Spanieren døde i 1813 og efterlod sin kone som enke i hendes 32. år, med en uhyre formue og den smukkeste lille datter af verden, et barn på 11 år, som lovede engang at blive og virkelig også blev en fuldendt ung dame.

Hvor fiffig end madame Evangélista var, så forandrede dog restaurationen hendes stilling. Det kongeligtsindede parti rensede sig, nogle familier forlod Bordeaux. Uagtet hendes mands hånd og hoved manglede i bestyrelsen af hendes pengesager, for hvilke hun havde en kreolerindes sorgløshed og en modedames udygtighed, ville hun dog ikke forandre noget i sin levemåde.

I det øjeblik, da Paul tog den beslutning at vende tilbage til sit fødeland, var mademoiselle Evangélista en beundringsværdig smuk, ung dame og tilsyneladende det rigeste parti i Bordeaux, hvor man endnu ikke vidste noget om den fremskridende formindskelse af hendes moders kapitaler; hun havde nemlig, for at forlænge sit herredømme, givet uhyre summer ud. Natalie havde nået sit 19. år, og endnu var intet ægteskabstilbud kommet hendes moder for øre.

Mademoiselle Evangélista, der var vant til at tilfredsstille alle en ung piges luner, bar prægtige kashmirssjaler, havde kostbare smykker, og levede midt i en overdådighed, som afskrækkede alle spekulanterne i en by og et århundrede, hvor sønnerne gør lige så gode beregninger som forældrene. Det ulykkelige ord: "Kun en fyrste kan ægte mademoiselle Evangélista!" – var stikordet i salonerne og koterierne. Familiemødrene, de gamle

adelsfruer, der havde børnebørn at bortgifte, de unge piger, der var misundelige på Natalie, hvis uefterlignelige elegance og overlegne skønhed var dem i vejen, lagde endnu mere gift i denne mening ved deres troløse ytringer. Når de således hørte en ægteskabskandidat ude af sig selv udbryde med beundring, når Natalie trådte ind i en balsal:

"Gud, hvor hun er smuk!" – svarede mødrene:

"Ja, men hun er dyr."

Hvis en nyankommen fandt mademoiselle Evangélista dejlig og ytrede, at en giftefærdig mand ikke kunne gøre noget bedre valg, svarede man:

"Hvem ville da være dristig nok til at gifte sig med en ung dame, der får 1000 francs om måneden af sin moder til sit toilette, som holder heste, kammerjomfru og bærer mange ægte kniplinger? Hun har brüsselerkniplinger på sine morgenkjoler. Hendes fine vask koster så meget, at man kunne føre en lille husholdning med det. Hun bærer peleriner om morgenen, der koster 10 francs at sætte op."

Denne og tusinde lignende ytringer, som man gentog ved alle lejligheder, kølnede snart de unge mænd, hvor meget de så end brændte af lyst efter at ægte mademoiselle Evangélista. Natalie, der var dronning på alle ballerne og sløvet for alle de smigrende ytringer, smil og udtryk af beundring, som hun indsamlede over alt på sin vej, kendte ikke noget til tilværelsen. Hun levede, ligesom fuglen flyver, eller som blomsten skyder frem; for hun fandt alle sine omgivelser rede til at opfylde alle hendes ønsker. Hun kendte ikke tingenes værdi; hun vidste ikke, hvorfra indtægter kommer, eller hvorledes de vedligeholdes og bevares. Hun troede måske, at ethvert hus havde sine kuske, kokke,

kammerpiger og øvrige tjenestefolk, ligesom engene frembringer hø, og træerne bærer frugt. For hende betød tiggere og fattige, omstyrtede træer og en ufrugtbar jordbund det samme. Forkælet af sin moder som et fremtidshåb blev hun aldrig træt af at more sig; derfor sprang hun omkring i verden som den vilde hest på steppen uden tøjle og uden sko.

Seks måneder efter Pauls ankomst førte det fine selskab ærteblomsten og baldronningen sammen. Disse to blomster betragtede tilsyneladende hinanden med kulde; men i virkeligheden fandt de hinanden meget indtagende. Madame Evangélista, der havde interesse af at udspejde virkningerne af dette forudsete møde, gættede af Pauls blik de følelser, der bevægede ham, og sagde til sig selv:

"Han skal være min svigersøn!"

ligesom Paul sagde til sig selv, da han så Natalie:

"Det skal blive min kone."

Evangélista'ernes formue, der var blevet til et ordsprog i Bordeaux, var indgraveret i Pauls erindring som en fordom fra barndommen, det vil sige en fordom, der er vanskeligt at få bugt med. Således var der intet til hinder fra pengehensynets side, og man kunne spare sig de undersøgelser og de tvistigheder, som både de frygtsomme og de stolte sjæle er lige bange for.

Når en eller anden kom til Paul med de lovtaler, som Natalies væsen, sprog og skønhed fortjente, men som endte med disse grueligt beregnende bemærkninger om fremtiden, hvortil huset Evangélistas levevis gav anledning, svarede ærteblomsten med al den hån, som denne provinsielle og smålige tænkemåde fortjente. Da man snart lærte hans tænkemåde at kende, tav

man; for han angav lige så vel tonen for ideer og sprog som for væsen og ting. Han havde ført udviklingen af engelsk personlighed og dens iskolde skranker i vælten; spotten à la Byron, anklagen mod livet, foragten for alle hellige bånd, engelsk sølvtøj og humor, undervurderingen af provinslivets sædvaner og forældede ting, cigaren, polituren, ponyen, de gule handsker og galoppen. Det gik derfor Paul stik modsat af det, som havde været holdt i hævd hidtil, hverken de unge piger eller de gamle adelsfruer søgte at gøre ham modløs. Madame Evangélista indbød ham flere gange til nogle højtidelige middagsselskaber. Uagtet den kulde, som Paul de Manerville bar til skue, men som hverken narrede moder eller datter, skred han med små skridt frem på ægteskabets vej. Når han på promenaden viste sig i sin tilbury eller på sin smukke hest, stod nogle unge mennesker stille, og han hørte dem sige:

"Det kan man kalde en lykkelig mand, han er rig, det er en smuk fyr, og man siger, at han skal ægte mademoiselle Evangélista. Der gives visse folk, som verden udtrykkelig synes at være skabt for."

Når han mødte madame Evangélistas kaleche, var han stolt af den særegne udmærkelse, som moder og datter lagde i den hilsen, de sendte ham. Hvis Paul ikke havde været hemmeligt forelsket i mademoiselle Evangélista, så havde dog verden bortgiftet ham alligevel. Verden, som aldrig udretter noget godt, er medskyldig i mange ulykker, og når den så ser det onde komme til live, som den så moderligt har udruget, så fornægter den det og hævner sig. Det fornemme selskab i Bordeaux anslog mademoiselle Evangélistas medgift til en million og gav hende til Paul uden at afvente parternes samtykke, som det så

ofte sker. Deres formue passede lige så godt sammen som deres personer. Paul var vant til den overdådighed og elegance, Natalie levede i. Han havde indrettet sit hus således, som ingen anden i Bordeaux kunne have indrettet det for Natalie. Et menneske, der var vant til ødselheden i Paris og til pariserindernes luner, kunne alene undgå de pekuniære ulykker, som et ægteskab ville medføre med denne skabning, der allerede var lige så meget kreolerinde og fornem dame som hendes moder. Der, hvor de unge herrer i Bordeaux, som var indtaget i mademoiselle Evangélista, ville bare have ruineret sig, der ville – sådan sagde man i det mindste – grev de Manerville undgå ethvert uheld. Det var altså et passende ægteskab. Når der var spørgsmål om dette ægteskab hos den fornemme kongeligtsindede verden i Bordeaux, henvendte man opmuntrende ytringer til Paul, der smigrede hans forfængelighed.

"Enhver gifter Dem her med mademoiselle Evangélista. Hvis De gifter Dem med hende, vil De handle rigtigt; for De vil intetsteds, ikke engang i Paris, finde så smuk en ung pige. Hun er elegant, yndig og hører til huset Casa-Réal gennem sin moder. De vil blive det smukkeste par af verden; De har samme smag, samme opfattelse af livet; de vil føre det behageligste hus i Bordeaux. Deres kone behøver kun at tage sin garderobe med; i en sag som Deres er et møbleret hus lig en medgift. De må prise Dem lykkelig ved at træffe på en svigermoder som madame Evangélista; som en åndrig og indsmigrende kone vil hun være Dem til stor nytte i det politiske liv, som De sikkert vil slå ind på. Hun har i øvrigt ofret alt for sin datter, som hun

tilbeder, og Natalie vil uden tvivl blive en god kone, for hun elsker sin moder højt. Der må være en ende på det."

"Alt det er meget smukt og godt," svarede Paul, som trods sin kærlighed ville bevare sin fri vilje, "men det må være en lykkelig ende."

Paul begyndte snart at besøge madame Evangélista, fordi han følte trang til at udfylde sine ledige timer, der var vanskeligere at få ende på for ham end for enhver anden. Der alene indåndede han den storhed, den overdådighed, der var blevet til vane for ham. I sit 40. år var madame Evangélista endnu smuk. Hendes skønhed lignede de solnedgange, der slutter en smuk og skyfri sommerdag. Hendes ulastelige rygte frembød et evigt stof til snak for Bordeaux' koterier, og damernes nysgerrighed var så meget større, som enken fremviste kendetegn på den legemskonstitution, der gør kreolerinderne og spanierinderne så særdeles berømte. Hun havde sort hår og sorte øjne, en spansk fod og figur, denne afrundede figur, for hvis bevægelser det spanske sprog har et eget ord. Hendes endnu stedse smukke ansigt indtog ved den kreolske hudfarve, hvis skønhed det er umuligt at male uden ved at sammenligne den med et musselin, der lagt over et purpur, i den grad er det hvide overalt ensfarvet. Hun havde fyldige former, der var tiltrækkende ved den ynde, som ved at forene utvungethed og livlighed, styrke og lethed. Hun var høj, og det gav hende, når hun ville, en dronnings mine og holdning. Mændene blev besnæret af hendes talegaver, ligesom fuglen af fuglelim; for hun havde naturligvis i sin karakter det talent, som nødvendigheden giver intriganterne; hun gik fra indrømmelse til indrømmelse, væbnede sig med det, som man

tilstod hende, for at forlange endnu mere, og veg 1000 skridt tilbage, når man bad hende om noget til gengæld. Hun var i virkeligheden uvidende, men hun havde kendt hofferne i Spanien og Neapel, de berømteste mænd i Syd- og Nordamerika, flere udmærkede familier i England og på fastlandet, og det gav hende en så overfladisk men udstrakt viden, at det forekom én ganske umådelig. Hun modtog sine gæster med den smag og den storhed, som ikke kan læres, men som visse af naturen smukke sjæle kan gøre sig en anden natur, idet de over alt tilegner sig det skønne, hvor de støder på det. Hendes gode rygte var rigtignok uforklarligt, men det tjente ikke desto mindre til at give hendes handlinger, samtaler og karakter en stor anseelse. Datter og moder nærede et virkeligt venskab for hinanden, uafhængigt af deres datterlige og moderlige følelser. Begge to passede de for hinanden, deres stadige berøring havde aldrig ført til noget sammenstød. Mange mennesker forklarede madame Evangélistas opofrelser ved hendes moderkærlighed. Men om end Natalie trøstede sin moder for hendes vedholdende enkestand, var hun ikke altid den eneste grund til den.

Madame Evangélista havde, efter folks sigende, været forelsket i en mand, som ved den anden restauration fik sine titler og sit pairskab tilbage. Denne mand, der ville have været lykkelig ved at ægte madame Evangélista i 1815, havde på en sømmelig måde brudt med hende i 1816. Hun var tilsyneladende den godmodigste kone af verden, men havde i sin karakter en forfærdelig egenskab, der kun kan forklares ved det korsikanske valgsprog: *odiate et aspettate* (had og vent), vant til altid at være den første, altid at blive adlydt, lignede hun alle

andre herskere; elskværdig, blid, fuldkommen og let omgængelig i det daglige liv, blev hun skrækkelig og uforsonlig, når hendes stolthed som grevinde, spanierinde og de Casa-Réal blev krænket. Hun tilgav aldrig.

Denne kvinde troede på sit hads magt; hun gjorde en slags trolddom af det, som hun lod svæve over sin fjende. Hun havde udfoldet denne skæbnesvangre magt over den mand, der havde bedraget hende. Begivenhederne syntes at antyde hendes *jettaturas* (hekseris) indflydelse og bestyrkede hende i sin egen overtroiske tro. Uagtet denne mand var pair og minister af Frankrig, begyndte han at ødelægge sig og ødelagde sig i bund og grund. Hans godser, hans politiske og personlige agtelse, alt gik til grunde. En dag kunne madame Evangélista køre forbi ham i sit glimrende køretøj, mens han gik til fods i på Champs-Élysées, og knuse ham med et blik, der sprudede af hendes triumfs gnister. Denne ubehagelige hændelse havde beskæftiget hende i to år og afholdt hende fra at gifte sig igen. Senere havde hendes stolthed altid indgivet hende sammenligninger imellem dem, som tilbød sig og den mand, der havde elsket hende så oprigtigt og godt. Hun havde da fra fejlregninger til beregninger, fra forhåbninger til skuffelser nået den tids, da damer ikke kan spille andre roller end moderens, da de ofrer sig for deres døtre og overfører alle deres interesser uden for sig selv på de yngre hoveder af deres familie, der, hvor den menneskelige kærlighed til sidst ender.

Madame Evangélista gættede hurtigt Pauls karakter og skjulte sin for ham. Paul var netop sådan et menneske, som hun ønskede til svigersøn, en ansvarlig udgiver af hendes senere magt. Ved sin moder var han i slægt med Maulincour'erne, og

den gamle baronesse af Maulincour, der var en veninde af lensbesidderen af Pamiers, boede i hjertet af forstaden St. Germain. Baronessens barnebarn, Auguste de Maulincour, sad i en smuk stilling. Paul kunne da prægtigt føre Evangélista'erne ind i den parisiske verden. Enken havde kun i sjældne perioder kendt Paris under kejserdømmet; hun ville nu glimre i Paris under restaurationen. Dér alene var der mulighed for at gøre politisk lykke, den eneste, en verdensdame er tilfreds med. Madame Evangélista var ved sin mands forretninger tvunget til at bo i Bordeaux; hun havde fundet behag i denne by; hun havde ført hus der, og enhver ved, hvor mange ubehagelige forpligtelser det pålægger en dame; men hun brød sig ikke længere om Bordeaux, hun havde udtømt alle nydelserne der, hun længtes efter et større teater for sin virksomhed, ligesom spillerne løber efter et højere spil.

I sin egen interesse lagde hun da planen til en stor fremtid for Paul. Hun foresatte sig at anvende alle sit talents og sin verdenskundskabs hjælpekilder til sin svigersøns fordel, for under hans navn at kunne smage det fornøjelige ved magten. Mange mænd er således skærmbræt for en ubekendt kvindelig ærgerrighed. Madame Evangélista havde i øvrigt mere end én interesse af at beherske sin datters mand. Paul blev da nødvendigvis fængslet af denne kone, og det så meget mere, som hun syntes ikke at ville udøve det mindste herredømme over ham. Hun brugte da hele sin indflydelse til at hæve sig selv, at hæve sin datter og give alt hos hende værdi, for i forvejen at beherske hendes mand, i hvem hun så et middel til at fortsætte sin aristokratiske levemåde. Paul agtede sig selv højere, da han så den værdi, som moder og datter tillagde ham. Han troede sig

langt åndrigere, end han virkelig var, da han så, at hans bemærkninger og mindste ord blev følte af mademoiselle Evangélista, som smilede til ham og løftede lidt på sit smukke hoved, og af moderen, hvis smigrerier altid syntes uvilkårlige. Disse to damer var så godmodige imod ham, han var så sikker på, at han tiltalte dem; de regerede ham så let ved at lede ham i hans egenkærligheds tømme, at han tilbragte næsten al sin tid i Evangélista'ernes hus.

Et år efter sin installation var Paul uden at have erklæret sig så opmærksom mod Natalie, at hele verden betragtede det, som om han gjorde kur til hende. Hverken moder eller datter syntes at tænke på ægteskab. Mademoiselle Evangélista bevarede over for ham den fornemme dames tilbageholdenhed, som forstår at være fortryllende og snakker behageligt, uden at man derfor kommer hende et skridt nærmere. Denne tavshed, som provinsboerne næsten slet ikke kender til, tiltalte Paul meget. De frygtsomme folk er mistænkelige, de pludselige forslag forskrækker dem; de flygter for lykken, hvis den kommer med stor larm, og overgiver sig til ulykken, hvis den fremstiller sig beskeden og ledsaget af blide skygger. Paul begyndte da af sig selv, da han så, at madame Evangélista ikke gjorde noget for at begynde. Spanierinden bestak ham ved en aften at sige til ham, at der indtræffer en periode hos de overlegne kvinder, som hos mændene, hvor ærgerrigheden erstatter de tidligere følelser.

"Denne kone," tænkte Paul, da han gik, "er i stand til at skaffe mig en gesandtskabspost, endog før jeg bliver valgt til deputeret."

Hvis en mand ikke under alle omstændigheder vender og drejer tingene eller ideerne, for at undersøge dem i alle deres

skikkelser, er han ufuldstændig og svag, i fare for at gå til grunde. For øjeblikket var Paul optimist; han så en fordel ved alting og sagde ikke til sig selv, at en ærgerrig svigermoder let bliver en tyran. Derfor betragtede han sig om aftenen, når han gik, som om han allerede var gift; han bestak sig selv og stak allerede med den ene fod i ægteskabet. Han havde alt for længe nydt sin frihed til, at han skulle savne noget ved at miste den; han var ked af et ungkarleliv, som ikke bød ham noget nyt; nu kendte han kun det ubehagelige ved det, mens han, om han end undertiden tænkte på det vanskelige ved et ægteskab, endnu meget oftere blot så det glædelige; alt var nyt for ham i det.

"Ægteskabet," sagde han til sig selv, "er kun ubehageligt for småfolk; for de rige forsvinder det halve af ulykkerne."

Hver dag forøgede en gunstig tanke antallet af alle de fordele, der for ham lå i ægteskabet.

"Hvor høj en stilling jeg end vil nå, så vil Natalie stedse være sin rolle mægtig," sagde han videre til sig selv, "og det er ingen ringe fortjeneste ved en dame. Hvor mange af kejserdømmets mænd har jeg ikke sket lide frygteligt ved deres hustruer? Er det ikke en stor betingelse for lykken, aldrig at føle sin forfængelighed, sin stolthed såret ved den ledsagerinde, man har valgt? En mand kan aldrig blive fuldkommen ulykkelig med en velopdragen kone; hun vil ikke gøre ham latterlig, hun vil altid være ham til nytte. Natalie vil blive en fortræffelig værtinde."

Han satte da sine erindringer om forstaden St. Germains mest udmærkede kvinder i kontribution for at overbevise sig om, at om end Natalie ikke kunne overstråle dem, så kunne hun dog i det mindste stå på en fuldkommen lige fod med dem.

Enhver sammenligning faldt ud til Natalies fordel. De udtryk for sammenligningen, som Paul hentede fra sin fantasi, bøjede sig efter hans ønsker. Paris ville hver dag have frembudt ham nye karakterer, unge piger af forskellig skønhed, mangfoldigheden af indtrykkene ville have holdt hans sjæl i ligevægt; men i Bordeaux havde Natalie ingen rivaler, hun var dér den eneste blomst, og hun fremviste sig kløgtigt i det øjeblik, da Paul var behersket af en idé, som størstedelen af mændene ligger under for. Således førte disse grunde til deres ligestillethed i forbindelse med egenkærlighedens grunde og en virkelig lidenskab, som kun kunne tilfredsstilles ved et ægteskab, Paul til en ufornuftig kærlighed, som han dog var forstandig nok til at bevare i al hemmelighed hos sig selv. Han lod den gælde for lyst til at gifte sig. Han bestræbte sig endog for at studere mademoiselle Evangélista som en mand, der ikke vil sætte sin fremtid på spil; for de Marsays skrækkelige ord skingrede undertiden i hans øre. Men for det første viser de folk, som er vant til overdådighed, en tilsyneladende og skuffende simpelhed; de foragter den, de betjener sig af den, det er et redskab og ikke en opgave for deres tilværelse. Da Paul så, at disse damers sæder var så overensstemmende med hans, forestillede han sig ikke, at de indeholdt en årsag til deres ødelæggelse. Dernæst – om der end er nogle almindelige regler for at mildne ægteskabets bekymringer, så er der ingen, man kan gætte sig til dem eller komme dem i forkøbet ved. Når ulykken rejser sig mellem to væsener, der har påtaget sig at gøre livet behageligt og let at bære for hinanden, så opstår den af den berørelse, som frembringes af en stadig fortrolighed, som ikke findes mellem to unge giftefærdige personer, og den vil

ikke høre op, før sæderne og lovene forandres her i Frankrig. Alt er bedrageri mellem to væsener, der vil slutte sig sammen, men det er et uskyldigt, ufrivilligt bedrageri. Enhver viser sig naturligvis i det gunstigste lys; begge kappes om, hvem der kan stå bedst for den anden, og de fatter da en gunstig tanke om sig selv, som de ikke kan leve op til. Det virkelige liv består ligesom de skyfulde dage mere af disse mørke og grå øjeblikke, der indhyller naturen i tåge, end af de perioder, hvor solen skinner og fryder markerne. De unge mennesker ser kun de smukke dage. Senere hen tillægger de ægteskabet de ulykker, som ligger i livet selv; thi mennesket er tilbøjeligt til at søge grunden til sin elendighed i de ting og de væsener, som umiddelbart tilhører ham.

For at opdage i mademoiselle Evangélistas stilling eller ansigt, ord eller bevægelser de kendetegn, der åbenbarede den ufuldkommenhedens lod, som hendes karakter indeholdt, lige så vel som enhver anden menneskelig skabnings, måtte Paul ikke alene have kendt Lavaters og Galls videnskab til bunds, men endnu en anden videnskab, der indtil dato ikke er bragt i system, nemlig den individuelle iagttagers, som næsten kræver kundskaber i alle retninger og til alt.

Ligesom alle andre unge piger besad Natalie et uigennemtrængeligt ansigt. Den dybe og milde fred, som billedhuggerne lægger i de jomfruelige figurers ansigter, der skal fremstille retfærdigheden, uskyldigheden, alle guddomme i det hele taget, som ikke kender noget til jordiske sindsbevægelser, denne ro er en ung piges skønneste prydelse. Den er et tegn på hendes renhed; intet har endnu bevæget hende, ingen knust lidenskab, ingen forrådt følelse har kastet

en skygge over hendes ansigts fredelige udtryk; er det borte, så er det ikke længere den unge pige. Altid ved sin moders hjerte havde Natalie, som alle spanske kvinder, modtaget en ren religiøs opdragelse og nogle meddelelser fra moder til datter, der var nødvendige for den rolle, hun skulle spille. Hendes ansigts rolige udtryk var da naturligt. Men det var ligesom et slør, hvori kvinden var indhyllet ligesom sommerfuglen i larven. Ikke desto mindre kunne en mand, der forstod at føre kniven, hos Natalie have opdaget ydre tegn på de vanskeligheder, som hendes karakter ville frembyde, når han kom i kamp med det ægteskabelige eller selskabelige liv.

Hendes virkelig vidunderlige skønhed kom af en sjælden regelmæssighed i trækkene, der svarede til hendes hoveds og legemes forhold. Denne fuldkommenhed er et slemt varsel med hensyn til sjælen. Man finder få undtagelser fra denne regel. Enhver overlegen natur har i formen nogle små ufuldkommenheder, som bliver af en uimodståelig tiltrækningskraft, lysende punkter, hvori modsatte følelser glimrer, og som blikket nødvendigvis hæfter sig ved. En fuldkommen harmoni forkynder de blandede organisationers kulde. Natalie havde den buttede figur, som er et tegn på styrke, men tillige et usvigeligt bevis på en vilje, der ofte bliver til stivsindethed, især hos mennesker, hvis ånd hverken er livlig eller udstrakt. Hendes hænder, der lignede en græsk statues, bekræftede ansigtets og figurens forudsigelser, og forkyndte en lyst til en ulogisk herskesyge, den at ville blot for at ville. Hendes øjenbryn gik sammen, og ifølge iagttagere antyder det tilbøjelighed til skinsyge. Overlegne menneskers skinsyge bliver kappelyst, den avler store bedrifter; de små sjæles skinsyge

bliver til had. Hendes moders *odiøse et aspettate* var hos hende uden forstillelse. Hendes øjne syntes at være sorte, men i virkeligheden var de orangebrune og stod i modsætning til hendes guldblonde hår, som de gamle romere holdt så meget af, som på engelsk hedder *auburn*, og som de børn næsten altid har, hvis forældre begge har sort hår, således som tilfældet var med monsieur og madame Evangélista.

Natalies hvide og fine hud gav denne farvemodsætning mellem hendes øjne noget usigelig tiltrækkende, men en blot ydre finhed; for så ofte et ansigts linjer mangler en vis ydre blødhed, så må enkelthederne være nok så fine og yndige, de indeholder dog ikke noget godt varsel for sjælen. Disse den skuffende ungdoms roser visner, og man bliver overrasket, når man efter nogle års forløb finder det tørre og hårde dér, hvor man før beundrede de ædle egenskaber.

Uagtet Natalies ansigts omrids havde noget ophøjet, var hendes hage ikke fri for at være for rød, noget som tjener til at forklare tilstedeværelsen af følelser, der først vil bryde voldsomt løs på livets halvvej. Hendes lidt indknebne mund udtrykte en stolthed, der stod i overensstemmelse med hendes hånd, hage, øjenbryn og smukke figur.

Endelig – og dette sidste kendetegn ville alene have bestemt en menneskekenders dom – havde Natalies rene stemme, denne så forføreriske røst, en vis metalagtig klang. Vor blidt end dette kobber blev håndteret, trods den ynde, med hvilken tonerne løb igennem hornets omdrejninger, så tydede dette organ dog på hertugen af Albas karakter, som Casa-Réalerne var beslægtede med på spindesiden. Disse kendetegn forudsætter voldsomme lidenskaber uden ømhed, pludselige

hengivenhedsytringer, uforsonligt had og en medfødt herskelyst hos de personer, der føler, at de gør for store fordringer.

Disse fejl, der lå i sindet og konstitutionen og måske blev opvejet af de egenskaber, der stammer fra et ædelt blod, lå endnu begravet hos Natalie, som guldet i minerne, og ville først træde frem ved den hårde behandling og de sammenstød, som karakteren er udsat for i verden. For øjeblikket overtrak ungdommens ynde og friskhed, hendes udmærkede væsen, hendes hellige uvidenhed og den unge piges elskværdighed, hendes træk med en fin politur, som naturligvis narrede de overfladiske mennesker. Dernæst havde hendes moder tidligt meddelt hende den behagelige snaksomhed, som gør nar af overlegenheden, som besvarer indvendinger med en spøg, og som bestikker ved den yndige tungefærdighed, hvorved en kvinde skjuler sin overfladiske forstand, ligesom naturen beklæder den ufrugtbare jordbund med en overflødighed af døgnplanter.

Endelig besad Natalie det fortryllende ved forkælede børn, som ikke kender til lidelsen; hun henrev ved sin åbenhjertighed og havde ikke den højtidelige mine, som mødrene pålægger deres døtre, når de giver dem programmet for de latterlige manerer og det latterlige sprog, som de skulle føre, når de er giftefærdige. Hun var lattermild og naturlig som en ung pige, der ikke ved noget om ægteskab, som kun venter sig fornøjelser i det, som ikke aner nogen ulykke og tror, at hun derved erhverver sig ret til altid at få sit ønske opfyldt.

Hvorledes skulle Paul, der elskede, som man elsker, når attråen forener sig med kærligheden, i en ung pige af denne

karakter, og som blændede ham ved sin skønhed, har erkendt, hvorledes hun ville blive som kone i sit 30. år, når selv visse iagttagere blev bedraget af skinnet? Om det vel var vanskeligt at blive lykkelig i ægteskab med denne unge pige, så var det ikke umuligt. Midt imellem hendes fremspirende fejl glimrede nogle smukke egenskaber. Under en duelig mesters hånd vil enhver egenskab, som bliver godt udviklet, kvæle fejlene, især hos en ung pige, der elsker. Men for at udhamre en kone, der var så lidt bøjelig, behøvedes den jernhånd, som de Marsay havde talt om. Pariserdandyen havde ret. Den frygt, som kærligheden indgyder, er et ubedrageligt redskab til at håndtere en kvindesjæl. Den, der elsker, frygter; og den, der frygter, er nærmere ved hengivenhed end ved had. Ville Paul besidde den koldblodighed, det overblik, den fasthed, som denne kamp fordrer, hvis tilstedeværelse en kone aldrig må ane? Og dernæst, elskede Natalie Paul?

Lig størstedelen af de unge damer, antog Natalie det for kærlighed, som kun var instinktets første mindelser og det behag, hun fandt i Pauls ydre; hun kendte ikke noget til det, der angik kærligheden eller husvæsenet. Efter hendes mening kunne grev de Manerville, den unge diplomatiske elev, der kendte Europas hoffer, der var en af de unge parisiske modeherrer, ikke være et almindeligt menneske, på engang frygtsomt og modigt, energisk måske i modgang, men tillige forsvarsløs mod kedsomheden, der er lykkens værste fjende. Ville hun senere hen have takt nok til at skelne Pauls gode egenskaber fra hans ubetydelige småfejl? Ville hun ikke gøre de sidste større, end de var, og forglemme de første, således som de unge koner bærer sig ad, der ikke kender til, hvad livet giver?

I en vis alder tilgiver konerne mændene deres laster, når de sparer dem for fortrædeligheder, for de anser disse for ulykker. Hvilken forsonende magt, hvilken erfaring skulle opretholde og oplyse dette unge par? Ville Paul og hans kone ikke tro, at de elskede hinanden, mens de i grunden ikke var videre end ved disse forelskede narrestreger, som de unge piger tillader sig, når de står ved begyndelsen af det liv, som de skal leve sammen, ved de komplimenter, som ægtemanden møder med, når de kommer hjem fra et bal, så længe de endnu besidder attråens tillokkelser? Ville Paul i denne stilling ikke komme under sin kones tyranni i stedet for at oprejse sit eget herredømme? Kunne Paul sige: Nej? Alt var farefuldt for en svag mand der, hvor en stærk måske ikke engang ville have undgået skærene.

Stoffet for denne studie befatter sig ikke med overgangen fra ungkarlelivet til ægtestanden, skønt dette maleri, når det udføres videre, ikke mangler det tillokkende, som vore følelsers indre storme altid skænker de simpleste ting i livet. De begivenheder og ideer, som medførte Pauls og mademoiselle Evangélistas giftermål, er fortalen til værket og udelukkende bestemt til at give en beskrivelse af den store komedie, som går forud for ethvert ægteskab. Det er en scene, som de dramatiske forfattere hidtil har forsømt, skønt den kunne yde deres digteriske begejstring nyt stof, – en scene, som kom til at udøve et stort herredømme over Pauls fremtid, og som madame Evangélista med rædsel så stå for døren. Denne komedie er den drøftelse, som ægteskabskontrakten giver anledning til både i adelige og borgerlige familier; for de menneskelige lidenskaber sættes lige så stærkt i bevægelse ved de små som ved de store interesser. Disse komedier, som spilles i notarernes nærværelse,

ligner alle mere eller mindre denne, og dens interesse ligger mindre i denne bogs sider end i de gifte folks erindringer. De to fornemste personers herkomst giver os lov til at give den en spansk duft, ved at dele den i dage efter Calderons og Lope de Vegas love for et digts form.

Første dag

I begyndelsen af vinteren 1822 anholdt Paul de Manerville om mademoiselle Evangélistas hånd ved sin grandtante, baronesse de Maulincour. Uagtet baronessen aldrig tilbragte mere end to måneder i Medoc, blev hun der dog denne gang indtil slutningen af oktober, for at hjælpe sin nevø under disse omstændigheder og at spille en moders rolle. Efter at have talt de første ord til madame Evangélista kom tanten, den gamle erfarne kone, for at underrette Paul om den endelige følge af hendes virksomhed.

"Mit barn," sagde hun, "din sag er nu afgjort. Mens jeg talte om pengespørgsmålet med madame Evangélista, forstod jeg, at hun ikke gav noget af sin hovedstol til sin datter. Mademoiselle Natalie medbringer i ægteskabet kun sin fædrearv. Gift dig alligevel, min ven! De folk, som har et navn og godser at lade gå i arv, en familie at bevare, vil før eller senere ende med at gøre det. Jeg ville ønske, at min kære Auguste ville gå samme vej. Du vil nok kunne gifte dig uden mig; jeg har kun min velsignelse at give dig, og en så gammel kone som jeg hører ikke hjemme ved et bryllup. Jeg rejser derfor i morgen til Paris. Når du fremstiller din kone i selskabslivet, vil jeg kunne modtage hende langt bekvemmere bos mig end her. Hvis du ikke havde haft et hus i Paris, kunne du have boet hos mig; jeg skulle gerne have indrettet min anden sal til jer."

"Kære tante," sagde Paul, "tak skal du have; men hvad mener du med, at hendes moder ikke giver hende noget af sin hovedstol, hun medbringer kun sin fædrearv?"

"Hendes moder, mit barn, er snild nok; hun benytter sin datters skønhed til at opstille betingelser og ikke at give dig andet, end hvad hun ikke kan fratage dig – fædrearven. Vi gamle holder stærkt på: Hvad har han? Hvad har hun? Jeg opfordrer dig derfor til, at give din notar gode instruktioner. Kontrakten er en af de helligste pligter, min ven. Hvis din fader og moder ikke havde redet så godt for dig ville du måske ikke have ligget så godt, som du nu gør: I vil få børn, det er en af de almindeligste følger af ægteskabet, derfor må man tænke på det. Tal med vor gamle notar Mathias."

Madame de Maulincour gik, efter at have givet Paul nok at tænke på. Hans svigermoder var snild nok, hed det sig, han måtte drøfte sine interesser i kontrakten og nødvendigvis forsvare dem; hvem var det da, som havde i sinde at angribe dem? Han fulgte sin tantes råd og overdrog det til den gamle Mathias at skrive kontrakten. Men disse debatter, som han anede, opslugte alle hans tanker. Derfor var det i en levende sindsbevægelse, at han gik hen til madame Evangélista, som han havde meddelt sine giftermålsplaner. Som alle frygtsomme folk skælvede han ved tanken om, at man kunne gætte den mistænksomhed, som hans tante havde indgivet ham, og som syntes ham at være en forhånelse. For at undgå alt, hvad der i mindste måde kunne krænke en så vigtig person som hans tilkommende svigermoder, opfandt han en af disse omskrivninger, der ligger så nær for de ånder, som ikke har mod til at se vanskelighederne i øjnene.

"Frue!" sagde han, da Natalie havde fjernet sig et øjeblik, "De ved, hvad en familienotar er for noget; min er en skikkelig

olding, som ville blive bedrøvet, hvis han ikke fik med min kontrakt at gøre ..."

"Hvorledes da, min kære!" afbrød madame Evangélista ham, "bliver kontrakten ikke opsat ved begge familienotarernes mellemkomst?"

Mens Paul endnu ikke var blevet færdig med at tage fat på dette spørgsmål, havde madame Evangélista allerede spurgt sig selv; "Hvad er hans mening med dette?" thi fruentimmerne forstår i høj grad at læse de indre tanker af ansigtets spil. Hun gættede grandtantens bemærkninger i det forvirrede blik og den bevægede stemme, som hos Paul forrådte en indre kamp.

"Endelig," sagde hun til sig selv, "er den skæbnesvangre dag kommet, krisen begynder; hvad skal enden blive?"

"Monsieur Solonet er min notar," sagde hun efter en kort pause; "monsieur Mathias er Deres. Jeg vil bede dem til middag i morgen, så kan de blive enige om denne sag. Er det ikke deres bestilling at forsone de stridende interesser, uden at vi behøver at blande os i det, ligesom kokkene må sørge for, at vort bord bliver godt besat?"

"Jo, De har ret!" svarede han og lod et suk undslippe, der vidnede om en indre tilfredshed.

Ved en forunderlig rolleombytning var det den dadelfri Paul, der skælvede, mens madame Evangélista, der led skrækkelige kvaler, syntes rolig. Denne enke skyldte sin datter tredjedelen af den formue, som monsieur Evangélista havde efterladt sig, eller omtrent 1.200.000 francs, og var ude af stand til at betale, selv om hun gav hende den sidste skilling, hun ejede. Hun var altså ganske overladt til sin svigersøns forgodtbefindende. Hvis hun nu end kunne blive færdig med Paul alene, kunne hun så også

gøre regning på, at han, når hans notar havde givet ham de fornødne oplysninger, ville lade være at fordre, at hun skulle aflægge regnskab for sit formynderskab? Hvis han trak sig tilbage, ville hele Bordeaux snart få grunden at vide, og så blev det umuligt at få Natalie gift.

Denne moder, som oprigtigt ønskede sin datters lykke, denne kone, som havde levet ædelt, tænkte på, at hun i morgen var nødt til at blive uredelig. Som de store anførere, der gerne ville udslette det øjeblik af deres liv, da de i deres hjerte har været feje, ville hun også ønske at kunne udskære denne dag af sine dages tal. Sikkert blev mere end et af hendes hår hvidt den nat. Lige over for denne sag bebrejdede hun sig sin sorgløshed, for hun følte de hårde forpligtelser, som stillingen pålagde hende. Først var hun nødt til at betro sig til sin notar, som hun havde bestilt hen til sig umiddelbart efter, at hun var stået op. Hun måtte tilstå en indvortes hjerteangst, som hun aldrig havde villet tilstå for sig selv; thi hun havde stedse gået lige til afgrundens rand i håb om et af de filfælde, som aldrig indtræffer. Der rejste sig i hendes sjæl en let bevægelse mod Paul, hvori der vel endnu hverken var had eller modbydelighed, eller overhovedet noget ondt; men var han ikke modparten i denne hemmelige proces? Men blev han ikke, uden at vide det, en hemmelig fjende, som hun måtte søge at overvinde? Hvilket væsen har nogensinde kunnet elske den, der har bedraget det? Nødt til at anvende list, besluttede spanierinden, som alle fruentimmer, at udfolde sin overlegenhed i denne kamp, hvor skammen alene kunne ophæves ved en fuldkommen sejr. I nattens ro undskyldte hun sig ved en række slutninger, der beherskedes af hendes stolthed. Havde Natalie ikke haft gavn af

hendes ødselhed? Var der i hendes vandel en eneste af de lave og uædle bevæggrunde, som tilsmudser sjælen? Hun kunne ikke regne, var det en forseelse, en forbrydelse? Ville en mand ikke være mere end lykkelig nok ved at få en kone som Natalie? Den skat, som hun havde bevaret, var den ikke lige så meget værd som betalingen af pengene? Hvor mange mænd køber ikke en elsket kvinde ved tusinde ofre? Hvorfor skulle man gøre mindre for sin lovlige kone end for en tvetydig dame? I øvrigt var Paul et ubetydeligt og udueligt menneske; hun ville til fordel for ham udfolde alle sin sjæls hjælpekilder, bane ham en smuk vej i verden, han skulle have hende at takke for sin magt; ville hun ikke på den måde en dag have betalt sin gæld? Han måtte være dum, når han kunne betænke sig. Betænke sig for nogle dalere mere eller mindre, det var æreløst.

"Hvis jeg ikke har held med mig straks," sagde hun til sig selv, "vil jeg forlade Bordeaux, og jeg kan altid skaffe Natalie en smuk lod ved at kapitalisere det, jeg har endnu hus, møbler og diamanter, jag kan give hende alt og kun forbeholde mig en pension."

Når en stærk udpræget sjæl danner sig et tilflugtssted som Richelieu i Brouage og bereder sig et storartet endeligt, gør den sig deraf et støttepunkt, som hjælper den til at triumfere. I værste tilfælde fandt madame Evangélista trøst i denne løsning, og hun sov forresten roligt ind, fordi hun nærede ubetinget tillid til sin gudfader i denne duel. Hun lovede sig meget af den dueligste notars medvirkning i Bordeaux, monsieur Solonet, en ung mand på 27 år, der var blevet ridder af Æreslegionen, fordi han så væsentligt havde bidraget til Bourbonernes anden tilbagekomst. Monsieur Solonet var lykkelig og stolt over at

blive modtaget i madame Evangélistas hus, mindre som notar, end fordi han regnedes til det kongeligtsindede samfund i Bordeaux, og han havde fattet en af disse lidenskaber for denne smukke solnedgang, som damer af madame Evangélistas natur altid støder tilbage, uagtet de føler sig smigret ved det, og som de mere snerpede ikke lader bryde frem. Monsieur Solonet holdt sig i en forfængelig, men meget sømmelig stilling, fuld af agtelse og håb.

Han indfandt sig den følgende morgen med en slaves hurtighed og blev modtaget i sovekammeret af den kokette enke, som viste sig i negligé, hvis uorden var studeret.

"Kan jeg," spurgte hun ham, "stole på Deres tavshed og fuldkomne hengivenhed i den sag, som vil blive drøftet i aften? De indser naturligvis, at jeg taler om min datters ægteskabskontrakt."

Den unge mand udtømte sig i forsikringer om sin hengivenhed.

"Lad os så komme til sagen," sagde hun.

"Jeg lytter," svarede han, og lod som om han samlede sig.

Madame Evangélista udviklede uden omsvøb sagens sammenhæng for ham,

"Det har intet at betyde, min smukke dame!" sagde monsieur Solonet og påtog sig en vigtig mine, da madame Evangélista havde gjort ham nøjagtig rede for pengespørgsmålet. "I hvilket forhold har De stillet Dem til monsieur de Manerville? Her er de moralske spørgsmål langt vigtigere end rets- og pengespørgsmålene."

Madame Evangélista indhyllede sig i sin overlegenhed. Den unge notar erfarede med en levende tilfredsstillelse, at hun lige

til dette øjeblik havde bevaret den største værdighed i sit forhold til Paul, at både hendes alvorlige stolthed og en uvilkårlig beregning havde ladet hende behandle Paul, som om han stod langt under hende, som om det var en ære for ham at ægte mademoiselle Evangélista, at man hverken kunne mistænke hende eller hendes datter for at have handlet af interesse, at deres følelser syntes frie for al smålighed, at de havde ret til at trække sig tilbage i en uendelig afstand, hvis Paul skulle gøre den mindste vanskelighed med hensyn til pengespørgsmålet, og endelig, at hun havde en uoverstigelig indflydelse på sin tilkommende svigersøn.

"Da det nu forholder sig således," spurgte monsieur Solonet, "hvor vidt vil De så gå i indrømmelser?"

"Ikke videre end højst fornødent," svarede hun leende.

"Det kan man kalde et fruentimmersvar," udbrød monsieur Solonet. "Er det af vigtighed for Dem, frue, at få mademoiselle Natalie gift?"

"Ja!"

"De vil have kvittering for 1.150.000 francs, som De står til rest med efter det formynderregnskab, som De må aflægge for førnævnte svigersøn?"

"Ja!"

"Og hvor meget vil De beholde?"

"I det mindste 30.000 francs i årlig indtægt," svarede hun.

"Vi må sejre eller dø."

"Ja!"

"Nu vel; jeg skal tænke over, hvad der nødvendigvis må gøres for at nå dette mål; for vi må gå behændigt til værks og spare vore kræfter. Når jeg kommer igen, skal jeg give Dem nogle

oplysninger. Følg dem punktligt, og jeg tør forudsige Dem et lykkeligt udfald."

"Elsker grev Paul mademoiselle Natalie?" spurgte han, idet han rejste sig.

"Han tilbeder hende."

"Det er ikke tilstrækkeligt. Er han så opsat på at få hende til kone, at han vil springe over nogle vanskeligheder angående pengespørgsmålet?"

"Ja!"

"Det betragter jeg som en væsentlig del af de unge pigers arv!" udbrød notaren. "gør hende så smuk som muligt i aften," tilføjede han med en listig mine.

"Vi har det smukkeste toilette, som man kan tænke sig."

"Den kjole, som en ung pige har på, når hun skal underskrive kontrakten, udgør efter min mening det halve af medgiften," sagde Solonet.

Denne sidste bevisførelse forekom madame Evangélista så overbevisende, at hun selv ville hjælpe til at klæde Natalie på, dels for at våge over hendes påklædning, dels for at gøre hende til den uskyldige medvider i hendes finansielle sammensværgelse. Da hendes datter havde fået sit hår sat à la Sevigné og havde fået en hvid kashmirs kjole på med røde sløjfer, forekom hun hende så smuk, at hun forudså som en anelse, at hun ville sejre. Da kammerpigen var gået, og madame Evangélista var vis på, at ingen kunne høre, hvad hun sagde, ordnede hun nogle af sin datters lokker som en indledning.

"Mit kære barn, elsker du oprigtigt monsieur de Manerville?" spurgte hun hende med en tilsyneladende fast stemme.

Moder og datter tilkastede hinanden et forunderligt blik.

"Hvorfor spørger du mig om det i dag, lille moder, og ikke tidligere? Hvorfor har du ladet mig se ham?"

"Hvis vi måtte skilles ad for bestandigt, ville du da alligevel stå fast på dette giftermål?"

"Jeg ville give afkald på det og dog ikke dø af sorg."

"Du elsker ikke, min kære!" sagde moderen og kyssede sin datter på panden.

"Men hvorfor spiller du storinkvisitor, gode moder?"

"Jeg ville vide, om du satte pris på ægteskabet uden at være skudt i hr. gemalen."

"Jeg elsker ham."

"Du har ret, han er greve; vi vil gøre en pair af Frankrig af ham, vi to, men der opstår nogle vanskeligheder."

"Vanskeligheder mellem folk, som elsker hinanden? Det er umuligt. Ærteblomsten, kære moder, har plantet sig alt for dybt her," sagde hun og pegede på sit hjerte med en nydelig bevægelse med hånden, "til at han skulle gøre den mindste indvending; det er jeg ganske sikker på."

"Men hvis det nu forholdt sig anderledes?" spurgte madame Evangélista.

"Da ville han blive overgivet til den dybeste forglemmelse," svarede Natalie.

"Godt svaret, du Casa-Realernes ædle datter! Men hvis der trods denne hellige kærlighed opstår diskussioner, som han er fremmed over for, og som det er nødvendigt både for mig og for dig, at han hæver sig over; hvad da, Natalie? Hvis lidt vakkert væsen kunne bestemme ham, uden at man behøvede at støde an mod det passende? Det vil sige: en ubetydelighed, et ord?

Mændene er skabt således; de kan stå imod, når det gælder en alvorlig diskussion, men falde for et blik."

"Ah! nu forstår jeg dig: et lille slag for at Favorite skal springe over bommen," sagde Natalie og gjorde en bevægelse, som om hun gav sin hest et slag af ridepisken.

"Min engel! jeg forlanger ikke noget af dig, der kunne se ud som bestikkelse. Vi er så dybt gennemtrængt af den gamle castilianske ære, at vi ikke vil tillade os noget, der overskrider grænserne for det passende. Grev Paul skal kende min stilling."

"Hvilken stilling?"

"Åh! det forstår du dig ikke på. Ser du, når hans blik, efter at han har set dig i hele din glans, skulle forråde mindste vaklen, og jeg fik det at se! Ja, da er det ganske vist, at jeg øjeblikkelig ville afbryde det hele; jeg ville gøre hele min formue i rede penge, forlade Bordeaux og bosætte mig i Douai hos Claïs'erne, der trods alt er i familie med os ved deres besvogring med Temminck'erne. Derpå ville jeg gifte dig med en pair af Frankrig, om jeg endog selv skulle gå i et kloster, og give dig hele min formue."

"Og hvad behøves der da, moder, for at forhindre alle de ulykker?" sagde Natalie.

"Jeg har aldrig set dig så smuk, mit barn! Vær blot en smule koket, og det vil løbe ypperligt af."

Madame Evangélista forlod Natalie i dybe tanker og gik for at klæde sig på, så at hun kunne måle sig med sin datter. Når Natalie skulle forekomme Paul indbydende og tillokkende, burde hun så ikke selv opflamme sin egen ridder? Moder og datter var allerede under våben, da Paul kom og bragte den buket, som han var vant til at bringe Natalie hver dag i de sidste

tre måneder. Derpå satte de sig til at snakke, indtil notarerne kom.

Denne dag leverede Paul den første skærmydsel i den lange og udmattende krig, som man kalder ægteskabet; det er derfor nødvendigt at påvise hvert partis kræfter, de krigsførende magters stilling og det terræn, hvorpå de skulle udfægte striden. Paul havde ingen anden medhjælper til at udfægte den kamp, hvis vigtighed han var langt fra at kunne begribe, end sin gamle notar, monsieur Mathias. Begge to blev overrasket forsvarsløse ved en uventet begivenhed, hårdt trykket af en fjende, hvis slagplan var lagt i forvejen, og tvunget til at tage et parti uden at kunne overveje fordelene eller manglerne ved det. Hvilken mand ville ikke have bukket under her, om han endog havde haft Cujas og Barthole selv til hjælp? Hvorledes skulle man kunne ane en troløshed der, hvor alt syntes let og naturligt? Hvad formåede monsieur Mathias alene mod madame Evangélista, hendes notar og Natalie, især da hans forelskede klient naturligvis ville gå over til fjenden ved den første vanskelighed, der truede hans lykke? Paul forløb sig allerede straks ved at komme frem med de smukke talemåder, som elskende bruger, men som lidenskaben i dette øjeblik gav en uhyre værdi for madame Evangélista, der søgte at få ham til at snakke over sig.

De ægteskabelige condottierer, der nu skulle kæmpe for deres klienter, og hvis personlige dygtighed ville afgøre kampen i dette højtidelige møde, de to notarer nemlig, repræsenterer de gamle og nye skikke, det gamle og det nye notariat.

Mester Mathias var en gammel skikkelig mand på 69 år, som hæderligt havde bestyret sit embede i 44 år. På sine tykke

podagristiske fødder bar han sko med sølvspænder og de var en fortsættelse af to så latterligt tynde ben med krogede knæ, at man skulle have troet, når han lagde dem overkors, at det var to ben, der var indgraverede på en ligsten over et: "Her hviler". Hans små magre lår, der tabte sig i et par sorte knæbenklæder med spænder, og som syntes at bøje sig under vægten af hans runde mave og af en overkrop, der var stærkt udviklet, som de stuelærdes almindeligvis er, en tyk kugle, der altid var indpakket i en grov kjole med firkantede skøder, som ingen kunne erindre sig at have set som nye. Hans vel kæmmede og pudrede hår endte i en lille rottehale, der altid lå imellem kraven på hans kjole og hans hvidblomstrede vest. Med sit runde hoved, sit ansigt, der havde samme farve som et vinblad om efteråret, sine blå øjne, sin trompetnæse, sin mund med tykke læber og sin dobbelte hage, fremkaldte denne kære lille mand, over alt hvor han viste sig, og hvor man ikke kendte ham, den latter, som franskmanden højmodigt spenderer på de pudsige skabninger, som naturen tillader sig at frembringe, som kunsten holder af at beskæftige sig med, og som vi kalder karikaturer.

Men hos mester Mathias havde ånden sejret over formen, og sjælens egenskaber opvejede de legemlige særheder. Størsteparten af indbyggerne i Bordeaux beviste ham en venskabelig agtelse og en ærbødig højagtelse. Notarens stemme vandt hjerterne, fordi den fik ærlighedens veltalenhed til at genlyde i dem. Al hans lyst bestod i, at han gik lige til målet og kastede sin modstanders slette planer overende ved tydelige og klare spørgsmål. Hans hurtige overblik, hans store forretningsdygtighed gav ham den lykkelige gætteevne, der

trænger til bunds i samvittighederne og læser de hemmeligste tanker i dem.

Uagtet denne olding var alvorlig og sat, når det angik forretninger, besad han vore forfædres lystighed; man så straks, at han turde vove at synge ved bordet, tilstede og bevare erindringen om familiehøjtidsdage, festligholde fødselsdage, bedstemødrenes og børnenes navnedage, og skjule træbullen med de højtidelige ceremonier juleaften. Man så, at han holdt af at give nytårsgaver, at berede overraskelser og forære påskeæg bort, at han troede, at det at være gudfader var mere end en tom sædvane, og at han ikke svigtede nogle af de skikke, der forskønnede livet i gamle dage.

Mester Mathias var en ædel og agtværdig levning af de notarer, store mænd, trods den dunkelhed, hvori de tilbragte deres liv, som ikke gav noget modtagelsesbevis, når man gav dem millioner i forvaring, men som tilbageleverede dem i de samme poser, hvori de modtog dem, ombundet med det samme seglgarn, de var bundet med, da de modtog dem, som udførte erektionsbrevene bogstaveligt, sømmeligt optog inventarielister, faderligt tog del i deres klients vel, undertiden spærrede vejen for forlorne sønner, og som familierne betroede deres hemmeligheder, kort sagt, en af de notarer, der troede sig ansvarlige for de fejl, de begik i deres akter og derfor omhyggeligt søgte at undgå at gøre dem.

Aldrig havde en klient under hans lange praksis kunnet beklage sig over at have mistet de penge, som han havde sat ud, eller over, at han havde anbragt eller optaget et dårligt lån. Hans formue var erhvervet langsomt, men hæderligt, og efter års arbejde og sparsommelighed. Hun havde sat 14 af sine

skrivere i vej. Han var samvittighedsfuld og højmodig, og man var altid sikker på at træffe ham der, hvor det gode udøvedes uden belønning.

Han var et virksomt medlem af hospitalernes bestyrelse og velgørenhedsselskaberne, og tegnede sig altid for den største sum, når det gjaldt om at indsamle frivillige bidrag til at lindre pludseligt opståede ulykker og at skabe nyttige anstalter. Derfor havde hverken han eller hans kone køretøj, derfor var hans ord helligt, derfor var der lige så mange penge i hans kældre som i bankens, derfor kaldte man ham den skikkelige Mathias, og da han døde, blev han ført til graven af 3000 mennesker.

Monsieur Solonet var den unge notar, der kommer fløjtende, giver sig en friskfyrsmine, påstår, at affærerne kan udføres lige så godt under spøg og latter, som når man tager dem alvorligt. Det er den notar, som er kaptajn i Nationalgarden, som er ærgerlig over at blive antaget for en notar og gør fordring på Æreslegionsordenen, som har sit køretøj og lader sine skrivere verificere aktstykkerne. Det er den notar, som går til bal og i teatret, køber malerier og spiller ecarté, som har et pengeskrin, hvori han kommer de modtagne penge, som tilbagegiver i sedler, hvad han har modtaget i guld. Det er den notar, som følger sin tidsalder og sætter kapitalerne på spil i usikre lån, som spekulerer og vil trække sig tilbage med 30.000 francs i årlig rente; hvis videnskab består i hans dobbelthed, men som mængden frygter som en medskyldig, der besidder dens hemmelighed. Endelig den notar, som i sit embede ser en udvej til at blive gift med en blåstrømpe, der tillige er en rig arving.

Da den kleine og blonde monsieur Solonet, krøllet og parfumeret, bestøvlet som den første elsker ved Vaudeville-

teatret, klædt som en laps, hvis vigtigste opgave er en duel, trådte ind foran sin laugsbroder, der blev noget forsinket ved et anfald af gigt, fremstillede disse to mænd på det naturligste en af de karikaturer, som hedder "Før og nu", og som gjorde så stor lykke i kejsertiden.

Om end madame og mademoiselle Evangélista, der ikke kendte den skikkelige monsieur Mathias, øjeblikkelig følte en svag lyst til at le, blev de snart omstemt ved den ynde, hvormed han hilste dem. Ethvert af den brave mands ord åndede den blidhed, som de elskværdige oldinge ved at udbrede såvel over deres ideer, som over den måde, de udtrykker dem på.

Den unge notar med det vimse væsen trak i begyndelsen det korteste strå. Monsieur Mathias beviste sin overlegenhed i verdenskundskab ved den afmålte måde, han henvendte sig til Paul på. Han nedværdigede ikke sine grå hår ved at vise agtelse for adelsværdigheden, skønt det kun var en ung mand, der var dens bærer; for han viste tillige, at han vidste, at man skylder alderdommen ærbødighed, og at de forskellige samfundsklasser har gensidige forpligtelser mod hinanden. Derimod udtrykte monsieur Solonets hilsen og goddag, at han betragtede sig som selskabets fuldkomne ligemand, og han krænkede derved den fine verdens fordringer og blev latterlig i de sande adeliges øjne.

Den unge notar vinkede temmelig fortroligt ad madame Evangélista for at indbyde hende til at komme hen og snakke med ham i en vinduesfordybning. I nogle minutter hviskede de til hinanden og lo, uden tvivl for at lede de andre på vildspor med hensyn til vigtigheden af denne samtale, i hvilken monsieur Solonet meddelte sin herskerinde sin slagplan.

"Men," sagde han til sidst, "har De mod til at sælge Deres hus?"

"Fuldkommen," svarede hun.

Madame Evangélista ville ikke sige sin notar grunden til dette heltemod, som overraskede ham meget; for monsieur Solonets iver kunne let have kølnet sig, hvis han havde fået at vide, at hans klient ville forlade Bordeaux. Hun havde ikke engang sagt et ord til Paul om det, for ikke at forskrække ham straks ved at vise ham udstrækningen af de forskansningslinjer, som forarbejderne af et politisk liv kræver.

Efter at man havde spist til middag, forlod de to befuldmægtigede de elskende hos moderen og begav sig ind i sideværelset for at begynde på forhandlingerne. Der udspillede sig da en dobbelt scene. I kakkelovnskrogen i den store sal en kærlighedsscene, hvor livet viste sig leende og muntert, og i værelset ved siden af en alvorlig og mørk scene, hvor den utilslørede egenkærlighed spillede den rolle, som den altid spiller, hvor mange blomster man end tildækker den med.

"Min kære mester," sagde monsieur Solonet til monsieur Mathias, "kontrakten skal blive hos Dem; jeg ved, hvad jeg skylder min gamle kollega."

Monsieur Mathias bukkede sig alvorligt.

"Men," vedblev Solonet og foldede et udkast til en kontrakt ud, som han havde ladet en af sine skrivere kradse op, og som var temmelig overfladisk; "da vi er det undertrykte parti, da vi er datteren, har jeg opsat et udkast, for at spare Dem ulejligheden. Vi gifter os med vore rettigheder, med fællesskab i bo og med overdragelse af den samlede ejendom til den længstlevende, hvis der ikke skulle komme nogen arvinger;

synes man ikke om det, så beholder den længstlevende en fjerdepart til brugsret og en anden til fuld ejendom. Den part, som hver skal indskyde i fællesboet, skal udgøre fjerdeparten af det, hver medbringer. Den længstlevende beholder alt indboet, uden at der optages nogen inventarieliste. Det er så simpelt som fod i hose."

"Tatatata!" sagde monsieur Mathias, "jeg afgør ikke forretninger, som man synger en vise. Lad os høre, hvad De medbringer."

"Ja, men hvad medbringer De?" sagde monsieur Solonet.

"Vor medgift," sagde monsieur Mathias, "er godset Lanstrac, som indbringer 23.000 francs i årlig indtægt i penge uden at regne naturalydelserne. Item forpagtergårdene Grossou og Guadet, som hver giver 3.600 francs om året. Item vinbjerget Belle-Rose, som år til andet giver 16.200 francs. Item et hus i Bordeaux, som er et arvegods, og som svarer 900 francs i skat. Item et smukt sted i Paris med gårdsplads og have, som svarer 1500 francs i skat. Disse ejendomme, hvortil jeg har adkomstbeviserne, er en arv efter fader og moder, undtagen stedet i Paris, som vi selv har købt. Hertil må vi endnu regne indboet i de to steder og på slottet Lanstrac, som er ansat til 400.000 francs. Her har De bordet, dugen og den første anretning. Hvad medbringer De til den anden anretning og desserten?"

"Vore rettigheder."

"Opgiv mig dem enkeltvis, min kære mester," gentog monsieur Mathias. "Hvad medbringer De? Hvor er inventarielisten, som man har optaget efter monsieur Evangélistas død? Vis mig opgørelsen og anvendelsen af Deres

fonds. Hvor er kapitalerne, hvis De har nogen? Hvor er Deres ejendomme, hvis De har nogen? Kort sagt, vis os formynderregnskabet, og sig os, hvad moder giver eller sikrer os."

"Elsker grev de Manerville mademoiselle Evangélista?"

"Han vil gøre hende til sin kone, hvis man kan blive enig om alle hensyn," svarede monsieur Mathias. "Jeg er intet barn. Det drejer sig om forretninger og ikke om følelser."

"Sagen vil gå overstyr, hvis De ikke medbringer højmodige følelser, og jeg skal sige Dem hvorfor. Vi har ikke optaget nogen inventarieliste efter vor mands død; vi var spanierinde, kreolerinde og kendte ikke de franske love. Desuden var vi alt for smerteligt berørte til at tænke på de elendige formaliteter, som kun de kolde hjerter tænker på at opfylde. Det er offentligt nok bekendt, at den afdøde tilbad os, og at vi har begrædt ham forfærdeligt. At vi har en opgørelse og en stump inventarieliste, skyldes vor hjælpeformynder, som har nødet os til at opgøre status og at give vor datter en tålelig formue, dengang nemlig, da man trak sine uhyre engelske kapitaler tilbage fra London, for at anbringe dem i Paris, hvor de gav dobbelte renter."

"Kom ikke til mig med sådanne dumheder, man kan jo sagtens kontrollere dem. Hvilken arveafgift har De betalt staten? Den talstørrelse vil være tilstrækkelig til at opgøre regningen. Gå nu til sagen. Sig os oprigtigt, hvad De fik efter monsieur Evangélistas død, og hvad der er tilbage nu. Er vi meget forelskede, så kommer vi nok ud af det alligevel."

"Hvis De ægter os for vore penges skyld, så kan De gå pokker i vold. Vi har ret til mere end 1.000.000 og vor moder har kun

dette hus, sit indbo og 400.000 francs, der omkring 1817 er anbragt til fem procent, og som nu giver os 30.000 i rente."

"Og så lever De et liv, som mindst koster 100.000," sagde monsieur Mathias ganske bestyrtet.

"Vor datter har kostet os svære penge. I øvrigt holder vi af at give penge ud, og endelig ville Deres jeremiader ikke skaffe os en skilling tilbage."

"Med de 50.000 francs renter, der tilhørte mademoiselle Natalie, kunne De nok opdrage hende uden at ødelægge Dem selv. Men hvis De har spist med så god appetit som ung pige, så vil De blive en ren slughals, når De bliver gift."

"Lad os ikke tale mere om det," sagde monsieur Solonet; "det er rimeligt, at den smukkeste pige i verden bruger mere, end hun har."

"Jeg vil blot sige et par ord til min klient," sagde den gamle notar,

"Gå, gå, gamle fatter Cassander, og sig din klient, at vi ikke ejer en hvid!" tænkte monsieur Solonet, som i sin ensomhed på militær maner havde ordnet sine masser, geledvis opstillet sine forslag, bestemt de vendinger, som samtalen skulle tage, og forberedt det punkt, da alle parter skulle tro, at sagen var tabt, men hvor man ville komme til en lykkelig overenskomst, hvori hans klient ville sejre.

Natalies hvide kjole med de røde sløjfer, proptrækkerkrøller à la Sevigné og lille fod, hendes ømme blikke og smukke hånd, der uden ophør var beskæftiget med at ordne krøllerne, som ikke var i uorden; dette kunststykke hos en ung pige, der ligner påfuglen, som breder sin hale ud i solen, – alt dette havde bragt Paul derhen, hvor hans svigermoder ville have ham. Han var

beruset af begærlighed; han ønskede at besidde sin forlovede, som en gymnasiast en tvetydig dame. Hans blikke, dette sjælens sikre termometer, var steget til dette lidenskabens punkt, hvor en mand gør tusinde dumheder.

"Natalie er så smuk," hviskede han i sin svigermoders øre, "at jeg kan begribe den utæmmelige lyst, der driver os til at betale en fornøjelse med vor død."

Madame Evangélista rystede på hovedet og svarede:

"Således taler de forelskede. Min mand opvartede mig ikke med nogen af disse smukke talemåder, men han ægtede mig, uagtet jeg ikke havde nogen formue, og i 13 år har han ikke forvoldt mig én eneste sorg."

"Er det en revselse, De giver mig?" spurgte Paul leende.

"De ved, hvor meget jeg holder af Dem, kære barn!" sagde hun og trykkede hans hånd. "Desuden – er det ikke et bevis på, at jeg holder af Dem, at jeg giver Dem Natalie?"

"Give mig, give mig!" sagde den unge pige leende og rokkede med kakkelovnsskærmen, der var lavet af tropiske fuglefjer. "Hvad har De at tale sagte om?"

"Jeg sagde," svarede Paul, "hvor højt jeg elsker Dem, eftersom det sømmelige forbyder mig at udtrykke min attrå lydeligt."

"Hvorfor?"

"Jeg er bange."

"Åh! De er alt for åndrig til, at De ikke skulle kunne indfatte smigreriets ædelstene. Skal jeg sige Dem min mening om Dem? – Nu vel! jeg finder, at De er alt for åndrig for en forelsket ung mand: At være på én gang en ærteblomst og et åndrigt menneske," sagde hun med nedslagne øjne, "det er alt for

mange fordele på en gang; en mand burde have valget imellem dem. Jeg er også bange."

"Hvad for noget?"

"Lad os ikke tale således. Finder du ikke, moder, at det er en farlig samtale, så længe kontrakten ikke er underskrevet?"

"Det vil den snart blive," sagde Paul.

"Jeg gad gerne vide, hvad Nestor og Achilles siger," bemærkede Natalie og kastede et blik fuldt af barnlig nysgerrighed på døren til sideværelset.

"De taler om vore børn, om vor død og lignende intetsigende ting. De tæller vore penge, for at se, om vi altid kan have ti heste på stalden. Endelig beskæftiger de sig også med gavebrevene, men jeg har sagt dem min mening."

"Hvorledes?" sagde Natalie.

"Har jeg ikke givet mig helt og holdent?" sagde han med et blik på den unge pige, hvis skønhed fordobledes, da glæden over dette svar farvede hendes ansigt.

"Moder! Hvorledes skal jeg gengælde så megen ædelmodighed?"

"Mit kære barn! har du ikke et helt liv til at besvare den? Hver dag at udbrede lykke, er det ikke at medbringe uudtømmelige skatte? Jeg havde ikke anden medgift."

"Holder De af Lanstrac?" spurgte Paul Natalie.

"Hvad? Skulle jeg ikke holde af det, der tilhører Dem?" sagde hun. "Jeg ville gerne se Deres slot."

"*Vort* slot," sagde Paul; "De vil vide, om jeg har anet Deres smag? Om De kan bo der med glæde? Deres moder har vanskeliggjort en ægtemands opgave; De har altid været

lykkelig, men når kærligheden er uden grænser, er intet umuligt for den."

"Kære børn!" sagde madame Evangélista, "kunne I blive under jeres første hvedebrødsdage i Bordeaux? Hvis I har mod nok til at trodse verden, som kender, udspejder og generer jer, så lad gå; men hvis I føler denne følelsens blufærdighed, som bor dybt i sjælen, men mangler ord, så vil vi tage til Paris, hvor et ungt pars levemåde taber sig i strømmen. Der alene kunne I leve som to elskende, uden at frygte for at blive latterlige."

"Du har ret, moder! det har jeg ikke tænkt på. Men jeg vil næppe få tid nok til at få mit hus i stand. Jeg vil skrive til de Marsay i aften; han er den af mine venner, som jeg mest kan stole på og som kan sætte arbejderne i fart."

I dette øjeblik var Paul, som andre unge mennesker, der plejer at tilfredsstille deres fornøjelser uden nogen foreløbig beregning, lige på spring til ubesindigt at påtage sig de udgifter, som et ophold i Paris ville medføre, da mester Mathias trådte ind i salen og vinkede ad sin klient for at tale med ham.

"Hvad er der i vejen, min ven?" spurgte Paul og gik med ham hen i en vinduesfordybning.

"Hr. greve," sagde den skikkelige mand, "der er ikke en skilling i medgift. Min mening er, at De bør opsætte forhandlingerne til en anden dag, for at De kan tage et passende parti."

"Monsieur Paul," sagde Natalie, "jeg har også et ord at sige Dem."

Uagtet madame Evangélista bevarede sin rolige fatning, så led ingen jøde i middelalderen i sin gryde med sydende olie så skrækkelige pinsler, som hun i sin fløjlskjole. Hendes notar

havde sikkert lovet hende, at dette ægteskab skulle komme i stand; men hun kendte ikke de midler og betingelser, han håbede at opnå et lykkeligt udfald ved, og hun prøvede den skrækkelige angst, som uvisheden giver. Hun skyldte måske sin datters ulydighed sejren.

Natalie havde fortolket sin moders ord, for hun så hendes kval. Da hun så det lykkelige udfald af sit koketteri, følte hun i sit hjerte tusinde modsigende tanker. Uden at dadle sin moder, skammede hun sig dog halvt over disse kunstgreb, hvis belønning var en eller anden gevinst. Dernæst blev hun grebet af en let begribelig og skinsyg nysgerrighed. Hun ville vide, om Paul elskede hende højt nok til at sætte sig ud over de vanskeligheder, som hendes moder havde forudset, og som mester Mathias' skyfulde ansigt yderligere forklarede hende. Disse følelser drev hende til at vise en ærlig adfærd, der forresten klædte hende godt. Den sorteste troløshed ville ikke have været så farlig, som hendes uskyldighed blev det.

"Paul," sagde hun sagte, (og det var første gang, at hun kaldte ham ved fornavn, "hvis visse vanskelige sider ved pengespørgsmålet skulle skille os ad, så giver jeg Dem alle Deres løfter tilbage, og De må kaste hele skylden for det ubehagelige ved et brud over på mig."

Hun lagde så dyb en værdighed for dagen i dette udbrud af højmodighed, at Paul blev overbevist om hendes uegennyttighed og om hendes uvidenhed om den sag, hans notar netop havde oplyst ham om. Han trykkede den unge piges hånd og kyssede den som en mand, der ser mere på kærligheden end på pengene.

Natalie gik bort.

"For Fanden, hr. greve! De begår tåbeligheder," ytrede den gamle notar, da han igen kom hen til sin klient.

Paul faldt i tanker. Han havde gjort regning på at få omtrent 100.000 francs i indtægter, når Natalies formue blev slået sammen med hans; og hvor lidenskabelig en mands kærlighed forresten er, så slår han ikke gerne af fra 100.000 til 46.000 francs, når han får en kone, der er vant til overdådighed.

"Nu er min datter her ikke længere," sagde madame Evangélista og skred majestætisk hen mod sin svigersøn og notaren, "kan De nu sige mig, hvad der er sket?"

"Frue," sagde monsieur Mathias og brød isen i sin skræk over Pauls tavshed, "der er indtruffet en forhindring, som nøder os til at opsætte ..."

Imens han sagde dette, trådte den unge notar ind fra sideværelset og afskar sin gamle kollega ordet med en ytring, der gav Paul livet tilbage. Slået af erindringer om sine galante ytringer, om sin forelskede opførsel, vidste Paul hverken, hvorledes han skulle fornægte eller forandre den. Han ønskede, at han var dér, hvor peberet gror.

"Der er en måde, hvorved fruen kan opfylde sine forpligtelser mod sin datter," sagde den unge notar i en oprømt tone. "Madame Evangélista ejer 30.000 årige renter i fem-procents-obligationer. Disse vil snart stå i pari og måske stige endnu højere. Vi kunne da anslå dem til 600.000 francs. Hotellet og haven er mindst 300.000 francs værd. Når dette står fast, så kan fruen i kontrakten overføre ejendomsretten hertil til sin datter og selv beholde brugsretten; for jeg skulle da ikke tro, at det er herrens hensigt ikke at lade sin svigermoder beholde

noget at leve af. Om fruen end har brugt hele sin egen formue, så tilbagegiver hun sin datters, på lidt nær i det mindste."

"Ak! hvor vi fruentimmer er ulykkelige, fordi vi ikke forstår os på forretninger. Hvad betyder al den tale om ejendoms- og brugsret?"

Paul var ude af sig selv af glæde ved tanken om denne overenskomst. Den gamle notar så snaren, som man lagde for dem, så sin klient stikke med den ene fod i den og udråbte som forstenet:

"Jeg tror, at man gør nar ad os!"

"Hvis fruen følger mit råd, kan hun beholde en rolig samvittighed," vedblev den unge notar. "Når hun gør dette offer, må hun i det mindste være fri for at blive generet ved noget underfundigt angreb. Man ved ikke, hvem der lever og hvem der dør. Hr. greven skal da i kontrakten give en tilståelse for, at han har modtaget hele den sum, der tilkommer mademoiselle Evangélista som arv efter hendes fader."

Monsieur Mathias kunne ikke undertrykke den harme, der glimtede i hans øjne og farvede hans ansigt med en stærkere rødme.

"Og denne sum," sagde han skælvende, "er hvor stor?"

"Ifølge papirerne 1.150.000 francs."

"Hvorfor forlanger De ikke hellere, at hr. greven *hic et nunc* skal give afkald på hele sin formue til fordel for sin tilkommende hustru," sagde monsieur Mathias; "det ville i det mindste være ærligere og oprigtigere end det, De forlanger af os. Jeg vil ikke se på, at grev de Manerville i bund og grund bliver ødelagt; jeg trækker mig tilbage."

Han gjorde et skridt hen imod døren, for at underrette sin klient om disse alvorlige omstændigheder, men vendte sig igen tilbage og sagde til madame Evangélista:

"Tro ikke, frue, at jeg gør Dem ansvarlig for min embedsbroders ideer; jeg anser Dem for en ærlig kone, for en fornem dame, der ikke forstår sig på forretninger."

"Tak, min kære broder," sagde monsieur Solonet.

"De ved nok, at imellem os er der ikke tale om fornærmelser," sagde monsieur Mathias, "forstår De, frue, hvad følgen vil blive af disse betingelser? De er endnu ung og smuk nok til at gifte Dem igen. – Åh! min Gud, frue," vedblev oldingen som et svar på en bevægelse af madame Evangélista, "hvem kan svare for sig selv?"

"Jeg troede ikke, min herre, at man ville mistænke mig for sådan en tåbelighed nu, efter at jeg har siddet enke i syv hele år og afslået flere glimrende tilbud af kærlighed til min datter. Hvis vi ikke talte om forretninger, ville jeg betragte denne formodning som en uforskammethed."

"Ville det ikke være endnu mere uforskammet at antage, at De ikke kunne blive gift igen?"

"Ville og kunne er to forskellige udtryk," sagde monsieur Solonet høfligt.

"Nuvel," sagde hr Mathias, "lad os ikke tale mere om ægteskab. De kan, og det ønsker vi alle, leve endnu i 45 år. Når De nu beholder brugsretten af monsieur Evangélistas formue hele Deres liv, skal så Deres børn hænge deres tænder på knagen?"

"Hvad betyder den talemåde?" sagde enken; "hvad mener De med knagen og brugsretten?"

Den dannede og elegante monsieur Solonet gav sig til at le.

"Jeg skal oversætte det for Dem," sagde den skikkelige gamle mand. "Hvis Deres børn vil bære sig fornuftigt ad, må de tænke på fremtiden. Tænke på fremtiden, det vil sige, at opspare halvdelen af sine indtægter under den forudsætning, at man kan få to børn, som man først skylder en god opdragelse og dernæst en stor medgift. Deres børn er da indskrænket til en indtægt af 20.000 francs, mens de hver for sig har brugt 50.000 som ugifte. Og det er endnu ikke noget. Min klient må en skønne dag udbetale til sine børn 300.000 af deres mødrenearv, som han ikke har modtaget. Når man nu taler lige rent ud, ville så det at underskrive denne kontrakt, ikke være det samme som at kaste sig med sammenbundne hænder og fødder i Girondefloden? De vil sikre Deres frøken datters lykke? Hvis hun elsker sin mand, og om disse følelser tvivler notarerne aldrig, vil hun få hans bekymringer i medgift. Ser De, frue, de ville blive så mange, at hun må dø af sorg; for hun vil komme til at leve i den største elendighed – Ja, frue, elendigheden for dem, der behøver 100.000 francs til at leve af, består i kun at have 20.000. Hvis monsieur Manerville af kærlighed begår galskab, vil hans kone ødelægge ham ved at fordre sin medgift tilbage den dag, da ulykken bryder løs. Jeg taler her Deres, Deres børns, Deres børnebørns og hele verdens sag."

"Den skikkelige mand har skudt alle sine patroner bort," tænkte monsieur Solonet og kastede et blik på sin klient, som for at sige: "Se så!"

"Der er endnu en udvej til at forene alle parters interesser," svarede madame Evangélista roligt. "Jeg forbeholder mig blot en pension, der er stor nok til at kunne gå i et kloster for, og De

skal få alt, hvad jeg ejer, fra dette øjeblik af. Jeg kan give afkald på verden, når jeg ved min tidlige død kan sikre min datters lykke."

"Frue," sagde den gamle notar, "lad os tage betænkningstid til modent at overveje, hvorledes vanskelighederne bedst kan jævnes."

"Ha! ved Gud, min herre," sagde madame Evangélista, der indså, at alt var tabt, hvis sagen blev opsat, "alt er overvejet. Jeg kunne ikke vide, hvad et ægteskab ville sige, da jeg er spanierinde og kreolerinde. Jeg kunne ikke vide, at jeg måtte vide, hvor mange dage Gud endnu havde tilstået mig, før jeg giftede min datter bort, at min datter ville komme til at lide ved at jeg levede, at jeg havde uret i at leve og uret i at have levet. Da min husbond ægtede mig, ejede jeg kun mit navn og min person. Mit navn alene besad for ham så store skatte, at hans egne blegnede ved siden af dem. Hvilken formue kan måle sig med et stort navn? Min medgift var skønhed, dyd, lykke, fødsel og en god opdragelse. Er penge virkelig en skat? Hvis Natalies fader hørte vor samtale, ville hans højmodige sjæl for evigt blive smerteligt berørt af den, og den ville forstyrre hans salighed i Paradis. Jeg har, måske ubesindigt, bortødslet nogle millioner, uden at han nogensinde har trukket på øjenbrynene. Efter hans død har jeg levet sparsommeligt og ordentligt i sammenligning med det liv, han ville have, at jeg skulle føre. Lad os derfor afbryde. Monsieur de Manerville er så nedslået, at jeg ..."

Ingen lyd vil kunne gengive den forvirring og uorden, som de ord, "lad os derfor afbryde" bragte ind i samtalen; det er nok at sige, at disse fire ellers så velopdragne mennesker talte i munden på hinanden.

"Man gifter sig i Spanien på spansk, og som man vil, men man gifter sig i Frankrig fornuftigt, og som man kan," sagde monsieur Mathias.

"Ak, frue," sagde Paul og rejste sig af sin sløvhed, "De tager fejl af mine følelser."

"Vi taler her ikke om følelser," sagde den gamle notar for at standse sin klient; "vi afgør her forretningerne for tre slægtled. Er det måske os, som har fortæret de forsvundne millioner; vi, som ikke ønsker noget hellere, end at løse de vanskeligheder, som vi ikke har nogen skyld i?"

"Ægt os," sagde monsieur Solonet, "og stå ikke der og nøl!"

"Nøle, nøle! De kalder det at nøle, at man forsvarer børnenes og forældrenes interesser," sagde Mathias.

"Ja," sagde Paul, der stadig henvendte sig til sin svigermoder, "jeg angrer bittert min ungdoms ødselhed, som ikke tillader mig at gøre ende på denne diskussion ved et eneste ord; jeg beklager lige så inderligt som Dem Deres ufrivillige uorden, og at De ikke forstår Dem på forretninger. Gud er mit vidne, at jeg i dette øjeblik ikke tænker på mig selv. Et tarveligt liv på Lanstrac har ikke noget afskrækkende for mig, men må så ikke mademoiselle Natalie give slip på sine tilbøjeligheder og vaner? Vores levevis må jo forandres."

"Hvorfra tog da monsieur Evangélista sine millioner?" sagde enken.

"Monsieur Evangélista gjorde forretninger, spillede de handlendes høje spil, udrustede skibe og vandt betydelige summer; vi er en proprietær, hvis kapital er anbragt, hvis indtægt er uforanderlig," svarede den gamle notar ivrigt.

"Der er endnu en udvej til at bringe alt i orden," sagde monsieur Solonet, som ytrede dette i fisteltone og pålagde de andre tre tavshed ved at hendrage deres blikke og opmærksomhed på sig.

Den unge mand lignede en dygtig kusk, der styrer et firspand og morer sig med at hidse de vælige dyr og at holde dem tilbage. Snart slap han lidenskaberne løs og snart beroligede han dem igen og fik Paul til at svede i sit seletøj, Paul, hvis livslykke stod på spil, såvel som hans klientinde, som ikke tydeligt kunne forstå de vendinger, diskussionen tog.

"Madame Evangélista," sagde han efter et øjebliks pause, "kan fra i dag af give slip på sine fem-procents-obligationer og sælge sit hus. Jeg vil påtage mig at skaffe hende 300.000 francs for det ved at sætte det på auktion. Af disse 300.000 francs skal hun give Dem halvdelen. Således vil hun straks give Dem 750.000 francs. Hvis hun så ikke har opfyldt sin pligt mod sin datter, så kan De jo se, om der findes mange sådanne medgifter i Frankrig."

"Det er godt nok," sagde mester Mathias, "men hvad skal der så blive af fruen?"

Ved dette spørgsmål, som forudsatte, at man billigede forslaget, sagde monsieur Solonet til sig selv:

"Haha! Du gamle ræv, fik jeg dig så endelig!"

"Ah! Fruen?" svarede den unge notar højt, "hun vil beholde de 150.000 francs, der bliver tilbage ved afhændelsen af huset. Når denne sum bliver lagt til det, som hendes indbo vil beløbe sig til, så kan man anbringe det hele i en livrente og derved skaffe hende 20.000 francs i årlig indtægt. Hr. greven vil kunne indrette hende en bolig hos sig. De har et hus i Paris" – her

henvendte han sig direkte til Paul –, "Deres svigermoder kan altså altid leve hos Dem. En enke, der har 20.000 francs i årlig indtægt, og som ikke behøver at holde husholdning, er rigere end fruen var, da hun havde hele sin formue. Madame Evangélista har kun én datter; De er ligeledes eneste barn, fælles arvinger er ikke kommet endnu, De behøver altså ikke at frygte for et sammenstød mellem Deres interesser. En svigermoder og en svigersøn ville under sådanne forhold udgøre én familie. Madame Evangélista vil dække et muligt deficit ved den betaling for sit ophold, som hun vil give Dem af de 20.000 francs, hun har i livrente, og det vil være Dem en betydelig hjælp. Vi ved, at fruen er alt for højmodig til, at hun skulle ville ligge sine børn til byrde. De ville således kunne leve i en lykkelig enighed og kunne råde over 100.000 francs om året; er den indtægt ikke tilstrækkelig, hr. greve, til i ethvert land at kunne nyde alle livets bekvemmeligheder og tilfredsstille sine indfald? Og De kan tro mig, unge ægtefolk trænger ofte til en tredjemand i deres husholdning; og nu spørger jeg Dem, kan man finde nogen behageligere tredjemand end en god moder?"

Monsieur Solonets ord klang som en englerøst for Paul. Han så hen på monsieur Mathias for at erfare, om han ikke delte hans beundring for monsieur Solonets veltalende varme; for han vidste ikke, at der ligger en diplomatisk kulde og en bestandig agtpågivenhed på andre under notarernes og prokuratorernes forstilte heftighed og lidenskabelige ord.

"Et lille paradis!" udbrød oldingen, som i sin forbavselse over sin klients glæde satte sig på en ottoman, skjulte sit hoved i sine hænder og hensank i tydeligt smertelige betragtninger.

Han kendte de tunge ordformer, forretningsmænd med vilje indsvøber deres ondskabsfulde planer i, og han var ikke den mand, som ville lade sig fange af dem. Han begyndte lønligt at betragte sin embedsbroder og madame Evangélista, som blev ved at passiare med Paul, og han søgte at opsnappe noget, som kunne røbe det komplot, hvis listigt opspundne vævs fine tråde han begyndte at få fat i.

"Min herre!" sagde Paul til monsieur Solonet, "jeg takker Dem for den omhu, De søger at forsone de fælles interesser med. Denne overenskomst løser alle vanskelighederne på en lykkeligere måde, end jeg havde turdet håbe; det vil da sige, hvis den har vundet Deres bifald" – henvendte han sig til madame Evangélista –, "for jeg vil ikke gå ind på noget, som i nogen henseende ville være Dem imod."

"Mig?" svarede hun; "alt hvad der bidrager til mine børns lykke, vil yde mig en sand glæde. De må ikke tage hensyn til mig."

"Nej, således må det ikke være," sagde Paul ivrigt. "Hvis der ikke var sikret Dem et hæderligt udkomme, ville Natalie og jeg lide lige så meget ved det som De selv."

"Vær De kun ubekymret, hr. greve," svarede Solonet.

"Ah!" tænkte mester Mathias, "de vil lade ham kysse riset, førend han får smækkene."

"Vær De kun rolig," sagde monsieur Solonet, "man spekulerer for øjeblikket så meget i Bordeaux, at man vil kunne købe en livrente for sine penge med meget store fordele. Efter at have fradraget fra prisen på huset og indboet de 150.000 francs, som vi skylder Dem, tror jeg at kunne love fruen, at hun vil beholde 250.000 tilbage. Jeg påtager mig at sætte denne sum ud til

livrente og på første prioritet i ejendomme, som er en million værd, og at få 10 procent, altså 25.000 i årlig indtægt. Således gifter man sig med en omtrent lige stor formue. For ser De, over for deres 46.000 francs medbringer mademoiselle Natalie i renter af de fem-procents og 150.000 francs i dalere, som ville give 12.000 francs i rente, altså 46.000."

"Ja! det er jo indlysende," svarede Paul.

Da mester Solonet havde endt denne sætning, kastede han et blik fra siden på sin klient, som monsieur Mathias så, og som syntes at sige:

"Kom nu frem med reserven."

"Men!" råbte madame Evangélista med et udtryk af glæde, som ikke syntes forstilt, "jeg kan give Natalie mine diamanter; de må mindst være 200.000 francs værd."

"Vi kunne lade dem vurdere," sagde notaren, "og det forandrer igen hele stillingen. Der er da ikke noget til hinder for, at hr. greven giver tilståelse for at have modtaget uden afkortelse den sum, som tilkommer mademoiselle Natalie som fædrearv, og at de tilkommende ægtefolk ikke i kontrakten omtaler formynderregnskabet. Når fruen ved med ægte spansk ærlighed at plyndre sig selv, opfylder sine forpligtelser på 100.000 francs nær, så er det rimeligt, at hun får kvittering for det hele."

"Ja! Intet kan være rimeligere end det," sagde Paul, "men jeg er helt forstyrret over denne ædelmodige adfærd."

"Er min datter ikke mit andet jeg?" spurgte madame Evangélista.

Mester Mathias så glæden male sig på madame Evangélistas ansigt, da hun nu så næsten alle vanskelighederne fjernet.

Denne glæde og de forglemte diamanter, der rykkede frem som friske tropper, bestyrkede ham i hans mistanke.

"Denne scene var forberedt imellem dem, som spillerne gør kortene i stand, når de vil ødelægge en eller anden due," sagde den gamle notar til sig selv. "Skal da dette stakkels barn, som jeg har set fødes, plukkes levende af sin svigermoder, steges af kærlighed og sluges af sin kone? Jeg, der har sørget så godt for hans smukke ejendomme, skal jeg se dem slagtet på én aften?"

Da mester Mathias i denne kvindesjæl opdagede hensigter, som uden at komme af nederdrægtighed, forbrydelse, rovbegærlighed, kneb, skurkestreger, eller nogen slet eller dadelværdig følelse, ikke desto mindre indeholdt alle disse forbrydelser i spire, følte han hverken smerte eller højmodig harme. Han var ikke menneskehader; han var en gammel notar, der under sin embedsførelse var blevet vant til verdensmenneskenes behændige beregninger og snedige forræderier, der gør langt mere skade end et ligefremt mord, der bliver begået på åben landevej af en stakkels djævel, som man så hugger hovedet af med alle mulige omstændigheder. For den fornemme verden er disse overgange i livet, disse diplomatiske kongresser det samme som små skarnkroge, man kaster alt sit snavs hen i. Mester Mathias kastede fuld af medlidenhed med sin klient et langt blik på hans fremtid, men så ikke noget glædeligt i den.

"Lad os så rykke frem med samme våbenarter," sagde han, "og lad os slå dem!"

I dette øjeblik følte Paul, monsieur Solonet og madame Evangélista sig meget generet af denne oldings tavshed; for de

indså, hvor nødvendig denne censors billigelse var for at give deres overenskomst kraft, og de så alle tre hen på ham.

"Nå, min kære Mathias! hvad mener De om det?" sagde Paul.

"Det skal jeg sige Dem," sagde den vanskelige og samvittighedsfulde notar. "De er ikke rig nok til, at begå så kongelige galskaber. Godset Lanstrac er en million værd, når man tager indboet med og regner det til tre procent; forpagtergårdene Grossou og Guadet, samt Deres vinbjerg Belle-Rose er en anden million værd, og Deres huse med indbo bliver den tredje million. Mod disse tre millioner, der giver 47.200 francs i årlig indtægt, sætter mademoiselle Natalie 600.000 i hovedbogen, og lad os antage 200.000 i diamanter, som synes mig at være en tvivlsom værdi; dernæst 150.000 i penge, det gør i det hele 950.000 francs. Over for disse kendsgerninger siger min embedsbroder med stolthed, at to lige store formuer kommer sammen ved dette giftermål. Han vil, at vi skal forurette vore børn for 200.000 francs; dernæst, at vi ved at påtegne formynderregnskabet skal give vor hustru tilståelse for at have fået 1.150.000 francs, mens vi i virkeligheden kun har fået 950.000. De hører på denne tossede snak med de forelskedes henrykkelse, og De tror, at mester Mathias, som ikke er forelsket, kan glemme sin regnekunst og vil lade være at gøre opmærksom på forskellen imellem jordegods, som har en uhyre kapitalværdi, der bestandig vokser, og renterne af medgiften, hvis kapital er underkastet forandringer og rentenedsættelse. Jeg er gammel nok til, at have set pengene tage af og jordegods tage til i værdi. De har tilkaldt mig, hr. greve! for at varetage Deres tarv; lad mig da forsvare den eller send mig bort."

"Hvis hr. greven vil have en formue, der er lige så stor som hans egen," sagde Solonet, "så har vi rigtignok ikke tre millioner, det er temmelig klart. Over for de tre millioner, De knuser os med, kan vi kun byde vore stakkels små 950.000 francs; det er jo ikke noget, kun tre gange så meget, som de østrigske ærkehertuginder får i medgift. Bonaparte fik 250.000 med Marie Louise."

"Marie Louise har ødelagt Bonaparte," brummede Mathias.

"Hvis mine ofre ikke er til nogen nytte," udbrød madame Evangélista, "så vil jeg ikke drive sådan en underhandling videre; jeg stoler på hr. grevens tavshed og giver afkald på æren af, at han giver min datter sin hånd."

Efter disse troppebevægelser, som den unge notar havde givet udkastet til, var denne kamp mellem de forskellige interesser kommet til det punkt, hvor sejren måtte tilfalde madame Evangélista; svigermoderen åbnede sit hjerte, overgav sine ejendomme og havde ligesom afbetalt sin gæld. Den tilkommende husbond måtte, hvis han ikke ville bryde højmodighedens love og fornægte sin kærlighed, modtage de betingelser, der i forvejen var aftalt mellem madame Evangélista og mester Solonet. Ligesom viseren på et ur, der drives af hjulværket, kom Paul også troligt til målet.

"Hvorledes, frue!" råbte Paul, "De kunne tænke på at bryde ..."

"Men," svarede hun, "hvem er det, jeg står i gæld til? Min datter jo. Når hun bliver 21 år, vil jeg forelægge hende mine regnskaber, og hun vil give mig sin påtegning for deres rigtighed. Hun vil da eje 950.000 francs, og hvis hun vil, kan hun vælge mellem alle Frankrigs pairers sønner; er hun ikke en Casa-Réal?"

"Fruen har ret. Hvorfor skal man behandle hende slettere i dag end om 14 måneder? Tag ikke hendes moderrettigheder fra hende," sagde monsieur Solonet.

"Mathias!" udbrød Paul med dyb smerte, "der er to slags ødelæggelse, og De tilintetgør mig i dette øjeblik."

Han tog et skridt hen imod ham, uden tvivl for at sige ham, at det var hans vilje, at kontrakten skulle opsættes lige på timen. Den gamle notar forekom denne ulykke ved et blik, som skulle sige:

"Vent!"

Derpå så han tårerne i Pauls øjne, der blev fremkaldt ved den skamfuldhed, som denne underhandling forvoldte ham, ved den afgørende ytring fra madame Evangélista, som antydede et brud. Og han tørrede dem ved en bevægelse, – den samme, som Archimedes gjorde, da han udråbte sit "Heureka!" Note 1). Ordet "Frankrigs pairer" havde haft samme virkning på ham som en fakkel i en underjordisk hule.

Natalie kom frem i dette øjeblik, strålende som morgenrøden, og spurgte med en barnlig mine:

"Er jeg til overs?"

"I høj grad til overs, min datter!" svarede hendes moder med en grusom bitterhed.

"Kom, min kære Natalie," sagde Paul, tog hendes hånd og førte hende hen til en lænestol tæt ved kaminen, "alt er i orden;" for han kunne ikke holde ud at tænke på, at hans forhåbninger skulle kuldkastes.

Mester Mathias gentog med kraft:

"Ja, alting kan komme i orden!"

Lig en general, der på et øjeblik tilintetgør de beregninger, som fjenden har gjort, havde den gamle notar set den genius, som beskytter notariatet, oprulle for ham i lovlige skrifttræk en opfattelse, der formåede at frelse Pauls og hans børns fremtid.

Mester Solonet kendte ikke anden opløsning på disse uforenelige vanskeligheder end den beskatning, som kærligheden havde indgivet den unge mand, og som dette uvejr af modstridende følelser og interesser havde ledet ham til. Derfor blev han i høj grad overrasket ved sin embedsbroders udråb. Nysgerrig efter at kende den udvej, som mester Mathias kunne finde i denne tingenes tilstand, som forekom ham redningsløst fortabt, spurgte han ham:

"Hvad har De at foreslå?"

"Natalie! forlad os, mit kære barn," sagde madame Evangélista.

"Frøkenen er ikke til overs," sagde mester Mathias smilende, "jeg taler lige såvel hendes sag som grevens."

Der opstod en dyb tavshed, under hvilken de alle fulde af sindsbevægelse ventede på oldingens indskydelse med en usigelig nysgerrighed.

"Nutildags," begyndte mester Mathias efter en pause, "har notarembedet skiftet udseende. Nutildags virker de politiske revolutioner på familiernes fremtid, det skete ikke før. Forhen var éns tilværelse bestemt, de forskellige klasser i samfundets rang begrænsede ..."

"Vi har ikke at gøre med en forelæsning over statsøkonomi, men med en ægteskabskontrakt!" bemærkede monsieur Solonet, der tydeligt viste sin utålmodighed og afbrød oldingen.

"Jeg må bede Dem lade mig tale nu, da turen er kommet til mig," svarede denne skikkelige mand.

Monsieur Solonet gik hen og satte sig på en ottoman. Derpå sagde han halvhøjt til madame Evangélista:

"De vil nu gøre bekendtskab med det, som vi i vort sprog kalder *galimatias*."

"Notarerne er altså nødt til at følge de politiske sagers gang, som nu på det nøjeste er knyttet til de enkelte individers. Jeg skal give Dem et eksempel! Forhen var de adelige familiers formue urokkelig; det tilintetgjorde revolutionens love, mens den nuværende regering stræber efter at genoprette denne tingenes tilstand," sagde den gamle notar med sin stands snakkesyge. "Ved sit navn, sine talenter og sin formue er greven kaldet til en dag at sidde i Deputeretkammeret; måske vil hans skæbne føre ham ind i Pairkammeret. Han har midler nok til at retfærdiggøre vore anelser. Deler De ikke min mening, frue?" sagde han til enken.

"De har anet mit kæreste håb," sagde hun. "Monsieur de Manerville må blive pair af Frankrig, ellers må jeg dø af sorg!"

"Alt, hvad der kan hjælpe os på vej til dette mål ...?" sagde mester Mathias og spurgte den snedige svigermoder med en godmodig bevægelse.

"Er," svarede hun, "mit kæreste ønske."

"Nuvel," svarede Mathias, "er dette ægteskab ikke en naturlig lejlighed til at oprette et stamhus? Vil det ikke hos den nuværende regering kæmpe til gunst for hr. grevens udnævnelse, når man næste gang udnævner pairer? Greven må nødvendigvis ofre Lanstrac, som er en million værd. Jeg forlanger ikke, at frøkenen skal skyde en lige så stor sum ind til

oprettelsen af stamhuset, det ville være uretfærdigt; men vi kunne tage 600.000 af den sum, hun medbringer. Jeg ved i dette øjeblik to ejendomme, som støder op til Lanstrac, og hvor man kan anbringe de 600.000, der skulle sættes i jordegods til 4½ procent. Huset i Paris må ligeledes regnes med til det, der indbefattes i stamhuset. Overskuddet af de to formuer vil, når det bliver klogt bestyret, være tilstrækkeligt til at udstyre de andre børn. Hvis de kontraherende personer bliver enige om denne ordning, vil hr. greven kunne give dem påtegning på formynderregnskabet og give Dem kvittering for det manglende. Jeg giver mit samtykke!"

"*Questa coda non è questo gatto* (denne hale er ikke af denne kat)!" råbte madame Evangélista, så hen på sin sekundant Solonet og pegede på Mathias.

"Der er en hage ved det," svarede Solonet halvhøjt og besvarede hendes italienske ordsprog med et fransk.

Paul førte mester Mathias ind i sideværelset.

"Hvortil al den snak?" spurgte han ham.

"Til at forhindre Deres ødelæggelse," sagde den gamle notar halvhøjt. "De vil med djævels og magt gifte Dem med en datter og en moder, som har fortæret to millioner på syv år; De får en gæld på 200.000 til Deres børn, som De en dag skylder regnskab for Deres moders 1.150.000, mens De kun får 950.000. De udsætter Dem for at se Deres formue ødelagt på fem år og at blive lige så nøgen som Johannes den Døber, mens De kommer i gæld for umådelige summer til Deres kone og hendes livsarvinger. Hvis De vil gå på den galej, så lykkelig rejse, hr. greve; men lad Deres gamle notar i det mindste redde huset Manerville."

"Hvorledes redder De det ved dette?"

"Hør, hr. greve! De er forelsket?"

"Ja!"

"De forelskede er omtrent lige så tavse som et kanonskud; derfor vil jeg ikke betro Dem et eneste ord. Hvis De taler, kan Deres ægteskab måske stadig nå at gå overstyr. Jeg sætter Deres kærlighed under beskyttelse af min tavshed. Tør De stole på min hengivenhed?"

"Det er et net spørgsmål."

"Nu vel, så vil jeg sige Dem, at madame Evangélista, hendes notar og hendes datter leder os rundt efter deres hoved, og at de er de snedigste. Du, min Gud! hvad det er for et forsigtigt spil de spiller."

"Natalie?" udbrød Paul.

"Jeg vil just ikke lægge mit hoved på blokken på det," sagde oldingen. "De vil have hende, tag hende da; men jeg ville ønske, at dette giftermål gik overstyr uden nogen skyld på Deres side."

"Hvorfor da?"

"Denne pige vil kunne fortære hele Peru; og så rider hun som en cirkusberiderske, hun er så godt som emanciperet. Den slags piger bliver dårlige koner."

Paul trykkede mester Mathias' hånd og sagde til ham med en lidt indbildsk mine:

"Vær De kun ganske rolig! Men hvad bør jeg gøre for øjeblikket?"

"Stå fast på disse betingelser; de andre vil samtykke i dem, for de sårer ikke nogen af deres interesser. Desuden tænker madame Evangélista kun på at få sin datter gift; jeg har kigget hende i kortene. Tro hende ikke."

Paul vendte tilbage til salen, hvor han så sin svigermoder snakke sagte med monsieur Solonet, ligesom han selv havde snakket med monsieur Mathias. Natalie legede med sin parasol, da hun ikke havde noget at gøre med disse dobbelte og hemmelige forhandlinger. Noget forvirret spurgte hun sig selv:

"Hvad kan grunden være til, at man ikke siger mig noget om, hvorledes mine sager står?"

Den unge notar greb med begærlighed den fjerne mulighed for en overenskomst, der var bygget på partiernes egenkærlighed, og som hans klientinde var gået ind på med lukkede øjne. Men mens monsieur Mathias kun var notar, var monsieur Solonet endnu et stykke af en mand og medbragte en ungdommelig egenkærlighed i forretningerne. Det går ofte således, at en personlig forfængelighed får en ung mand til at glemme sin klients interesse. Under disse omstændigheder ville monsieur Solonet ikke have, at enken skulle tro, at Achilles var blevet overvundet af Nestor, og rådede hende til så hurtigt som muligt at slå til på disse betingelser. Han brød sig kun lidt om kontraktens senere opgørelse; for ham bestod sejren i, at madame Evangélista blev fri for sin gæld, at hendes fremtid blev sikret, og at hendes datter blev gift.

"Bordeaux skal få at vide, at De giver Deres datter omtrent 1.200.000 francs, og at De beholder 25.000 francs i årlig indtægt!" hviskede monsieur Solonet madame Evangélista i øret. "Jeg troede ikke, at vi skulle være kommet til så godt et udfald."

"Men," sagde hun, "forklar mig dog, hvorfor oprettelsen af dette stamhus så hurtigt har fået stormen til at lægge sig?"

"Det er mistro til Dem og Deres datter. Et stamhus kan ikke afhændes; ingen af ægtefællerne kan røre ved det."

"Det er åbenbart en fornærmelse."

"Nej, vi kalder det forsigtighed. Den skikkelige mand har fået Dem i fælden. Vægrer De Dem for at gå ind på dette stamhus, så vil han sige til Dem: – De vil altså bortødsle min klients formue, som ikke kan røres ved oprettelsen af et stamhus, der er det samme, som om de unge mennesker giftede sig uden fællesskab i formue."

Solonet neddyssede hendes betænkeligheder ved at sige:

"Disse betingelser ville først få gyldighed i fremtiden, og da vil madame Evangélista være død og begravet."

For øjeblikket nøjedes madame Evangélista med Solonets forklaringer, da hun havde fuldkommen tiltro til ham. I øvrigt kendte hun ikke til lovene; hun så sin datter gift, mere forlangte hun ikke for i dag; hun var aldeles tilfreds med dette lykkelige udfald. Det gik altså, som monsieur Mathias tænkte. Hverken Solonet eller madame Evangélista forstod hele udstrækningen af hans plan, der var støttet på uomstødelige grunde.

"Nu vel, monsieur Mathias! Det er så godt, som det kan være."

"Hvis altså De, frue, og hr. greven samtykker i denne anordning, bør De give hinanden Deres ord; for, ikke sandt, det er en aftale, at ægteskabet kun vil finde sted på den betingelse, at der bliver oprettet et stamhus, der består af godset Lanstrac og huset i Rue de la Pépinière, der tilhører brudgommen, og *item* af 600.000 francs, der udtages af den medgift, som bruden medbringer, og som skal anbringes i jordegods? Tilgiver De mig denne gentagelse? Det er nødvendigt, at man forpligter sig

bestemt og højtideligt. Oprettelsen af et stamhus kræver visse formaliteter og skridt hos kancelliet, en kongelig befaling, og vi bør straks se at erhverve os de nødvendige jordejendomme for at kunne opregne alt i den angivelse af jordegods, som den kongelige befaling vil gøre uafhændelig. I mange familier ville man overgive sagen til voldgiftsmænd, men her er en simpel tilståelse nok. Samtykker De altså?"

"Ja," sagde madame Evangélista.

"Ja," sagde Paul.

"Og jeg?" sagde Natalie leende.

"De er mindreårig, frøken," svarede Solonet hende, "og det har De såmænd ikke årsag til at klage over."

Det blev altså aftalt, at mester Mathias skulle opsætte kontrakten, at mester Solonet skulle opgøre formynderregnskabet, og at begge dele efter lovens bydende skulle undertegnes nogle dage før ægteskabet blev sluttet. Efter at have hilst, rejste de to notarer sig.

"Det regner, monsieur Mathias, skal jeg bringe Dem hjem i min cabriolet?" spurgte Solonet.

"Min vogn står til tjeneste," sagde Paul, der tilkendegav den hensigt at ville ledsage den skikkelige mand.

"Jeg vil ikke berøve Dem et eneste øjeblik," sagde oldingen, "jeg modtager min embedsbroders forslag."

"Nuvel!" sagde Achilles til Nestor, mens cabrioleten rullede gennem gaderne, "De var virkelig patriarkalsk; det er vist, at de unge mennesker ville have ødelagt hinanden."

"Jeg var bange for deres fremtid," sagde monsieur Mathias, beholdt de hemmelige bevæggrunde, der lå bag ved hans

forligsforslag, for sig selv.

I dette øjeblik lignede de to notarer to skuespillere, der bag kulisserne giver hinanden hånden, efter at de på teatret har givet en scene fuld af hadefulde udfald.

"Men," sagde Solonet, der i dette øjeblik tænkte på det, der angik hans håndtering, "er det ikke mig, der skal købe de godser, De talte om? Er det ikke vor medgift, der skal anvendes til det?"

"Hvorledes kan De indbefatte mademoiselle Evangélistas ejendom i det stamhus, som grev de Manerville vil oprette?" svarede Mathias.

"Ah! Kancelliet vil løse denne vanskelighed," sagde Solonet.

"Men jeg er lige så vel sælgerens som køberens notar," svarede Mathias. "Forresten kan monsieur de Manerville købe i sit navn; når der skal betales, vil vi omtale, hvordan medgiften skal anbringes."

"De har et svar til rede på alt, gamle," sagde Solonet leende. "De har forbavset mig i aften; vi blev slået."

"Af en gammel mand at være, som ikke anede indretningen af Deres batterier, der var ladede med kardæsker, skilte jeg mig ikke dårligt ved sagen, vel?"

"Haha!" svarede Solonet.

Den foragtelige kamp, hvor en families hele timelige velvære havde stået på spil, var nu ikke andet for dem end et spørgsmål i en kamp mellem to notarer.

"Vi have ikke for ingenting i 40 år gået krogveje," sagde Mathias. "Hør, Solonet," føjede han til, "jeg er en skikkelig mand, De kan hjælpe til med købekontrakten på de jorder, der skal lægges til stamhuset."

"Tak, min gode Mathias; når der gives lejlighed, skal jeg være til gentjeneste!"

Mens de to notarer kørte fredeligt ved siden af hinanden, uden anden sindsbevægelse end en smule varme i halsen, var Paul og madame Evangélista et bytte for den nervøse sitren, den fornemmelse i hjertekulen, den skælven i rygmarven og hjernen, som lidenskabelige mennesker altid føler efter en scene, hvor deres interesser eller deres følelser har været voldsomt rystet. Hos madame Evangélista blev denne uvejrets sidste brummen behersket af en skrækkelig betragtning, af et svagt lys, som hun ville have opklaret.

"Har mester Mathias ikke på et minut ødelagt hvad jeg møjsommeligt har opbygget på seks måneder?" sagde hun til sig selv. "Har han ikke unddraget Paul fra den indflydelse, jeg havde på ham, ved at indgyde ham en eller anden ond mistanke i den hemmelige forhandling, de havde i sideværelset?"

Hun stod helt tankefuld foran kaminen og lænede sig til kanten af marmorpladen. Da man lukkede porten efter de to notarers vogn, vendte hun sig om til sin svigersøn, brændende af utålmodighed efter at få sin tvivl løst.

"Det har været den værste dag i mit liv!" råbte Paul i sin glæde over, at vanskelighederne var tilendebragt. "Jeg kender ingen hårdere, end denne gamle fatter Mathias. Gid Gud vil høre ham, og at jeg må blive pair af Frankrig! Kære Natalie, jeg ønsker det nu mere for Deres end for min skyld. De er hele min ærgerrighed, jeg lever kun i Dem!"

Da madame Evangélista hørte denne ytring, hvis betoning kom fra hjertet, og især da hun så det klare blå i Pauls øjne, hvis

blik lige så lidt som panden antydede nogen lumsk tanke i baghånden, blev hendes glæde fuldkommen; hun bebrejdede sig de lidt vel heftige ord, hun kunne have stødt sin svigersøn tilbage med, og i sin glædesrus over det lykkelige udfald besluttede hun at opklare fremtiden. Hun fik da igen sin gamle rolige holdning, lod sine øjne udtrykke det blide venskab, der gjorde hende så forførerisk, og svarede Paul:

"Jeg kan sige ganske det samme. Derfor har måske min spanske natur ført mig længere bort, end mit hjerte har villet. Bliv ved at være, hvad De er, god som Gud selv. Bær ikke nag til mig for nogle mindre veloverlagte ord. Vel? Nå, så giv mig hånden."

Paul var helt fortumlet; han fandt tusinde ting, som han måtte bebrejde sig, han kyssede madame Evangélista.

"Kære Paul," sagde hun ganske rørt, "hvorfor har disse to snaphaner ikke ordnet det uden vor medvirken, da det så let lod sig ordne?"

"Så ville jeg ikke have fået at vide, hvor stor og ædelmodig De er," sagde Paul.

"Smukt sagt, Paul!" sagde Natalie og trykkede hans hånd.

"Vi har," sagde madame Evangélista, "endnu nogle småting at ordne, mit kære barn. Min datter og jeg står over de dumheder, visse folk lægger så megen vægt på. Således behøver Natalie ingen diamanter, jeg giver hende mine."

"Ak, kære moder! tror du, at jeg kan modtage dem?" sagde Natalie.

"Ja, mit barn, det er en af betingelserne i kontrakten."

"Jeg vil ikke have dem, jeg vil ikke gifte mig," sagde Natalie livligt. "Behold alt det stenvæsen, som min fader fandt så stor

fornøjelse i at give dig. Hvorledes kan monsieur Paul gøre fordring på dem?"

"Ti dog stille, min kære pige!" sagde moderen, hvis øjne fyldtes med tårer; "mit ukendskab til forretningerne kræver meget mere end det."

"Hvad da?"

"Jeg må sælge mit hus for at betale, hvad jeg skylder dig."

"Hvad kan du skylde mig, som skylder dig livet," svarede hun. "Kan jeg nogen sinde betale min gæld til dig? Hvis mit giftermål koster dig det ubetydeligste offer, vil jeg ikke gifte mig."

"Du er et barn!"

"Kære Natalie," sagde Paul, "De må indse, at det hverken er mig eller Deres moder, eller Dem selv, som kræver disse ofre, men børnene ..."

"Og hvis jeg ikke gifter mig?" afbrød hun ham.

"De elsker mig altså ikke?" sagde Paul.

"Du lille nar, tror du, at en kontrakt er et korthus, som du kan blæse om, når du har lyst? Kender du lille gås da ikke noget til al den ulejlighed vi har haft med at bygge et stamhus til dit ældste barn? Driv os ikke tilbage i alle de kedsommelige forretninger, som vi lige er sluppet fra."

"Men hvorfor skal moder ødelægges?" sagde Natalie med et blik på Paul.

"Hvorfor er De så rig?" svarede han smilende.

"Nu må I ikke skændes alt for meget, mine børn! I er ikke gift endnu," sagde madame Evangélista.

"Paul," vedblev hun, "der behøves hverken brudekurv, ædelsten eller udstyr – Natalie har alting i overflødighed. Behold hellere de penge, som De ville have sat i brudegaver, til

at sikre en lille overdådighed i hjemmet. Jeg kender ikke noget dummere og mere borgerligt, end at kaste 100.000 francs ud til en brudekurv, som der en skønne dag ikke bliver andet tilbage af end en gammel kuffert, foret med hvidt silkestof; hvorimod 5000 francs, anvendt årligt på klædninger, sparer en ung kone for tusinde bekymringer og er en livsvarig indtægt. I øvrigt ville pengene, som brudekurven ville koste, også være nødvendige til at udstyre jeres hus i Paris. Vi ville komme tilbage til Lanstrac til foråret, og til vinter vil Solonet have opgjort mine sager."

"Det kan ikke være bedre indrettet," sagde Paul, der var på sin lykkes tinde.

"Jeg skal altså få Paris at se," sagde Natalie med en tone, som en iagttager ville være blevet forfærdet over.

"Hvis vi ordner det således," sagde Paul, "så vil jeg skrive til de Marsay, at han skal tage mig en loge hos italienerne og i operaen i vinter."

"De er meget elskværdig; jeg havde aldrig turdet bede Dem om det," sagde Natalie. "Ægteskabet er en meget behagelig indretning, hvis det giver mændene talent for at gætte deres koners ønsker."

"Andet består det ikke i," sagde Paul; "men det er midnat, jeg må til at gå."

"Hvorfor så tidligt i dag?" sagde madame Evangélista, som udfoldede hele det skælmeri, mændene er så modtagelige for.

Uagtet alting var gået for sig i de bedste udtryk, overensstemmende med den mest udsøgte høfligheds love, havde ikke desto mindre denne strid imellem interesserne nedlagt en spire til mistro og fjendskab både hos svigermoderen og svigersønnen, der ville skyde frem ved det

første vredesudbrud eller den første voldsomt krænkede følelse. Hos størsteparten af familierne avler således fastsættelsen af medgiften og de øvrige gaver i ægteskabskontrakten begyndelsen til fjendtligheder, der senere rejser sig, når egenkærligheden kommer med i spillet, når en eller anden følelse bliver såret, når man fortryder ofret og ønsker at gøre det mindre. Der må jo både være sejrherrer og besejrede, når der rejser sig en vanskelighed. De tilkommende slægtninge søger at afslutte denne forretning så fordelagtigt som muligt. Den er i deres øjne rent ud sagt en handelsforretning, som indeholder alle handelens kneb, fordele og skuffelser. For det meste er manden alene indviet i disse kævleriers hemmelighed, og den unge kone bliver lige som Natalie fremmed for disse betingelser, der gjorde hende rig eller fattig. Da Paul gik, tænkte han på, at hans formue, takket være hans notars dygtighed, var næsten ganske sikret mod ødelæggelse. Hvis madame Evangélista ikke flyttede fra sin datter, ville de kunne give over 100.000 francs ud om året; alle hans anelser om en lykkelig fremtid blev således virkeliggjort.

"Det forekommer mig, at min svigermoder er en udmærket kone," sagde han, mens han endnu mærkede indflydelsen af alle de sleskerier, ved hvis hjælp hun havde forsøgt at sprede de skyer, som drøftelsen havde fremkaldt. "Monsieur Mathias tager fejl. Det er nogle underlige væsner, disse notarer, de forgifter alting. Den lille ordkløver Solonet er skyld i hele ulykken, fordi han har villet vise sin dygtighed."

Mens Paul gik til sengs og endnu engang gennemgik de fordele, han troede at have vundet denne aften, tilregnede

madame Evangélista sig ligeledes sejren.

"Er du så fornøjet, min elskede?" spurgte Natalie sin moder, da hun fulgte hende ind i sovekammeret.

"Ja, min skat!" svarede moderen; "alt er gået efter mine ønsker, og der er en sten løftet fra mit hjerte, som i morges nær havde knust mig. Paul er et udmærket skikkeligt skrog, det kære barn! Ja vi skal sikkert nok skaffe ham en smuk tilværelse. Du skal gøre ham lykkelig, og jeg skal sørge for hans politiske løbebane. Den spanske gesandt er en af mine venner; jeg vil forny bekendtskabet med ham ligesom med alle mine tidligere bekendte. Vi skal snart komme ind i forretningerne, og det vil blive et behageligt liv. Du, mit barn, skal have fornøjelserne; jeg vil få livets sidste beskæftigelse, ærgerrighedens spil. Du skal ikke blive bange, fordi du ser, at jeg sælger mit hus i Bordeaux; tror du måske, at vi nogen sinde kommer tilbage hertil? Til Lanstrac? Ja, men vi vil tilbringe vinteren i Paris, hvor vore virkelige interesser nu findes. Nå, Natalie! var det så vanskeligt at gøre det, jeg bad dig om?"

"Undertiden skammede jeg mig virkelig, lille moder."

"Solonet råder mig til at sætte min formue i en livrente, men jeg vil bære mig anderledes ad; jeg vil ikke snyde dig for en eneste skilling af det, jeg ejer."

"Jeg så, at I alle sammen var vrede," sagde Natalie; "hvorledes lagde stormen sig da til sidst?"

"Ved, at jeg ofrede mine diamanter," svarede madame Evangélista. "Solonet havde ret; man kan ikke frakende ham talent til at lede forretningerne. Men," sagde hun, "hent mig mit diamantskrin, Natalie! Jeg har aldrig alvorligt søgt at få at vide, hvad disse diamanter er værd. Da jeg sagde 200.000 francs, var

jeg fra forstanden. Madame de Gyas påstod, at alene det halsbånd og de ørenringe, som din fader gav mig på vor bryllupsdag, mindst var denne sum værd. Min stakkels mand var så ødsel. Dernæst er der den familiediamant, som Philip den Tredje gav hertugen af Alba, og som min tante testamenterede mig, *Il Discreto* hedder den. Den blev tidligere – så vidt jeg husker – anslået til 400 quadrupler."

Natalie lagde på sin moders toiletbord hendes perlehalsbånd, hendes smykker, hendes guldarmbånd og stene af alle slags. Hun stablede dem pænt op med den ubeskrivelige følelse af glæde, som visse damer føler ved synet af disse skatte, som de fordømte engle ifølge Talmuds fortolkere forførte menneskenes døtre med, da de havde hentet disse blomster af den himmelske ild i Jordens indre.

"Det er ganske vist," ytrede madame Evangélista, "at, uagtet jeg med hensyn til diamanter kun forstår mig på at modtage og bære dem, så synes det mig, at her er for mange penge. Da vi endvidere kun vil holde én husholdning, så kan jeg sælge mit sølvtøj, der alene efter vægten er 30.000 francs værd. Da vi kom hertil fra Lima, kan jeg huske, at toldvæsenet her anslog det til den pris. Solonet har ret. Jeg vil sende bud efter Elias Magus. Jøden skal taksere mine diamanter. Måske vil jeg slippe for at sætte min øvrige formue i en livrente."

"Åh! det smukke perlehalsbånd!" sagde Natalie.

"Jeg håber, at han vil lade dig beholde det, hvis han elsker dig. Det er jo næsten hans ligefremme pligt, at lade alle de diamanter indfatte, som jeg overleverer ham, og at forære dig dem. Efter kontrakten tilhører diamanterne dig. Og nu godnat,

min engel! Efter en så udmattende dag trænger vi begge til hvile."

Modedamen, kreolerinden, den fornemme dame, der ikke kunne analysere udkastet til en kontrakt, der endnu ikke var endelig opsat, sov da fornøjet ind, fordi hun så sin datter gift med en mand, der var let at lede, der ville lade dem begge to regere lige meget i huset; og hvis formue, når den blev slået sammen med deres, ville sætte dem i stand til at føre deres gamle levevis. Efter at have aflagt regnskab for sin datters formue, som man tilstod at have modtaget hel og holden, var hun endnu en velstående kone.

"Hvor det var tåbeligt af mig at være så bange," sagde hun; "bare brylluppet var ovre."

Således var madame Evangélista, Paul og begge notarerne lige henrykte over den første dags udfald. Man sang Tedeum i begge lejre; men det er en farlig stilling; for der kommer et øjeblik, hvor den besejrede kommer ud af sin vildfarelse. For enken var hendes svigersøn den besejrede.

Note 1:

Heureka!: Jeg har fundet det!

Anden dag

Den følgende dag kom Elias Magus hen til madame Evangélista. Efter de rygter, som gik om mademoiselle Evangélistas nært forestående bryllup med grev Paul, troede han, at det drejede sig om at købe smykker hos ham. Jøden blev derfor højlig forbavset, da han hørte, at det tværtimod drejede sig om en retsgyldig vurdering af svigermoderens diamanter. Hans jødiske instinkt, såvel som visse listige spørgsmål, overbeviste ham om, at denne værdi uden tvivl skulle regnes med i ægteskabskontrakten. Da diamanterne ikke skulle sælges, vurderede han dem til den pris, som en køber skulle have givet hos købmanden. Juvelererne alene kunne adskille de asiatiske diamanter fra de brasilianske. Stenene fra Golconda og Visapour udmærker sig ved deres hvide farve og klare stråle, som de andre ikke har, da deres vand har et gult skær, der ved samme vægt gør dem langt ringere i værdi. Madame Evangélistas halsbånd og ørenringe, der udelukkende bestod af asiatiske stene, anslog jøden til 300.000 francs. Hvad *Il Discreto* angik, da erklærede han den for en af de smukkeste sten, som en privatmand besad, og anslog den til 100.000 francs.

Da madame Evangélista erfarede denne værdi, som åbenbarede hende hendes mands ødselhed, spurgte hun, om hun kunne få denne sum øjeblikkeligt.

"Frue," svarede jøden, "hvis De vil sælge, vil jeg kun give Dem 60.000 francs for brillanten og 250.000 for halsbåndet og ørenringene."

"Og hvorfor sætter De prisen over 100.000 francs ned?" spurgte madame Evangélista forbavset.

"Frue," svarede jøden, "jo smukkere diamanterne er, desto længere får vi lov at beholde dem; for at der så sjældent gives lejlighed til at anbringe dem, er årsagen til deres høje værd. Da købmanden naturligvis må have renter af sine penge, så forklarer dette i forbindelse med det fald og den stigning, som disse varer er udsat for, den forskel der er imellem prisen ved køb og salg. De har i 25 år mistet renterne at 400.000 francs, det er næsten en halv million. Bærer De Deres diamanter ti gange om året, så koster hver aften Dem 1000 rigsdaler. Hvor mange smukke toiletter kan man ikke få for 1000 rigsdaler? Man er altså tåbelig, når man beholder sine diamanter; men til alt held for os vil damerne ikke forstå disse beregninger."

"Tak skal De have, monsieur Elias, fordi De har sat dem op for mig; jeg skal vide at benytte dem."

"De vil altså sælge?" spurgte jøden begærligt.

"Hvad er resten værd?" spurgte madame Evangélista.

Jøden vejede guldindfatningen, holdt perlerne op for lyset, undersøgte nysgerrigt rubinerne, diademerne, agrafferne, armbåndene, låsene og kæderne, og mumlede derpå mellem tænderne:

"Der er mange portugisiske diamanter fra Brasilien imellem. Jeg kan kun anslå det til 100.000 francs. Men mellem købmand og kunde ville disse smykker koste over 200.000 francs."

"Så vil jeg beholde dem," sagde madame Evangélista.

"Det gør De uret i," svarede Elias Magus. "For renterne af den sum, som De repræsenterer, vil De om fem år kunne få lige så smukke diamanter, og De vil endda beholde kapitalen."

Denne forunderlige forhandling blev snart almindelig bekendt og bestyrkede visse rygter i anledning af ægteskabskontraktens drøftelse. I provinserne ved man alting. Husets folk havde hørt nogle heftige stemmer og forudsatte, at striden havde været meget mere levende, end den i virkeligheden havde været. Deres sladder med de andre tjenere bredte sig umærkeligt videre ud, og fra denne lave egn steg den op til herrerne. Den fornemme verdens og byens opmærksomhed havde været så fast rettet på to så rige personers giftermål, store og små havde beskæftiget sig så meget med det, at der efter otte dages forløb cirkulerede de forunderligste rygter i Bordeaux: – Madame Evangélista solgte sit hus, hun var altså ødelagt. Hun havde foreslået Elias Magus at købe hendes diamanter. Der var altså ikke blevet noget afgjort mellem hende og monsieur de Manerville. Ville dette ægteskab finde sted? Nogle sagde ja, andre nej. Man udspurgte de to notarer, men disse benægtede alle disse bagvaskelser og talte om blot ydre vanskeligheder, der var opstået i anledning af oprettelsen af et stamhus. Men når den offentlige mening først er kommet i fart, er det vanskeligt at få den til at vende om. Uagtet Paul hver dag kom til madame Evangélista; uagtet begge notarernes forsikringer, vedblev denne vamle bagtalelse. Flere unge piger, såvel som deres mødre og tanter, der var fortrydelige over et ægteskab, som de havde drømt om for sig selv eller deres familie, tilgav lige så lidt madame Evangélista hendes held, som en forfatter tilgiver en anden den lykke, han har gjort. Andre hævnede sig for det spanske hus' tyveårige overdådighed og storhed, som tyngede hårdt på deres egenkærlighed. En stor mand i præfekturet sagde, at de to

notarer og de to familier ikke kunne tale anderledes, eller opføre sig anderledes, hvis der fandt et brud sted. Oprettelsen af stamhuset bekræftede de gode hoveders mistanke i Bordeaux.

"De vil give folk nok at snakke om i vinter; når så foråret kommer, tager de til et bad, og inden et år vil vi få at høre, at ægteskabet er gået overstyr!"

"De forstår jo nok," sagde nogle, "at for at skåne begge familiers ære, så er vanskelighederne ikke kommet fra nogen side. Det bliver altså kancelliet, som afslår ansøgningen, og et eller andet drilleri med hensyn til stamhuset, der bliver skyld i bruddet."

"Madame Evangélista," sagde andre, "levede således, at Valenciennes miner ikke ville have strakt til. Da endelig det afgørende øjeblik kom, ejede hun ikke noget."

Man havde nu en udmærket lejlighed til at udregne den smukke enkes udgifter, for ganske bestemt at kunne godtgøre, at hun var ødelagt. Rygterne tiltog i den grad, at man væddede for og imod ægteskabet. Ifølge verdens sædvanlige visdom troede man, at de partier, som sagen angik, ikke vidste noget af denne sladder. Der var ingen, som enten var uvenligt eller venligt nok stemt mod Paul og madame Evangélista til, at de skulle gøre sig den ulejlighed at oplyse dem om den. Paul havde nogle forretninger i Lanstrac og benyttede denne omstændighed til at anstille nogle jagter med flere unge mennesker i byen, som en slags farvel til ungkarlelivet. I disse jagtpartier så selskabet en glimrende bekræftelse på den almindelige mistanke. Madame de Gyas, som havde en giftefærdig datter, anså det under alle disse gisninger for

passende at afsøge terrænet, og besøgte madame Evangélista, for med et tilfreds sind at lægge sit ansigt i bedrøvelige folder i anledning af det tab, madame Evangélista havde lidt.

Natalie og hendes moder blev meget overraskede, da de så marquisens slet forstilte ansigt, og spurgte hende, om der var tilstødt hende noget ubehageligt.

"Men," sagde hun, "er De da aldeles uvidende om alle de rygter, som løber Bordeaux rundt? Skønt jeg er overbevist om, at de er falske, er jeg kommet for at få sandheden at vide, for at standse dem, om ikke over alt, så dog i min vennekreds. At være nar for eller medskyldig i en sådan vildfarelse, er en alt for falsk stilling, til at oprigtige venner kunne ønske at blive i den."

"Men hvad er der da på færde?" spurgte moder og datter.

Madame de Gyas gjorde sig da en fornøjelse af at fortælle alle og enhvers ytringer, uden at skåne sine to fortrolige veninder for et eneste dolkestød.

Natalie og madame Evangélista så smilende på hinanden, men de havde kun alt for godt forstået meningen af fortællingen og deres venindes bevæggrunde.

Spanierinden hævnede sig omtrent som Celimenos på Arsinon.

"Min kære! De, som kender provinslivet, ved De da ikke, hvad en moder kan finde på, når hun har en datter på halsen, som hun ikke kan få gift af mangel på medgift og elskere, af mangel på skønhed, af mangel på forstand, undertiden af mangel på alt? Hun var i stand til at standse en diligence, at myrde, at vente en mand på gadehjørnet, at give sig selv hundrede gange hen, hvis der var nogen, der brød sig om hende. Der er mange i Bordeaux i denne stilling, og de låner os uden tvivl deres tanker

og handlinger. Naturhistorikerne har afmalet os mange vilde dyrs levevis, men de har glemt en moder og en datter, der er på jagt efter en mand. Det er hyæner, som ifølge salmisten søger et bytte, de kan opsluge, og de forener med dyrets natur mandens forstand og kvindens geni. At disse små edderkopper her i Bordeaux, mademoiselle A. og mademoiselle B., som så længe har udspændt deres net uden at kunne fange en flue i det, uden at høre det mindste vingeslag omkring sig, at de er rasende, det begriber jeg, og jeg tilgiver dem deres forgiftede ytringer; men at De, som kan gifte Deres datter, når De vil, De, som er rig og betitlet, De, som ikke har noget provinsielt ved Dem, De, hvis datter er åndrig, begavet med alle gode egenskaber, smuk og i en stilling, hvor hun selv kan vælge, at De, der udmærker Dem frem for alle andre ved deres parisiske ynde – har kunnet nære den mindste bekymring, det er mere, end jeg kan begribe. Skylder jeg måske offentligheden regnskab for de betingelser i ægteskabskontrakten, som forretningsmændene har anset for gavnlige under de politiske omstændigheder, der i fremtiden vil få indflydelse på min svigersøns tilværelse? Den almindelige og tåbelige tilbøjelighed for offentlige forhandlinger, har den nu også nået familielivet? Skulle jeg måske i forseglede breve have sammenkaldt provinsens fædre og mødre, for at de kunne give deres stemme med om artiklerne i ægteskabskontrakten?"

En hel flod af spydigheder strømmede ud over Bordeaux. Madame Evangélista forlod byen; hun kunne lade sine venner og fjender passere revy, gøre dem latterlige, sværte dem, så meget hun lystede, uden at have noget at frygte for. Derfor gav hun også de bemærkninger, hun havde gemt på, den hævn, hun

havde opsat, frit løb, og søgte at opdage den interesse, som *den og den* kunne have af ikke at ville se solen ved højlys dag.

"Men, min kære!" sagde madame de Gyas, "monsieur de Manervilles ophold på Lanstrac, de fester, han giver de unge mennesker, under lignende omstændigheder ..."

"Så De tror, min kære!" afbrød den fornemme dame hende, "at vi retter os efter det borgerlige ceremoniels småligheder? Har vi en grime på grev Paul, som om vi var bange for, at han skulle løbe sin vej? Tror De, at vi har nødig at lade ham bevogte af politiet? Er vi måske bange for, at han skal blive bortført ved en sammensværgelse i Bordeaux?"

"Vær overbevist om, kære veninde, at De gør os en uhyre fornøjelse ..."

Ordet blev marquien afskåret ved en tjener, som meldte Pau. Som alle forelskede havde Paul fundet det fortryllende at ride fire mil for at tilbringe en time hos Natalie. Han havde forladt sine venner på jagten og kom med støvler, sporer og pisk.

"Kære Paul," sagde Natalie, "du ved ikke, hvilket svar du i dette øjeblik giver madame de Gyas."

Da Paul hørte de bagvaskelser, der løb Bordeaux rundt, gav han sig til at le i stedet for at blive vred.

"Disse brave folk ved måske, at der ikke vil finde nogen af de bryllupsmiddage og andre festligheder sted, som hører hjemme i provinserne, heller ingen bryllupsmesse ved middagstid, og det er det, de er så rasende over. Nu vel, kære moder!" sagde han og kyssede madame Evangélistas hånd, "vi vil kaste dem et bal i hovedet den dag, kontrakten bliver underskrevet, ligesom man kaster folket dets fest i hovedet i Champs-Élysées, og vi vil forskaffe vore gode venner den smertelige fornøjelse at

undertegne en ægteskabskontrakt, noget, som man kun sjældent oplever i provinserne."

Denne hændelse var af stor vigtighed. Madame Evangélista bad hele Bordeaux sammen den dag, da kontrakten skulle underskrives, og åbenbarede sin hensigt, at udfolde ved sin sidste fest en overdådighed, som på en glimrende måde skulle gøre selskabets tåbelige opdigtelser til løgn. Det blev en højtidelig forpligtelse over for publikum, at lade Paul ægte Natalie. Forberedelserne til festen varede i 40 dage; den blev kaldt Cameliernes Nat; for der var en umådelig mængde af disse blomster på trappen, i forværelset og i spisesalen. Denne opsættelse hang naturligvis sammen med dem, som de forberedende formaliteter til ægteskabet krævede, og med de skridt, man gjorde i Paris for at få stamhuset oprettet. Købet af de jorder, der stødte op til Lanstrac, fandt sted. Tillysningen gik for sig, og alle tvivl blev spredt. Venner og fjender tænkte kun på at forberede deres dragter til den angivne fest.

Disse to måneders begivenheder fulgte altså på de vanskeligheder, som den første forhandling havde rejst, og bragte de ord, de stridigheder og den stormfulde drøftelse, ægteskabskontrakten havde givet anledning til, til tavshed. Hverken Paul eller hans svigermoder tænkte mere på det. Var det ikke, som madame Evangélista sagde, de to notarers sag? Men hvem er det ikke hændet, når livet bliver stormfuldt, at blive pludseligt afbrudt af en erindringens stemme, som ofte hæver sig alt for sent og erindrer én om en vigtig kendsgerning, en truende fare?

Om morgenen på den dag, da Pauls og Natalies kontrakt skulle underskrives, skinnede en af disse sjælens lygtemænd

hos madame Evangélista. Denne ytring: *Questa coda non è de questo gatto*, som hun havde sagt, da monsieur Mathias gik ind på monsieur Solonets betingelser, blev råbt til hende af en stemme. Trods sin udygtighed i forretningssager, sagde madame Evangélista til sig selv:

"Hvis den dygtige mester Mathias har ladet sig berolige, så har han uden tvivl fundet tilfredsstillelse på en af ægtefællernes bekostning."

Den krænkede interesse kunne ikke være Pauls. Skulle det da være hendes datters formue, som måtte betale krigsomkostningerne? Hun foresatte sig at forlange en forklaring over ægteskabskontraktens indhold uden at tænke på, hvad hun burde gøre i det tilfælde, hvor hendes interesser ville være udsat for alvorlige farer. Denne dag fik en sådan indflydelse på Pauls ægteskabelige liv, at vi nødvendigvis må udvikle nogle af de ydre omstændigheder, der altid leder forstanden.

Da huset Evangélista skulle sælges, havde grev de Manervilles svigermoder ikke skyet nogen udgift i anledning af festen. Gårdsrummet var bestrøet med sand, dækket med et tyrkisk telt og smykket med blomstrende buskvækster, uagtet det var vinter. Disse camelier, som man havde talt om fra Angoulême til Dax, stod langs med trapperne og i forsalen. Skillerummene var revet ned for at danne fest- og dansesalen. Hele Bordeaux ventede et eventyr af 1001 nat. Hen imod klokken otte, da man havde drøftet de sidste detaljer, opstillede de folk, der var nysgerrige efter at se damernes dragter, når de steg ud af vognen, sig i to rækker på begge sider af indkørselsporten. Således virkede festens pragtfulde duft på

alle ånder, mens man underskrev kontrakten; netop lige under højdepunktet begyndte de antændte lys at flamme på de opstillede pyramider, og genlød de første vognes rullen i gården. –

De to notarer spiste til middag med de forlovede og svigermoderen. Blandt de indbudte var også monsieur Mathias' skriver, der skulle modtage underskrifterne i aftenens løb og sørge før, at ikke nogen udenforstående læste kontrakten.

Enhver, der gennemroder sine erindringer, må tilstå, at intet toilette, ingen kvinde, kort sagt, intet kunne måle sig med Natalies skønhed. Klædt i kniplinger og silke og koket friseret således, at hendes hår i tusinde lange krøller faldt ned på hendes hals, lignede hun en blomst omgivet af sit bladværk. Madame Evangélista var så smuk som nogen kone på 40 år; hun bar en kirsebærrød fløjlskjole, der var valgt, fordi den fremhævede hendes glimrende teint og hendes sorte øjne og hår. Om hendes hals snoede sig det berømte perlehalsbånd, der var hægtet sammen med *Il Discreto*, hvorved hun gjorde bagtalelsen til løgn.

For at man kan forstå denne scene, er det nødvendigt at tilføje, at Paul og Natalie blev siddende i kakkelovnskrogen på en lille sofa og ikke hørte en eneste artikel af formynderregnskabet. Lige store børn begge to, lige lykkelige begge to, den ene ved sin attrå, den anden ved sin nysgerrige forventning, begge to betragtende livet som en klar himmel; lige rige, unge og forelskede begge to, holdt de ikke op med at underholde hinanden sagte og at hviske hinanden i øret. Da Paul nu havde ret til at vise sin kærlighed offentligt, fandt han behag i at kysse Natalies fingerspidser, at strejfe hen over

hendes hvide nakke, at berøre hendes hår let, og skjulte det fornøjelige ved denne ulovlige emancipation for alle blikke. Natalie legede med den skærm af tropiske fuglefjer, som Paul havde givet hende; en foræring, der forresten efter visse landes overtro er et lige så uheldigt varsel for kærligheden som sakse eller andre skærende instrumenter; det sidste uden tvivl fordi det erindrer om den græske mytologis skæbnegudinder.

Madame Evangélista sad henne ved de to notarer og ydede aktstykkernes oplæsning den samvittighedsfuldeste opmærksomhed. Efter at have hørt på formynderregnskabet, som var et mesterstykke af Solonets snildhed, og som indskrænkede Natalies del af de tre millioner og nogle hundrede tusinder, som monsieur Evangélista havde efterladt sig, til de berygtede 1.100.000 francs, sagde hun til det unge par:

"Men hør dog efter, mine børn, nu kommer vi til ægteskabskontrakten."

Skriveren drak et glas sukkervand; Solonet og monsieur Mathias snød deres næser; Paul og Natalie så på de fire personer, hørte efter indledningen og gav sig igen til at snakke. Fastsættelsen af medgiften, det gensidige testamente, som skænkede alt til den overlevende, hvis der ikke kom børn; aktstykket, som stadfæstede gaven af en fjerdedel til brugsret og en fjerdedel til ren ejendom, hvor mange børn, der end kom, og som lovbogen tillader; fastsættelsen af det, der skulle høre til fællesboet, gavebrevet på diamanterne til hustruen og på bogsamlingerne samt hestene til manden, alt dette blev oplæst, uden at nogen i selskabet knyttede en eneste bemærkning til det. Derpå kom oprettelsen af stamhuset. Da nu alting var

blevet oplæst, og der kun stod tilbage at underskrive, spurgte madame Evangélista, hvad virkning stamhuset ville have.

"Stamhuset, frue," sagde mester Solonet, "er en uafhændelig formue, der er udtaget af begge ægtefællernes og oprettet til fordel for den ældste i hver generation, uden at han mister sin ret til at være medarving til de øvrige ejendomme."

"Og hvad vil der følge af det for min datter?" spurgte madame Evangélista.

Mester Mathias, der ikke forstod sig på at tilsløre sandheden, tog nu ordet.

"Frue," sagde han, "stamhuset er en livgeding, der er uddraget af de to formuer. Hvis altså den tilkommende hustru dør først og efterlader sig flere børn, hvoriblandt en søn, skylder hr. grev de Manerville dem blot regnskab for 550.000 francs, af hvilke han har ret til at udtage en fjerdedel med brugsret og en fjerdedel som ren formue. Hans gæld til dem indskrænker sig da til omtrent 300.000 francs, og så har han endda ret til fællesboet og til at udtage visse ting etc. Skulle han derimod dø først og ligeledes efterlade sig mandlige børn, så har madame de Manerville alene ret til 150.000 francs, til de af monsieur de Manervilles ejendomme, som ikke hører til stamhuset, til at tage sine diamanter tilbage og til sin del i fællesboet."

Virkningerne af mester Mathias' dybe politik viste sig nu i deres fulde lys.

"Min datter er ødelagt," sagde madame Evangélista sagte.

Den gamle og unge notar hørte denne ytring.

"Kalder De det at ødelægge sig," sagde mester Mathias ligeledes sagte, "at man skaffer sin familie en uforgængelig

formue?"

Da den unge notar så det udtryk, som hans klientindes ansigt røbede, troede han sig forpligtet til ved talstørrelser at godtgøre ulykkens størrelse.

"Vi ville fraliste dem 300.000 francs," sagde Solonet til madame Evangélista, "de tager åbenbart 600.000 fra os. Kontrakten balancerer således med et tab af 400.000 på vor kåbe. De må enten bryde af nu eller fortsætte."

Den tavshed, som disse mennesker nu iagttog, lader sig ikke beskrive. Mester Mathias ventede med triumf på, at de to personer skulle underskrive, som havde villet plyndre hans klient. Natalie, der ikke var i stand til at forstå, at hun mistede det halve at sin formue, og Paul, som ikke vidste, at huset Manerville vandt den, lo og snakkede fremdeles. Madame Evangélista og Solonet så på hinanden; den sidste lagde bånd på sin ærgrelse; den første på en mængde ophidsede følelser.

Efter at enken havde overgivet sig til uhørte samvittighedsnag, efter at hun havde betragtet Paul som årsagen til sin egen uredelighed, besluttede hun at bruge skammelige kneb for at kaste fejlene ved sit formynderskab tilbage på ham, hvis offer hun betragtede sig som.

I et nu lagde hun mærke til, at hun lå under der, hvor hun troede at triumfere, og at hendes egen datter var offeret! Hendes brøde havde ikke bragt hende nogen fordel, og hun var blevet narret af en retskaffen olding, hvis agtelse hun uden tvivl nu ville miste.

Havde hendes skjulte adfærd ikke indgivet mester Mathias hans betingelser? Det var en skrækkelig tanke. Monsieur Mathias havde advaret Paul. Havde denne gamle ræv ikke talt

endnu, så kunne man være sikker på, at når kontrakten engang var underskrevet, så ville han underrette sin klient om de farer, de nær var løbet ud i, men som de havde undgået, om ikke for andet, så dog for at modtage de lovtaler, alle mennesker er modtagelige for? Ville han ikke råde ham til at være på sin post mod denne lumske kvinde, som havde taget del i denne uædle sammensværgelse? Ville han ikke tilintetgøre det herredømme, hun havde erobret over sin svigersøn? Når svage karakterer først er blevet advaret én gang, så går de over til en stivsindethed, som man ikke kan få dem bort fra igen. Alt var da tabt!

Den dag, da man havde begyndt at drøfte kontrakten, havde hun gjort regning på Pauls svaghed, på, at det var ham umuligt at bryde en forbindelse, der var kommet så vidt. Nu havde hun ganske anderledes bundet sig. To måneder i forvejen havde Paul kun haft få hindringer at overvinde for at bryde ægteskabet; men nu vidste hele Bordeaux, at begge notarerne allerede for to måneder siden havde jævnet alle vanskeligheder. Man havde allerede lyst for dem. Brylluppet skulle finde sted om to dage. De to familiers venner og hele det pyntede selskab ville snart komme til festen. Hvorledes skulle man nu kunne sige, at alting var opsat? Man ville få årsagen til bruddet at vide; man ville tro mester Mathias, hvis strenge redelighed var bekendt; man ville især lytte til ham. Latteren ville vende sig mod Evangélista'erne, som hele verden var skinsyg på. Hun måtte altså give efter! Disse så strengt rigtige tanker faldt på madame Evangélista som en skypumpe og knuste hendes hjerne. Om hun end bevarede sin diplomatiske alvor, så vidnede hendes hage om den apoplektiske bevægelse, Catharine den

Anden røbede sin vrede ved den dag, da Sveriges unge konge trodsede hende, mens hun sad på sin trone, i hendes hofs nærværelse og næsten under lignende omstændigheder.

Solonet bemærkede dette muskelspil, som vidnede om et dødeligt had, en dump orkan uden noget lyn. Virkelig viede madame Evangélista i dette øjeblik sin svigersøn dette umættelige had, araberne har lagt spiren til i spaniernes luft.

"Monsieur Solonet," sagde hun og bøjede sig hen imod sin notar, "De kaldte dette for galimatias; jeg mener dog, at det er temmelig tydeligt."

"Tillad mig, frue ..."

"Min herre!" vedblev madame Evangélista uden at høre på Solonet, "om De end ikke har lagt mærke til betydningen af disse betingelser, mens underhandlingerne fandt sted, så er det forunderligt, at De ikke har tænkt på dem i studerekammerets ensomhed. Det kommer vist ikke af mangel på dygtighed."

Den unge notar førte enken med sig ind i sideværelset og sagde til sig selv:

"Jeg får mere end 1000 daler for formynderregnskabet, 1000 daler for kontrakten; 6000 francs vinder jeg ved at sælge huset; det bliver i alt 8000 francs; så er det ikke værd at blive vred."

Han lukkede døren, kastede forretningsmandens kolde blik på madame Evangélista og gættede de tanker, som rørte sig hos hende.

"Frue," sagde han, "da jeg måske har overskredet skarpsindighedens grænser, tænker De så på at betale min opofrende hengivenhed ved sådanne ord?"

"Men, monsieur Solonet ...!"

"Frue! Jeg har rigtignok ikke beregnet virkningen af gavebrevet, det har De ret i; men hvis De ikke vil have grev Paul til svigersøn, er De så tvunget til at tage ham? Er kontrakten underskrevet? Giv Deres fest og lad os opsætte underskriften. Det er bedre at narre Bordeaux, end at narre sig selv."

"Men hvorledes skal jeg forsvare for det selskab, det allerede nu er imod, at sagen ikke bliver gennemført?"

"En fejltagelse, der er begået i Paris, et manglende aktstykke."

"Men købet af landejendommene?"

"Monsieur de Manerville vil hverken komme til at mangle partier eller medgift."

"Ja, han vil ikke komme til at tabe noget; det er os, der vil tabe alt, os!"

"De vil kunne få en greve for langt bedre køb, hvis det er titlen, der bestemmer Dem til dette ægteskab," svarede Solonet.

"Nej, nej! Vi kan ikke således lege med vor ære. Jeg er blevet fanget i snaren, min herre. Hele Bordeaux vil ikke snakke om andet i morgen. Vi har udvekslet højtidelige løfter."

"Er det Deres mening, at mademoiselle Natalie skal blive lykkelig?" spurgte Solonet.

"Hendes lykke går frem for alt."

"At være lykkelig i Frankrig, vil det ikke sige at være herre i huset? Hun vil kunne regere monsieur de Manerville med sin lillefinger. Han er så ubetydelig, at han ikke vil lægge mærke til noget. Om han end for øjeblikket mistror Dem, så vil han dog altid tro på sin kone. Og er De ikke hans kone? Grev Pauls skæbne er endnu i Deres hænder."

Et lyn brød frem af madame Evangélistas øjne.

"Hvis De taler sandt, min herre, ved jeg ikke, hvad jeg skulle kunne nægte Dem," svarede hun med et henrykkelsesudbrud, der gav hendes blik forhøjet glans.

"Lader os gå ind til de andre, frue," sagde Solonet, som forstod sin klientinde, "men frem for alt må De høre på, hvad jeg siger."

"Min kære embedsbroder!" sagde den unge notar til mester Mathias, da han igen kom tilbage, "*trods Deres dygtighed* har De hverken sørget for det tilfælde, at monsieur de Manerville skulle dø barnløs, eller for det, at han kun efterlod sig døtre, når han gik bort. I begge disse tilfælde vil stamhuset kunne give anledning til processer med familien Manerville, som ufejlbarligt ville indfinde sig; det kan De ikke tvivle om. – Jeg anser det derfor for nødvendigt at fastsætte, at stamhuset i første tilfælde kommer ind i det gensidige testamente, som ægtefællerne har oprettet, og i det andet, at stamhuset ophører som sådant. Denne overenskomst angår alene den tilkommende hustru."

"Denne klausul finder jeg fuldkommen rimelig," sagde mester Mathias. "Hvad ratifikationen angår, da vil hr. greven uden tvivl blive enig med kancelliet, hvis det gøres fornødent."

Den unge notar tog en pen og opsatte på randen af kontrakten denne skrækkelige klausul, som Paul og Natalie slet ikke lagde mærke til. Madame Evangélista slog øjnene ned, mens mester Mathias læste den op.

"Lad os nu underskrive," sagde moderen.

Madame Evangélista forrådte ved sin bestræbelse for at neddæmpe sin stemme den voldsomme sindsbevægelse, hun var i. Hun havde nylig sagt til sig selv:

"Nej, min datter skal ikke ødelægges, men han! Min datter skal have navnet, titlen og formuen. Hvis det hændes, at Natalie en skønne dag opdager, at hun ikke elsker sin mand, – hvis hun kommer til at elske en anden med uimodståelig lidenskab, så skal Paul forvises fra Frankrig, og min datter skal blive fri, lykkelig og rig."

Om end mester Mathias forstod sig på at analysere interesserne, så forstod han ikke at analysere de menneskelige lidenskaber; han optog madame Evangélistas udtryk som en undskyldning i stedet for at se en krigserklæring i det.

Mens monsieur Solonet og hans skriver sørgede for, at Natalie forsynede alle akterne med sin underskrift og sit bomærke, hvad der krævede en temmelig lang tid, tog monsieur Mathias Paul til side i en vinduesfordybning, og oplyste ham om hemmeligheden ved de betingelser, han havde opfundet for at frelse ham fra den visse ødelæggelse.

"De har en prioritet på 15.000 francs i huset," sluttede han, "og i morgen skal det blive bragt i orden. Jeg har hos mig indførelsen i hovedbogen, som jeg har sørget for at få underskrevet på Deres kones navn. Alt er ordnet. Men kontrakten indeholder kvittering for den sum, som diamanterne repræsenterer; har De forlangt dem? Forretninger er forretninger. Diamanterne stiger for øjeblikket, men de kunne falde. Indkøbet af ejendommene Jongac og Saint-Froult tillader Dem at gøre alt i penge, for ikke at røre ved Deres kones renter. Derfor er al falsk skamfuldhed overflødig, hr. greve. Den første udbetaling står for døren efter købekontrakten, den beløber sig til 200.000 francs; gør derfor udlæg i diamanterne. Deres prioritet i Evangélistas hus vil være tilstrækkelig til den

anden udbetaling, og med stamhusets indtægter vil De kunne betale resten. Hvis De har mod til ikke at bruge mere end 50.000 francs i de første år, vil De kunne indhente de 200.000 francs, som De for øjeblikket skylder bort. Hvis De planter vin i bjergegnene ved Saint-Froult, vil De kunne bringe indtægterne af det op til 26.000 francs. Stamhuset vil, selv når man ikke regner Deres hus i Paris med, engang give 50.000 i årlig indtægt; det vil blive et af de bedste, jeg kender. De har således gjort et udmærket giftermål."

Paul trykkede venskabeligt sin gamle vens hånd. Denne bevægelse undgik ikke madame Evangélista, som rakte Paul pennen. Hendes mistanke blev nu til virkelig overbevisning; hun troede, at Paul og Mathias nu forstod hinanden. Truende bølger fulde af raseri og had strømmede hende til hjertet. Alt var nu sagt.

"Frue," sagde mester Mathias efter at have overbevist sig om, at alle aktstykkerne var underskrevet, og at de tre kontraherende parter havde sat deres begyndelsesbogstaver og bomærke nederst på den første side, "alt er nu i fuldkommen orden. Jeg tænker ikke," føjede han til og så skiftevis på Paul og hans svigermoder, "at der vil blive spørgsmål om udleveringen af diamanterne; De udgør jo nu én familie."

"Det er rimeligere, at fruen udleverer dem. Monsieur de Manerville har givet kvittering for det udestående, der er indført i formynderregnskabet, og man ved ikke, hvem der lever, og hvem der dør," sagde mester Solonet, som i denne omstændighed så et middel til at ophidse svigermoderen mod svigersønnen.

"Ha, moder!" sagde Paul, "det er en forhånelse mod os alle, at handle således. – *Summum jus summum injuria,* min herre!" sagde han til Solonet.

"Og jeg," sagde madame Evangélista, som i sit hadefulde sind så en forhånelse i monsieur Mathias' ligefremme forlangende, "jeg sønderriver kontrakten, hvis De ikke modtager dem."

Hun forlod værelset som et bytte for dette blodtørstige raseri, der får én til at ønske, at man har magt til at knuse alt, og som afmægtigheden driver lige til afsindighed.

"Tag dem for Guds skyld," hviskede Natalie til Paul; "moder er forbitret; jeg skal nok få at vide hvorfor; jeg skal sige dig grunden, og vi skal nok få hende god igen."

Madame Evangélista gemte ørenringene og halsbåndene og var meget glad over denne sin første ondskabsfuldhed. Hun lod bringe de smykker, som Elias Magus havde anslået til 180.000 francs. Mester Mathias og Solonet, der var vant til at se familiediamanter i de forskellige boer, undersøgte æskerne og udbrød i beundringsudråb over disse smykkers skønhed.

"De vil ikke tabe noget på medgiften, hr. greve," sagde Solonet og fik Paul til at rødme.

"Ja," sagde mester Mathias, "disse smykker kunne nok være tilstrækkelige til den første udbetaling af de indkøbte ejendomme."

"Og omkostningerne ved ægteskabskontrakten," sagde Solonet.

Hadet nærer sig ligesom kærligheden af de ubetydeligste ting; alt passer i dets kram. Ligesom den elskede person ikke gør noget ondt, således gør den, man hader, ikke noget godt. Madame Evangélista betragtede som påtaget de manerer, som

en let begribelig undseelse fik Paul til at antage. Han ville give slip på diamanterne, men han vidste ikke, hvor han skulle sætte dem; han var lige ved at kaste dem ud af vinduet. Madame Evangélista, der så hans forvirring, forfulgte ham med et blik, der syntes at sige: "Tag dem bort herfra."

"Kære Natalie," hviskede Paul i sin tilkommende hustrus øre, "pak du disse smykker sammen, det er dine, jeg skænker dig dem."

Natalie lagde dem i en konsolskuffe. I dette øjeblik hørte man en stærk vognraslen, og de samtaler, som de ankomne gæster førte i sideværelset, nødte madame Evangélista og Natalie til at vise sig. På et øjeblik var værelserne fulde og festen begyndte.

"Benyt hvedebrødsdagene til at sælge diamanterne," sagde den gamle notar til Paul, da han gik.

Mens man ventede tegnet til dansen, hviskede enhver til sin nabo om giftermålet og nogle personer udtalte deres tvivl om de forlovedes fremtid.

"Er det nu forbi?" spurgte en af byens vigtigste personer madame Evangélista.

"Vi har haft så mange aktstykker at læse og at høre, at vi er blevet forsinket, men vi er lovligt undskyldte," svarede hun.

"Hvad mig angår, så har jeg ikke hørt noget," sagde Natalie og tog Pauls hånd for at åbne ballet.

"Disse unge mennesker er begge to vant til at bruge mange penge, og deres moder skal ikke holde dem tilbage," sagde en gammel adelsfrue.

"Men de har, efter hvad man siger, oprettet et stamhus, der giver 50.000 francs i årlig indtægt."

"Bah!"

"Jeg ser, at den skikkelige mester Mathias har haft sine fingre i det," sagde en embedsmand. "Hvis det forholder sig således, er det temmelig sikkert, at den brave mand har villet frelse denne families fremtid."

"Natalie er alt for smuk til, at hun ikke skulle være skrækkelig koket. Når hun først har været gift et par års tid," sagde en ung kone, "vil jeg ikke svare for, at monsieur de Manerville bliver en lykkelig mand i sit indre."

"Så vil ærteblomsten blive stænget," svarede mester Solonet.

"Det behøvede han kun denne lange bønnestage til," sagde en ung pige.

"Synes De ikke, at madame Evangélista ser noget misfornøjet ud?"

"Men, min kære, man siger mig just i dette øjeblik, at hun kun beholder 25.000 francs i årlig indtægt, og hvad er det for hende?"

"Den yderste elendighed, min kære!"

"Ja, hun har plyndret sig til fordel for sin datter. Monsieur de Manerville skal have gjort nogle ganske forfærdelige fordringer ..."

"Ja, ganske forfærdelige," sagde mester Solonet, "men han vil blive pair af Frankrig; Maulincour'erne og lensbesidderen af Vidame vil tage ham under armene; han hører til Faubourg St. Germain."

"Jo tak! Det skal falde ham hårdt at komme der," sagde en dame, der ville have haft ham til svigersøn. "Købmandsdatteren Evangélista vil vistnok ikke åbne dørene for ham til den fine verden."

"Hun nedstammer jo dog fra hertugen af Casa-Réal."

"Ja, på kvindesiden."

Alle disse spottende hentydninger blev snart udtømt. Spillerne satte sig til spillebordene; de unge piger og herrer dansede; aftensmaden blev anrettet, og festens larm lagde sig først hen imod morgenstunden, da dagens første stråler skinnede igennem vinduerne.

Efter at have sagt farvel til Paul, som var den sidste, der gik, begav madame Evangélista sig op til sin datter, for borgmesteren havde taget hendes sovekammer for at udvide festens skueplads. Skønt Natalie og hendes moder var nær ved at falde om af træthed, vekslede de dog nogle ord, da de blev alene.

"Sig mig engang, hvad der er i vejen, søde moder?"

"Jeg har fået at vide i aften, min engel, hvor vidt en moders ømhed kan gå. Du kender ikke noget til forretninger og kan derfor ikke forstå, til hvilken grad man har haft mistanke til min redelighed. Til sidst har jeg trådt min stolthed under fode. Det angik din lykke og vor fælles ære."

"Du tænker formodentlig på diamanterne? Han har været grædefærdig over det, stakkels fyr; han har ikke villet besidde dem; det er mig, som har dem."

"Sov nu, mit barn, så vil vi tale om forretninger, når vi vågner, for –" tilføjede hun med et suk, – "vi har forretninger, og nu er der en tredjemand imellem os."

"O, kære moder, Paul vil aldrig stå vor lykke i vejen," sagde Natalie og sov ind.

"Stakkels pige, hun ved ikke, at han har ødelagt hende."

Madame Evangélista var blevet grebet af det første anfald af den gerrighed, som ældre folk næsten altid bliver et bytte for.

Hun ville til fordel for sin datter genoprette den formue, som monsieur Evangélista havde efterladt sig. Det var blevet en æressag for hende. Hendes kærlighed til Natalie lærte hende, der havde været så ligegyldig i pengesager og så rundhåndet, på et øjeblik at anstille de dygtigste beregninger. Hun tænkte på at gøre sine kapitaler frugtbringende, efter at hun havde anbragt en del af dem i fonds, som dengang stod omtrent i 80 francs. En lidenskab forandrer ofte karakteren; sladderhanken bliver diplomat; kujonen bliver pludselig tapper. Hadet gjorde den ødsle madame Evangélista gerrig. Formuen kunne hjælpe hende i hendes hævnplaner, der endnu kun var løst udkastet og forvirrede, men som begyndte at modnes. Hun sov ind med ordene:

"I morgen!"

I følge en uforklarlig fremtoning, hvis virkninger imidlertid alle tænkere har følt, måtte hendes ånd i søvne bearbejde, opklare og sammenstille hendes ideer, forberede hende et middel til at beherske Pauls liv og yde hende en plan, som hun satte i værk allerede næste dag.

Om end festens tryllekraft havde forjaget de sorgfulde tanker, der i enkelte øjeblikke havde fået overhånd over Paul, begyndte de at plage ham igen, da han var blevet ene og kommet i seng.

"Det lader næsten til," sagde han til sig selv, "at min svigermoder ville have radbrækket mig, hvis den gode mester Mathias ikke havde været. Er det virkelig muligt? Hvad interesse kunne hun have af at bedrage mig? Skal vore formuer ikke forenes, og skal vi ikke leve under samme tag? Og hvad nytter det så til, at gøre sig disse bekymringer? I morgen aften

bliver Natalie min kone, vore interesser er klart og tydeligt bestemte; der er ikke noget, der kan sætte splid imellem os. Frisk mod altså! Og dog vil jeg være på min post, hvis nu Mathias alligevel havde ret? Åh! Når alt kommer til alt, er jeg da ikke forpligtet til at gifte mig med min svigermoder."

På denne anden dag havde Pauls fremtid fuldkommen skiftet udseende, uden at han vidste det. Af de to væsener, som han giftede sig med, var den ene blevet hans bitreste fjende, som kun tænkte på at skille sine interesser fra hans. Han forstod ikke at lægge mærke til den store forskel, den kreolske karakter dannede mellem hans svigermoder og andre koner; han kunne derfor endnu mindre formode, at hun var så snedig, som hun virkelig var. Kreolerinden er en særegen natur, der ved intelligensen hører til Europa, ved sine lidenskabers ulogiske voldsomhed til de tropiske lande, og ved den sløve ligegyldighed, hun gør og tåler både det gode og det onde, til Indien. Det er forresten en yndig natur, men den er lige så farlig som et barn, som man ikke passer på. Ligesom barnet vil denne kone have alting på øjeblikket; ligesom barnet vil hun stikke ild på huset for at koge et æg. Hun tænker ikke på noget i sit blødagtige liv, men gribes hun af en lidenskab, tænker hun på alt. Hun har noget af negrenes troløshed, der har omgivet hende fra vuggen, men hun er lige så troskyldig som dem; hun forstår, ligesom børnene og negrene, altid at ville den samme ting med begærlighedens borende inderlighed, og at ruge over sin idé for at udklække den.

Det var en forunderlig blanding af fejl og gode egenskaber, som madame Evangélistas spanske natur havde gjort stærkere, og som den franske høflighed havde kastet sin kolde glans hen

over. Denne karakter, som lykken i seksten år havde dysset i slummer, som senere hen havde beskæftiget sig med verdens småligheder, og som først ved det vågnede had blev sig sin styrke bevidst, vaktes pludseligt som ved et lyn og brød ud på det tidspunkt af livet, hvor en kvinde mister sine kæreste følelser og søger et nyt element for at nære den virksomhed, som fortærer hende.

Natalie blev endnu i 4 timer under sin moders indflydelse. Den overvundne madame Evangélista havde altså endnu en dag til sin rådighed, den sidste, som en datter tilbringer med sin moder. Kreolerinden kunne altså ved et eneste ord udøve en uhyre indflydelse på de to væseners skæbne, der nu var bestemt til at vandre tilsammen igennem det parisiske selskabslivs tjørnekrat og landeveje, for Natalie havde en blind tiltro til sin moder. Hvor voldsomt kunne ikke et råd virke i en sjæl, der var således forud indtaget? En hel fremtid kunne bestemmes ved én eneste ytring. Ingen lovbog, ingen menneskelig indretning kan forebygge den moralske forbrydelse, der dræber ved et ord, deri ligger alle samfundets mangler, og deri ligger den store forskel, som findes mellem den fine verdens og folkets sæder; den ene er ligefrem og oprigtig, den anden hyklerisk; den ene bruger kniven, den anden sprogets eller tankernes gift.

Tredje dag

Dagen efter hen imod middag lå madame Evangélista halvt udstrakt på kanten af Natalies seng. Efter at de var vågnet, kappedes de i kærtegn og skælmerier, og optog igen de lykkelige erindringer fra deres samliv, da ingen uenighed forstyrrede deres følelsers enhed, deres tankers overensstemmelse og deres fornøjelsers gensidighed.

"Min stakkels lille," sagde moderen og svømmede virkelig i tårer, "jeg er så bevæget ved tanken om, at du, hvis vilje jeg altid har opfyldt, i morgen aften vil komme til at tilhøre en mand, som du må lystre."

"O, lille moder, hvad det angår, at lystre!" sagde Natalie og gjorde en bevægelse med hovedet, som udtrykte en nydelig trods. "Du ler," vedblev hun: "Har min fader ikke altid rettet sig efter dine luner? Og hvorfor? Fordi han elskede dig. Vil jeg da ikke blive elsket?"

"Ja, visselig elsker Paul dig; men hvis en kone ikke tager sig i agt, så er der ikke noget, der fordamper lettere end ægteskabelig kærlighed. Den indflydelse, som en kone bør udøve på sin mand, afhænger af hendes debut i ægtestanden; du trænger derfor til gode råd."

"Men du bliver jo hos os?"

"Måske, min kære pige. I går aftes, mens du dansede, har jeg alvorligt overvejet de farer, som vort samliv frembyder. Hvis min nærværelse var til skade for dig, hvis man tilskrev min indflydelse de små handlinger, du langsomt bør opbygge din magt som hustru med, ville så ikke dit daglige liv blive et

helvede? Første gang din husbond ville tillade sig at rynke sine bryn, måtte da ikke jeg, der er så stolt, øjeblikkelig forlade huset? Hvis der altså er udsigter til, at jeg kunne komme til at forlade det, er det så ikke bedre, at jeg aldrig træder derind? Jeg ville aldrig tilgive din mand, at han havde sat splid imellem os. Men når du tværtimod engang er blevet virkelig herskerinde, når din mand er blevet det for dig, som din fader var for mig, så behøver vi ikke at frygte for den ulykke. Jeg ved, at denne politik må såre dit unge og ømme hjerte, men din lykke fordrer, at du bliver uindskrænket herskerinde i dit hjem."

"Hvorfor sagde du da, moder, at jeg skulle lystre ham?"

"Min kære lille pige! Når en kone i virkeligheden skal regere, så må det se ud, som hun kun gør, hvad hendes mand vil have. Hvis du ikke vidste det, kunne du ved at vise dig opsætsig på urette sted og tid spolere hele din fremtid. Paul er en svag ung mand; han kunne måske lade sig beherske af en af sine venner, ja han kunne måske komme ind under et fruentimmers herredømme, og disse ville da udøve deres indflydelse på dig. Du må altså se at komme disse bekymringer i forkøbet ved at gøre dig til herskerinde over ham. Er det ikke bedre, at han bliver regeret af dig end af nogen anden?"

"Det er ganske sandt," sagde Natalie, "jeg kan kun ville hans lykke."

"Men jeg har lov til, mit kære barn, kun at tænke udelukkende på din, og jeg vil ikke, at du i en så alvorlig sag skal være uden kompas midt iblandt de skær, som omgiver dig."

"Men, kære moder, er vi ikke stærke nok til at kunne blive hos ham begge to uden at behøve at være bange for den rynken-pande, som du synes at være så bange for. Paul holder af dig."

"Hoho! Han frygter mig mere, end han elsker mig, læg vel mærke til ham i dag, når jeg siger ham, at jeg vil lade jer rejse til Paris uden at tage med selv, så skal du læse på hans ansigt, hvilken møje han har med at lægge skjul på sin indvortes glæde."

"Hvorfor?" spurgte Natalie.

"Hvorfor, mit barn? Jeg er ligesom den hellige Chrysostomus, jeg skal sige ham det rent ud af posen i din nærværelse."

"Men hvis jeg kun gifter mig på den betingelse, at du ikke må forlade os?" spurgte Natalie.

"Det er blevet absolut nødvendigt, at vi skilles ad," svarede madame Evangélista; "for der er flere hensyn, som bestemmer min fremtid. Jeg er ruineret. I vil føre det mest glimrende hun i Paris; jeg vil ikke kunne leve anstændigt der uden at fortære den smule, jeg har til overs. Hvis jeg derimod bliver på Lanstrac, vil jeg kunne sørge for jeres interesser og ved en streng sparsommelighed erhverve mig en formue igen."

"Du, moder, skulle blive sparsommelig?" udbrød Natalie lidt spottende; "du er jo da ikke bedstemoder endnu. Og du vil forlade os af sådanne bevæggrunde? Kære moder! Du finder måske Paul en smule enfoldig, men han er ikke i mindste måde interesseret ..."

"Haha!" svarede madame Evangélista med en stemme, hvis tone var værd at lægge mærke til og fik Natalie til at skælve; "drøftelsen af ægteskabskontrakten har gjort mig mistroisk og indgydt mig en vis tvivl. – Men vær du kun rolig, mit barn!" sagde hun, tog sin datter om halsen og trak hende til sig for at kysse hende, "jeg skal ikke længe lade dig blive alene. Når min tilbagekomst til jer ikke længere vil vække mistanke, når Paul vil

have lært mig at kende, vil vi igen begynde på vort gamle liv, vore fortrolige aftensamtaler ..."

"Hvorledes, lille moder, du skulle virkelig kunne leve uden din Nini?"

"Ja, min engel! fordi jeg vil leve for dig. Mit moderhjerte vil bestandig finde beroligelse ved den tanke, at jeg bidrager, som jeg bør, til jeres dobbelte formue."

"Men kære, elskede moder, skal jeg nu straks være ene med Paul? Hvad skal der blive af mig? Hvorledes skal det gå til? Hvad skal jeg gøre? Hvad skal jeg lade være at gøre?"

"Stakkels lille! Tror du, at jeg vil forlade dig således i det første slag? Vi vil som to elskende skrive til hinanden tre gange om ugen, og således bestandig være ved hinandens hjerte. Der vil ikke ske noget, som jeg ikke får at vide, og således vil jeg kunne afvende ethvert uheld. Desuden ville det være alt for latterligt, hvis jeg ikke kom at besøge jer, det ville være at kaste en vis ringeagt på din mand; jeg vil hvert år tilbringe en måned eller to hos jer i Paris."

"Alene," sagde Natalie med rædsel og afbrød sin moder, "alene med ham allerede!"

"Bliver du da ikke hans kone?"

"Jo vist, men sig mig i det mindste, hvorledes jeg skal bære mig ad; du som gjorde med fader, hvad du ville, du forstår dig på det, jeg vil adlyde dig blindt."

Madame Evangélista kyssede Natalie på panden, hun ønskede og ventede denne bøn.

"Mit barn, mine råd må afpasses efter omstændighederne; mændene ligner slet ikke hinanden, der er ikke så stor forskel på en løve og en frø som på to mænd i moralsk henseende. Kan

jeg vide i dag, hvad der vil ske dig i morgen? For øjeblikket kan jeg kun give dig almindelige forholdsregler over din opførsel i det hele taget."

"Kære moder, sig mig hurtigt alt, hvad du ved, jeg er lutter øre."

"Først må du da lægge mærke til, min kære pige, at årsagen til de gifte koners ulykker, der bestræber sig for at beholde deres mænds hjerter ... og," tilføjede hun som en mellemsætning, "at bevare deres hjerter og at regere dem, er én og samme ting. Nu vel da, den fornemste årsag til splid mellem ægtefolk ligger i det stadige samliv, som ikke fandt sted tidligere, men som er blevet indført i dette land med sværmeriet for familielivet. Siden den revolution, som fandt sted her i Frankrig, er de borgerlige sæder trængt ind i de adelige huse. Denne ulykke stammer fra en af deres skribenter, fra Rousseau, en nederdrægtig kætter, hvis tanker alle stred mod den gode samfundsorden, og som – Gud ved hvordan – har forsvaret de urimeligste ting. Han har påstået, at alle koner havde samme rettigheder, samme evner; at samfundet burde adlyde naturens love, som om en spansk grandes gemalinde, som om du eller jeg havde noget til fælles med en kone af folket. – Og siden den tid har de fornemme damer selv opammet deres børn, opdraget deres døtre og er forblevet hjemme. På den måde er livet blevet så indviklet, at lykken næsten er blevet umulig; for en overensstemmelse mellem karakterer som den, der har gjort, at vi har levet som to veninder, er en undtagelse. Denne bestandige berøring er lige så farlig mellem forældre og børn, som mellem ægtefæller. Der er kun få sjæle, hos hvem kærligheden modstår allestedsnærværelsen; det under er

forbeholdt Vorherre. Sæt altså denne verdens skranker mellem dig og Paul, gå på bal, i operaen, spadsér om formiddagen, spis til middag i byen, gør mange besøg og indrøm Paul kun få øjeblikke, ved dette system vil du ikke tabe noget af dit værd. Når to væsener, der skal holde ud med hinanden til livets ende, kun har følelsen at leve af, vil de snart have udtømt deres hjælpekilder, og snart vil ligegyldighed, overmættelse og væmmelse indfinde sig. Når følelsen engang er falmet, hvad er der så tilbage? For du må vide, at den udslukkede kærlighed kun erstattes ved ligegyldighed eller foragt. Forbliv da altid ung og vær altid ung for ham. Lad ham kun kede dig, det kan gerne indtræffe, men *du* må aldrig kede *ham*. At kunne kede sig med anstand er en af betingelserne for al slags magt. I kan ikke mangfoldiggøre lykken, hverken ved omsorg for formuen eller ved huslige beskæftigelser; hvis du altså ikke lader din mand tage del i dine verdslige adspredelser, hvis du ikke forstår at more ham, vil I snart komme til den skrækkeligste slappelse. Der begynder kærlighedens spleen; men man elsker altid den, der morer én og gør en lykkelig. At give og at modtage lykken, det er to systemer for en kvindes opførsel, mellem hvilke der ligger et uhyre svælg."

"Jeg hører på dig, kære moder, men jeg forstår dig ikke."

"Hvis du elsker Paul i den grad, at du vil gøre alt, hvad han fordrer, hvis det virkelig er ham, der skænker dig lykken, så behøver jeg ikke at sige mere; du vil da ikke blive herskerinde, og de bedste forskrifter af verden ville være spildte på dig."

"Det er tydeligere, men jeg forstår reglen uden at kunne anvende den," sagde Natalie leende. "Jeg har teorien. Men praksissen skal først komme."

"Min stakkels Nini!" svarede moderen, som tanken om giftermålet aflokkede en oprigtig tåre, og som trykkede datteren til sit hjerte. "Der vil ske dig ting, som nok skal skærpe din hukommelse ..."

"Endelig," vedblev hun efter en pause, under hvilken de inderligt omfavnede hinanden, "må du vide, min Natalie, at vi fruentimmer lige så vel har en bestemmelse, som mændene deres kald. Således er et fruentimmer født til at være en dame på moden, en yndig herskerinde i huset, ligesom en mand fødes til general eller digter. Dit kald er at behage. Din opdragelse har i øvrigt dannet dig for verden. Nu til dags bør fruentimmerne opdrages for salonlivet, ligesom de tidligere blev det for fruerstuen. Du er hverken skabt til familiemoder eller hushovmester. Hvis du får børn, og jeg håber da, at de ikke vil komme således, at de ødelægger din talje dagen efter brylluppet; intet er mere borgerligt, end at blive frugtsommelig en måned efter vielsen, og det viser endvidere, at en mand ikke elsker os rigtigt. Hvis du altså får børn to eller tre år efter dit giftermål, nu vel! så må lærerinderne og lærerne opdrage dem. Du må vedblive at være den fornemme dame, som repræsenterer luksussen og fornøjelsen i huset; men du må kun vise en synlig overlegenhed i de ting, som smigrer mændenes egenkærlighed, og skjule den overlegenhed, du muligvis kunne besidde i de vigtigere ting."

"Men du gør mig ganske bange, lille moder," udbrød Natalie, "hvorledes skal jeg dog huske alle disse forskrifter? Hvorledes skal jeg, der er så ubesindig og barnagtig, bære mig ad med at beregne og overbevise, før jeg handler?"

"O, min lille ven! Jeg siger dig i dag kun hvad du nok selv vil erfare senere; men så må du købe din erfaring med grusomme fejl og en fejlagtig opførsel, der vil forårsage dig sorg og forstyrre dit liv."

"Men hvad skal jeg begynde med?" spurgte Natalie troskyldigt.

"Instinktet skal være din bedste fører," svarede moderen. "For øjeblikket begærer Paul dig mere, end han elsker dig; for den kærlighed, der fødes af attrå, er et håb og den, som følger på tilfredsstillelsen, er virkeligheden. Er der nogen kone, som ikke bliver elsket om aftenen? Hvis du stadig bliver det den følgende dag, vil du blive det for bestandigt. Paul er en svag mand, som let vil lade sig forme af vanen; giver han efter for dig første gang, vil han give efter for bestandig. En kone, der er genstand for en brændende attrå, kan forlange alt. Begå ingen af de galskaber, som jeg har set så mange koner begå, der ikke kendte vigtigheden af de første timer, hvor vi hersker, og derfor anvender dem til ubetydelige narrestreger og dumheder. Benyt det herredømme, som din mands første lidenskab vil give dig, til at vænne ham til lydighed. Men for at få ham til at give efter, må du vælge den ufornuftigste ting for efter udstrækningen af hans indrømmelser at bedømme udstrækningen af din magt; thi det vil jo åbenbart ikke være nogen fortjeneste at få ham til at ville en fornuftig ting, så var det jo ikke dig, han lystrede. Man må altid gribe tyren ved hornene, siger et castiliansk ordsprog; når den én gang har set, at dens forsvar og styrke ikke nytter den noget, så er den tæmmet. Hvis din mand begår en dumhed for din skyld, så vil du kunne lede ham."

"Men min Gud, hvorfor det?"

"Fordi ægteskabet, mit barn, varer hele livet, og en ægtemand ikke er en mand, som enhver anden. Begå derfor aldrig den dårskab at overgive dig til ham, hvad der end handles om. Bevar stedse en vis tilbageholdenhed i dine samtaler og handlinger: Du kan selv uden fare vise dig kold, for kulden kan man moderere efter behag, mens der ikke er noget på den anden side af de varmeste udtryk for kærligheden. En ægtemand, min kære, er den eneste mand, en kone ikke tør tillade sig noget. Forresten er intet lettere, end at bevare sin værdighed. "Deres kone bør ikke; Deres kone tør ikke sige eller gøre det og det", er en stor talisman. En kones hele liv ligger i de ord: "Jeg vil ikke! – Jeg tør ikke!" Jeg kan og tør ikke, er det uimodståelige argument for den svage, som falder til føje, græder og så bestikker. Jeg vil ikke, er det yderste argument; men det lykkelige udfald stikker i den måde, en kone betjener sig af, fortolker og varierer disse to ord på. Men der er et endnu sikrere middel til at herske, end dem, der synes at fordre en gensidig drøftelse. – Jeg, min kære, har hersket ved troen. Hvis din mand tror dig, kan du gøre hvad du vil. For at indgyde denne religion må du bilde ham ind, at du forstår ham; og du må ingenlunde tro, at det er så let en sag. En kone kan altid bevise sin mand, at han er elsket; men det er langt vanskeligere at få ham til at tilstå, at man forstår ham. Jeg bør sige dig alt, mit barn, thi for dig begynder i morgen livet med sine indviklede forhold, det liv, hvor to modsatte viljer skal komme til at enes. Har du vel overvejet det vanskelige i dette? Det bedste middel til at få de to viljer til at stemme overens er, at du indretter det således, at der kun er én i huset. Mange mennesker påstår, at en kone bereder sig mange ulykker ved således at skifte rolle; men, min ven, en kone bliver derved i

stand til at beherske begivenhederne, i stedet for at underkaste sig dem, og denne ene fordel opvejer alle mulige ubehageligheder."

Natalie kyssede sin moders hånd og efterlod erkendtlighedstårer på den. Som alle kvinder, hos hvem den fysiske lidenskab ikke opvarmer den moralske lidenskab, begreb denne den højere fruentimmerpolitiks vigtighed, men ligesom forkælede børn, der ikke mener sig slået af de mest solide grunde, og som bliver ved at vende tilbage med deres ønsker, begyndte hun angrebet på ny med et af de personlige argumenter, som børns ligefremme logik indgiver dem.

"For nogle dage siden," sagde hun, "talte du, kære moder, så meget om nødvendige forberedelser for Pauls fremtidslykke, som du alene kunne styre; hvorfor har du nu skiftet mening, og hvorfor vil du nu overlade os til os selv?"

"Jeg kendte hverken udstrækningen af mine forpligtelser eller størrelsen af min gæld," svarede moderen, som ikke ville lige sin hemmelighed. "For resten skal jeg svare dig på det om et år eller to; men Paul kommer snart, vi må klæde os på. Lad mig nu se, at du bliver kælen og vakker, som du var, du ved nok, den aften, da vi drøftede den ulykkelige kontrakt; for i dag gælder det om at redde resterne af vort hus og at skaffe dig en ting, som har en overtroisk betydning for mig."

"Hvilken?"

"*Il Discreto.*"

Paul kom hen imod klokken 4. Skønt han gjorde sig al mulig umage for at vise et smilende ansigt, da han henvendte sig til sin svigermoder, så så madame Evangélista på hans ansigt de

skyer, som de råd, natten havde givet, og de betragtninger, han havde anstillet om morgenen, havde tårnet op på det.

"Mathias har talt," sagde hun til sig selv og lovede sig selv at tilintetgøre den gamle notars arbejde.

"Kære barn," sagde hun til ham, "De har ladet Deres diamanter ligge i konsollen, og jeg tilstår oprigtigt, at jeg ikke længere vil se på de ting, som nær havde tårnet et skydække op imellem os. Desuden har monsieur Mathias ret; De må sælge dem for at kunne gøre den første afbetaling på de ejendomme, som De har købt."

"Det er ikke mere mine," sagde han; "jeg har givet Natalie dem, for at De kan glemme de bekymringer, som de har forårsaget Dem, når De ser dem på hende."

Madame Evangélista tog Pauls hånd, trykkede den og aftørrede rørt en tåre.

"Hør, mine gode børn," sagde hun og så på Natalie og Paul, "når det forholder sig således, vil jeg stille jer et forslag. Jeg er nødt til at sælge mit perlehalsbånd og mine ørenringe. Ja, Paul, jeg vil ikke sætte én eneste skilling af min formue i livrente; jeg glemmer ikke, hvad jeg skylder Dem. Nu vel! jeg tilstår min svaghed, at sælge *Il Discreto* synes mig en ulykke; at sælge en diamant, som bærer Philip den Andens tilnavn, og som han smykkede sin kongelige hånd med, en historisk sten, som hertugen af Alba i ti år har kærtegnet på sit kårdefæste, nej – det er umuligt. Elias Magus har anslået mine ørenringe og mit halshånd til lidt over 200.000 francs; lad os bytte med dem og juvelerne, som jeg giver Dem for at opfylde mine forpligtelser med min datter. De vil vinde noget ved det, men hvad bryder jeg mig om det; jeg er ikke interesseret. Således vil De, Paul,

med nogen sparsommelighed kunne more Dem med at sammensætte et diadem eller nogle aks med diamant ved diamant til Natalie. I stedet for at have disse fantasismykker, disse snurrepiberier, som ikke passer til hinanden, som kun er moderne hos simple folk, vil Deres kone få prægtige diamanter, som vil skaffe hende virkelige nydelser. I stedet for at sælge for at sælge, er det så ikke bedre at skille sig af med alt dette gammeldags stads og at beholde de gode sten i familien?"

"Men hvad beholder så De, moder?" spurgte Paul.

"Jeg," svarede madame Evangélista, "behøver ikke mere noget. Ja, jeg bliver Deres forpagterske på Lanstrac. Ville det ikke være tåbeligt af mig at rejse til Paris i det øjeblik, da jeg her må opgøre levningerne af min formue; jeg bliver gerrig for mine børnebørns skyld."

"Kære moder," sagde Paul, "bør jeg modtage dette bytte uden nogen godtgørelse fra min side?"

"Men du kære Gud! Er De ikke min kæreste interesse? Tror De ikke, at det er en lykke for mig at kunne sige til mig selv: 'I aften kommer Natalie strålende på ballet hos hertuginden af Berry?' Når hun ser sig med min diamant om halsen, mine ringe i ørerne, føler hendes egenkærlighed en vis nydelse, som bidrager så væsentligt til en kvindes lykke; thi intet bedrøver en kvinde mere, end at blive krænket i sin forfængelighed; jeg har aldrig set en dårligt klædt dame, der var elskværdig eller i godt humør. Lad os være retfærdige, Paul; vi glæder os mere over den elskede genstands lykke, end over vor egen."

"Du min Gud! Hvad ville Mathias sige?" tænkte Paul. "Nå, moder," sagde han halvhøjt, "jeg modtager tilbuddet."

"Jeg er ganske forvirret," sagde Natalie.

I dette øjeblik kom Solonet for at melde sin klientinde en behagelig nyhed. Han havde mellem spekulanterne af sit bekendtskab fundet to bygmestre, der var blevet lokket af huset, hvis store haver tillod betydelige bygningsforetagender.

"De tilbyder 300.000 francs," sagde han, "men hvis De indvilger, kan jeg drive dem op til 350.000. Haven er to hele tønder land."

"Min mand har betalt 200.000 francs for det hele, altså giver jeg mit minde til handelen," sagde hun; "men jeg må beholde mine møbler, spejle ..."

"Ah! De forstår Dem på forretninger," sagde Solonet leende.

"Ak! det er jo nødvendigt," sagde hun med et suk.

"Jeg ved, at der kommer mange mennesker til Deres midnatsmesse," sagde Solonet og rejste sig, for han så, at han har tilovers.

Madame Evangélista ledsagede ham ud til døren i det yderste værelse og hviskede til ham: "Jeg har nu for 300.000 francs juveler at sælge; mit sølvtøj og mine møbler er 100.000 francs værd; hvis jeg vinder 200.000 francs på huset, er jeg ejer af 650.000 francs i kapital. Jeg vil drage den størst mulige nytte af dem og stoler i så henseende på Dem. Jeg bliver rimeligvis på Lanstrac."

Den unge notar kyssede sin klientindes hånd med et udtryk af taknemmelighed; for enkens tone fik Solonet til at tro, at dette forbund, som begges interesser tilrådede, ville udstrække sig en smule længere.

"De kan stole på mig," sagde han, "jeg skal anbringe kapitalerne i købmandsgods, hvor der ikke er noget at tabe, og hvor De vil få en uhyre gevinst."

"I morgen altså," sagde hun, "for De er vort vidne sammen med marquis de Gyas."

"Hvorfor vægrer De Dem, kære moder, ved at komme til Paris?" sagde Paul. "Natalie ser surt til mig, som om det var mig, der var skyld i denne beslutning."

"Jeg har tænkt meget over sagen, mine børn; jeg ville være jer i vejen. I ville anse jer for at være forpligtede til at gøre mig til tredjemand i alle jeres handlinger, og de unge mennesker har deres egne ideer, som jeg mod min vilje kunne støde. Rejs I kun alene til Paris. Jeg vil ikke vedblive at udøve det blide herredømme på grevinde Manerville, som jeg havde over Natalie; jeg må overlade Dem hende helt og holdent. – Ser De, Paul, der eksisterer vaner imellem os, som må brydes. Min indflydelse må vige for Deres. Jeg vil, at De skal elske mig og tro, at jeg her tager mig mere af Deres interesser, end De bilder Dem ind. Unge ægtemænd bliver tidligt eller sent skinsyge på de følelser, som en datter nærer for sin moder. De har måske ret. Når I er nøje forenet, når kærligheden har sammensmeltet jeres sjæle til én; nuvel, mine børn! så vil I, når I ser mig hos jer, ikke mere behøve at frygte for nogen sårende indflydelse. Jeg kender verden, menneskene og tingene; jeg har set, at der er opstået megen ufred mellem ægtefolk ved mødrenes blinde kærlighed, der gjorde dem lige så utålelige for deres døtre som for deres svigersønner. De gamles følelser er ofte smålige og drillende. Jeg vil måske ikke forstå tilstrækkeligt at stille mig i skygge. Jeg er svag nok til at tror, at jeg er smuk endnu; der gives smigrere, som vil bilde mig ind, at jeg er smuk endnu; jeg har altså fordringer, der støder. Lad mig gøre dette offer endnu for jeres lykke. Jeg har givet jer min formue, lad mig endnu ofre

jer min sidste forfængelighed som kvinde. Jeres fader Mathias er gammel; han kan ikke våge over jeres fremtid. Jeg vil gøre mig til jeres forvalter; jeg vil skabe mig beskæftigelser, som gamle folk må have tidligt eller sent. Når det så bliver nødvendigt, vil jeg komme til Paris for at understøtte jeres ærgerrige planer. Nu, Paul, vær nu oprigtig; tiltaler min bestemmelse Dem ikke?"

Paul ville ikke indrømme det, men han var meget lykkelig ved at få sin frihed. Den mistanke, som den gamle notar havde indgydt ham med hensyn til hans svigermoders karakter, forsvandt som dug for solen ved denne samtale, som madame Evangélista igen optog og fortsatte i samme tone.

"Moder havde ret," sagde Natalie, der havde lagt mærke til Pauls ansigt, til sig selv. "Han er vel tilfreds med at vide mig adskilt fra hende, men hvorfor?" Var dette hvorfor ikke mistroens første spørgsmål, og gav det ikke de moderlige oplysninger en betydelig vægt?

Der gives visse karakterer, som tror på venskabet i tillid til en eneste prøve. Hos folk, der er skabt således, bortjager nordenvinden øjeblikkelig de skyer, som orkanen har drevet sammen; de bliver stående ved virkningen og stiger ikke op til årsagen. Paul var en af disse virkelig tillidsfulde naturer; han tænkte ikke slet om nogen, men han så heller ikke ud i fremtiden. Hans svaghed rejste sig snarere af hans godmodighed og tro på det gode, end af nogen åndssvækkelse.

Natalie var tankefuld og bedrøvet, for hun vidste ikke, hvorledes hun skulle kunne undvære sin moder. Paul, der besad noget af den indbildskhed, som kærligheden giver, lo ad sin tilkommende kones bedrøvelse og sagde til sig selv, at

ægteskabets glæder og Paris' fornøjelser nok skulle adsprede den. Madame Evangélista så med en let bemærkelig glæde Pauls tillidsfuldhed, for den første betingelse for hævnen er forstillelse. Et had, som man tilstår, er afmægtigt. Kreolerinden havde allerede gjort to store skridt. Hendes datter var allerede blevet beriget med et prægtigt smykke, som kostede Paul 200.000 francs, og som han uden tvivl ville fuldstændiggøre. Dernæst overlod hun disse to børn til dem selv uden anden rådgiver end deres ulogiske kærlighed. Hun forberedte således sin hævn uden sin datters medvidende, men tidligt eller sent skulle denne blive hendes medskyldige. Ville Natalie vedblive at elske Paul? Det var et endnu uafgjort spørgsmål, hvis løsning kunne bestemme hendes planer, for hun elskede sin datter alt for højt til, at hun ikke skulle tage hensyn til hendes lykke. Pauls fremtid afhang altså endnu af ham selv. Hvis han forstod at gøre sig elsket, ville han endnu blive frelst.

Endelig gik ægtefællerne og vennerne den næste aften ved midnatstid – efter at man havde tilbragt aftenen i familiekredsen med de fire vidner, som madame Evangélista havde givet det lange måltid, der følger på det borgerlige ægteskab – hen i kirken for at høre en midnatsmesse ved faklernes skin. Omtrent hundrede nysgerrige mennesker var til stede. Et ægteskab, der højtideligholdes om natten, bliver altid ledsaget af mørke anelser; lyset er et billede på livet og glæden, hvis spådomme svigter det. Spørg den mest uforfærdede sjæl, hvorfor den ligesom forstenes? Hvorfor hvælvingernes kolde mørke matter den? Hvorfor den er bange for lyden af fodtrin? Hvorfor man lægger mærke til natuglernes skrigen og hylen? Selv om der ikke er noget at være bange for, så skælver dog

enhver og føler sig uhyggelig stemt i mørket: dette billede på kvinden. Natalie var skilt fra sin moder og græd. Den unge pige var et bytte for al den tvivl, der griber hjertet, når man skal træde ind i et nyt liv, hvori der, trods alle sikre forhåbninger om lykken, er snarer nok, en ung kone kan falde i. Hun frøs og trængte til en kåbe. Madame Evangélistas og ægteparrets stilling fremkaldte nogle bemærkninger blandt den elegante skare, der stod omkring alteret.

"Solonet siger, at de nygifte i morgen tidlig rejser alene til Paris."

"Madame Evangélista burde tage med dem."

"Grev Paul har sørget for at blive fri for hende."

"Det er en stor fejl," sagde marquise de Gyas. "At lukke porten for sin kones moder, er det samme som at åbne den for en elsker. Ved han da ikke, hvad en moder er værd?"

"Han har været meget hård mod madame Evangélista. Den stakkels kone har solgt sit hus og tager til Lanstrac."

"Natalie er meget bedrøvet."

"Ville De måske holde af at løbe på landevejen dagen efter Deres bryllup?"

"Det må være meget generende."

"Jeg er meget glad over, at jeg er kommet her," sagde en dame, "for at overtyde mig om nødvendigheden af at omgive et bryllup med dets sædvanlige pragt og fest; for dette her er noget mat og kedeligt. Og for at sige Dem min mening rent ud" – tilføjede hun og bøjede sig hen mod sin nabos øre – "så forekommer dette bryllup mig næsten usømmeligt."

Madame Evangélista tog Natalie i sin vogn og kørte hende selv hen til grev Paul.

"Nå, moder, har du nu sagt mig alting?"

"Tænk på mine sidste råd, mit kære barn, så vil du altid blive lykkelig. Vedbliv at være hans kone, men bliv aldrig hans elskerinde."

Da Natalie havde lagt sig, spillede hendes moder den lille komedie, at kaste sig i sin svigersøns arme. Det var den eneste provinsialisme, hun tillod sig. Midt under sine tårer og tilsyneladende tåbelige og fortvivlede ord, fik hun Paul til at gøre de indrømmelser, som ægtemændene altid gør.

Den næste dag satte madame Evangélista selv de nyformælede i vognen og ledsagede dem til hinsides færgen, man sætter over Gironde med. Et ord fra Natalie havde sagt hende, at om Paul end havde vundet partiet den anden dag, så kom nu turen til hende. Natalie havde allerede opnået sin mands fuldkomne underkastelse.

Skilsmissen

Hen imod slutningen af november måned 1826 trådte Paul indhyllet i en kappe og med bøjet hoved en eftermiddag noget hemmelighedsfuldt ind til monsieur Mathias i Bordeaux. Den skikkelige mand, der nu var for gammel til at fortsætte sine forretninger, havde solgt sit embede og henlevede fredeligt sit liv i et af sine huse, hvor han havde trukket sig tilbage. En påtrængende forretning havde nødet ham til at fjerne sig, da hans gæst kom; men hans gamle husholderske, der var underrettet om Pauls ankomst, førte ham til madame Mathias' værelse. Han var død for et års tid siden. Paul, der var blevet træt af den hurtige rejse, sov lige til aften. Da oldingen kom hjem, gik han ind for at se til sin gamle klient, men nøjedes med at betragte ham sovende, lige som en moder betragter sit barn. Hans husholderske Josette fulgte med ham og blev stående foran sengen med hænderne i siden.

"Det er i dag et år siden, at jeg her modtog min kære kones sidste suk, Josette; jeg tænkte da ikke på, at jeg skulle komme her ind igen og se greven så godt som død."

"Stakkels herre, han giver sig i søvne," sagde Josette.

Den gamle notar svarede kun med et: "Ved papirsækken", et uskyldigt yndlingsord, som hos ham altid antydede en forretningsmands fortvivlelse, når han møder uovervindelige vanskeligheder. Til sidst sagde han til sig selv:

"Har jeg dog sikret ham besiddelsen af Lanstrac, af Anzac, af Saint-Froult og af hans hus."

Monsieur Mathias talte på fingrene og udbrød:

"Fire år! Ja, det er netop fire år siden, at hans gamle salig tante, den agtværdige madame de Maulincour, for ham udbad sig den krokodilles hånd, der var forklædt som fruentimmer, og som dog til sidst har ruineret ham, således som jeg tænkte."

Da den skikkelige gigtsvage olding, støttet på sin stok, længe havde stået og set på det unge menneske, gik han med langsomme skridt ned for at gå en omgang i sin lille have. Klokken ni var aftensmaden anrettet, for monsieur Mathias spiste endnu til aften. Han blev ikke lidt overrasket ved at se Paul med en glat pande og et rolig, skønt i høj grad forandret ansigt.

At grev de Manerville i sit to og tredivte år syntes at være fyrre, skyldtes alene en moralsk rystelse, for hans legemlige befindende var ganske udmærket. Han gik hen og tog den skikkelige mands hånd, for at tvinge ham til at blive siddende, trykkede den meget venskabeligt og sagde:

"Gode, kære mester Mathias, De har også haft Deres sorger."

"Mine var en følge af naturens lov, men Deres, hr. greve ..."

"Om et øjeblik, når vi spiser, vil vi tale om mig."

"Hvis jeg ikke havde en søn, der var embedsmand, og en datter, der var gift," sagde den skikkelige mand, "så må De tro, hr. greve, at De ville have fundet noget mere end gæstfrihed hos den gamle Mathias. Hvorfor kommer De til Bordeaux just i det øjeblik, hvor de forbigående på alle vægge kan læse plakaterne om udlægsforretningen i gårdene Grossou, Quadet, i vinbjerget Belle-Rose og i Deres hus? Jeg kan umuligt sige Dem, hvor bedrøvet jeg blev, da jeg så disse store plakater; jeg, der i tredive år har haft lige så stor omhu for Deres godser, som om de kunne have været mine egne; jeg, der som tredje skriver hos

min forgænger, den værdige Chesneaic, har købt dem til Deres fru moder, og som med egen hånd som tredje skriver har skrevet skødet på pergament med smukke frakturbogstaver; jeg, som har adkomstdokumenterne i min efterfølgers kontor; jeg, som har gjort udbetalingerne; jeg, som har set Dem, da De ikke var større end som så," sagde notaren og holdt hånden en god halv meter fra jorden. "Man må have været notar i 53½ år for at kende den slags smerte, som jeg føler ved at se mit navn trykt med store bogstaver overfor alverden både i adkomstdokumenterne og udlægsforretningen. Når jeg går på gaden og ser, hvor travlt folk har med at læse disse skrækkelige gule plakater, så er jeg så skamfuld, som om det angik min egen ødelæggelse og min egen ære. Der er tosser nok, som staver dette ganske højt, netop for at trække de nysgerrige derhen, og så kommer de med alle slags tossede fortolkninger. Kan man ikke gøre med sit, hvad man vil? Deres fader havde fortæret to formuer, før han fik dem skabt, som han efterlod Dem, og De ville ikke være en Manerville, hvis De ikke fulgte hans fodspor. Forresten har udlægsforretninger givet anledning til et helt afsnit i lovbogen; man har forudset dem; deres stilling er aldeles lovlig. Hvis jeg ikke var en gammel mand med hvide hår, og som kun behøver et albuestød for at falde i sin grav, skulle jeg ordentlig hegle dem igennem, som står stille ved disse afskyeligheder: 'På opfordring af Dame Natalie Evangélista, Paul Frants Joseph, greve af Manervilles hustru, skilt fra ham med hensyn til fællesskab i formue efter dom af underretten i departementet Seine' etc."

"Ja," sagde Paul, "og nu også med hensyn til bord og seng ..."

"Ah!" ytrede den gamle mand.

"Men mod Natalies ønske," sagde greven livligt, "jeg har måttet narre hende; hun ved ikke af, at jeg er rejst."

"De rejser?"

"Min overfart er betalt; jeg indskiber mig på *La Belle Amélie* og tager til Calcutta."

"Om to dage," sagde oldingen. "Altså vil vi aldrig mere få hinanden at se, hr. greve!"

"De er kun tre og halvfjerds år, min kære Mathias, og De har gigten, der lover en høj alderdom. Når jeg engang kommer hjem, vil jeg endnu finde Dem på benene. Deres gode hoved og hjerte vil endnu være friske og sunde, og De vil hjælpe mig med at genopføre bygningen. Jeg vil tjene en smuk formue på seks år. Når jeg så kommer hjem, er jeg endnu ikke fyrre år, og i den alder er alt muligt."

"De, hr. greve!" sagde Mathias med alle tegn på sin forundring, "De vil lægge Dem efter handelen? Tænker De virkelig for alvor på det?"

"Jeg er ikke længere greve, kære Mathias! Min overfart er betalt for monsieur Camille, der er et af min moders døbenavne. Desuden har jeg bekendtskaber, hvorved jeg kan gøre min lykke på andre måder. Handelen vil være mit sidste nødanker. Endelig råder jeg over en temmelig betydelig sum, der sætter mig i stand til at friste lykken efter en stor målestok."

"Hvor er denne sum?"

"En af mine venner vil sende mig den."

Den gamle mand lod sin gaffel falde, da han hørte ordet "ven", men hverken af spot eller overraskelse. Hans mine udtrykte den smerte, han følte ved at se Paul således påvirket af

en falsk skuffelse; for hans øje så en afgrund der, hvor greven så en sikker planke.

"Jeg har været notar i over halvtreds år, men aldrig har jeg set, at folk, der var ruinerede, havde venner, der lånte dem penge."

"De kender ikke de Marsay! Nu i dette øjeblik, mens jeg taler med Dem, er jeg vis på, at han har solgt sine obligationer, hvis det behøves, og i morgen vil De få en veksel på 150.000 francs."

"Gud give, at det var så. Men kan denne mand ikke ordne Deres sager? De kunne da have levet indgetogent på Lanstrac i seks eller syv år af grevindens rentepenge."

"Ville en bemyndigelse betale en gæld på to millioner francs, som min kone er delagtig i med 150.000?"

"De har altså på fire år gjort en gæld på 1.400.000 francs?"

"Det er jo tydeligt nok. Har jeg ikke skænket min kone diamanterne? Har jeg ikke ødslet de 150.000 francs, som tilkom mig af købesummen fra Evangélistas hus på mit hus i Paris? Har jeg ikke her måttet betale omkostningerne ved vort godskøb, og dem, der blev foranlediget ved min ægteskabskontrakt? Og har jeg endelig ikke måttet sælge 30.000 francs årlig rente af Natalies penge for at betale Anzac og Saint-Froult? Vi har solgt til syv og firs og således har jeg gjort en gæld på 100.000 francs i mit ægteskabs første måned. Vi har beholdt en årlig indtægt af 67.000 francs tilbage. Vi har stadig brugt 200.000 mere. Læg til disse 900.000 francs, nogle ågerrenter, og De vil snart få millionen ud."

"Det var pokkers," sagde den gamle notar, "og så?"

"Så har jeg villet fuldstændiggøre min kones smykke, der begyndte med *Il Discreto*, familiediamanten, og med hendes moders ørenringe. Jeg har givet 200.000 francs for et diadem af

aks. Der har vi de 1.200.000 francs. Dernæst skylder jeg min kone hendes medgift, som beløber sig til 550.000 francs."

"Men," sagde Mathias, "hvis fru grevinden havde sat sine diamanter i pant, og De Deres indtægter, ville De efter min mening få 600.000 francs, som De foreløbig kunne stoppe munden på Deres kreditorer med ..."

"Når en mand er faldet, Mathias, når hans ejendomme er betyngede med lån, når hans kone bliver hans første kreditor ved sin ret til at optage sin medgift, og når endelig denne mand lider under trykket af en vekselgæld på 100.000 francs, som jeg håber at kunne betale ved den høje pris, godserne vil gå for, så er der ikke længere noget at gøre. Og så salgsomkostningerne?"

"Ja, det er skrækkeligt," sagde notaren.

"Udlægsforretningen er lykkeligvis forandret til frivilligt salg, for at standse ilden."

"Sælge Belle-Rose!" udbrød Mathias, "når man har høsten fra 1825 i kældrene."

"Jeg kan ikke forhindre det."

"Belle-Rose er 600.000 francs værd."

"Natalie vil købe det tilbage, det har jeg rådet hende til."

"16.000 francs år med andet, og så sådanne muligheder som 1825. Jeg vil endog kunne drive Belle-Rose til 700.000 francs, og hver af forpagtergårdene til 125.000."

"Så meget bedre! Så vil jeg kunne betale enhver sit, hvis jeg kan få 200.000 for mit hus i Bordeaux."

"Solonet vil nok lægge lidt til endnu; han har lyst til det. Han trækker sig tilbage med hundrede og nogle tusinde francs i årlig indtægt, som han har tjent ved at spekulere i druebrændevin. Han har solgt sit embede før 300.000 francs,

og han skal giftes med en rig mulatinde. Gud ved, hvordan hun har tjent sine penge; men hun skal, efter hvad man siger, eje millioner. – En notar spekulere i druebrændevin! En notar gifte sig med en mulatinde! Sikke tider. Man siger, at han arbejder med Deres svigermoders kapitaler."

"Hun har forskønnet Lanstrac og drevet jorderne godt; hun har rigeligt betalt sin leje."

"Jeg har aldrig kunnet få i mit hoved, at hun kunne bære sig således ad."

"Hun så god og opofrende. Hun betalte altid Natalies gæld i de tre måneder, hun tilbragte i Paris."

"Det kunne hun sagtens; hun levede jo frit på Lanstrac," sagde Mathias. "At hun skulle blive sparsommelig, det er et rent Guds under. Hun har nylig købt ejendommen Grainrouge imellem Lanstrac og Grossou, så at De, hvis hun fortsætter Lanstracs allé til hovedlandevejen, kan køre 1½ mil på Deres egne godser. Hun har udbetalt Grainrouge kontant med 100.000 francs, og det vil give hende 1000 daler i netto."

"Hun er endnu en smuk kone," sagde Paul; "landlivet har bevaret hende. Jeg vil ikke tage ud og lige hende farvel; hun ville ødelægge sig for min skyld."

"Det kunne heller ikke nytte noget; hun er for øjeblikket i Paris; hun kom der måske netop i det øjeblik, De rejste."

"Hun har sikkert hørt tale om, at mine godser skulle fælges, og kom for at hjælpe mig. Jeg kan ikke beklage mig over livet. Jeg er så elsket, som nogen mand kan være det i denne verden hernede; elsket af to kvinder, som kappedes om at opofre sig. De var skinsyge på hinanden. Datteren bebrejdede sin moder, at hun holdt for meget af mig, og moderen skændte på sin

datter for hendes ødselhed. Denne følelse har ødelagt mig. Hvorledes kunne man lade være med at opfylde det ubetydeligste ønske for den kone, som man elsker? Jeg gad nok vidst, hvorledes man skulle bære sig ad med det. Men hvorledes skulle jeg kunne modtage hendes ofre? Ja, vi kunne jo nok betale og så tage ned og leve på Lanstrac, men jeg vil hellere tage til Indien og komme tilbage med en formue, end rive Natalie ud af det liv, som hun elsker. Det er da også mig, som har foreslået hende at ophæve fællesskabet i formue. Konerne er engle, som man ikke må indblande i livets materielle side."

Den gamle Mathias hørte på Paul med en blanding af tvivl og forundring.

"Har De ingen børn?" sagde han til ham.

"Lykkeligvis nej," svarede Paul.

"Jeg forstod ægteskabet anderledes," svarede den gamle notar troskyldigt, "en kone bør efter min mening dele godt og ondt med sin mand. Jeg har hørt sige, at unge ægtefolk, der endnu holdt af hinanden, som om de var forlovede, ikke fik børn. Er fornøjelsen da ægteskabets eneste mål? Er det ikke snarere lykken og familien? Men De var ikke 28 år, og grevinden kun 20; man må tilgive Dem, at De kun tænkte på kærligheden. Men imidlertid – dog, De finder mig vel alt for notaragtig? – forpligtede både Deres ægteskabskontrakt og Deres navn Dem til at begynde med at få en stor og tyk dreng. Ja, hr. greve! Og hvis De havde fået døtre, havde De ikke måttet holde op, før De havde fået en mandlig arving, som kunne befæste stamhuset. Var mademoiselle Evangélista ikke sund og stærk? Behøvede hun at frygte for noget ved at blive moder? De vil måske sige, at dette er alt for gammeldags; men i de adelige familier, hr. greve,

bør en lovlig kone få børn, for – som hertuginden af Sully, den store Sullys kone sagde – en kone er ikke et redskab for fornøjelsen, men husets hæder og dyd."

"De kender ikke fruentimmerne, min kære Mathias," sagde Paul. "For at være lykkelig, må man elske dem, som de vil være elsket. Ligger der ikke noget råt i, således straks at berøve en kone sine fordele og fordærve hende hendes skønhed, før hun har haft nogen fornøjelse af den?"

"Hvis De havde haft børn, ville hun som moder have sat en pind for de fornøjelser, hun som kone er medskyldig i; hun ville være blevet hjemme ..."

"Hvis De havde ret, min kære," sagde Paul og rynkede panden, "ville jeg være endnu ulykkeligere. Gør mig ikke min sorg tungere ved en moral, der nu kommer for sent; lad mig rejse uden en sådan pinefuld tanke."

Næste dag modtog monsieur Mathias en veksel på 150.000 francs, udstedt af Henri de Marsay og lydende på sigt.

"De ser," sagde Paul, "han skriver mig ikke et eneste ord til; han begynder med at gøre mig sig forbunden. Henri er den mest fuldkomment ufuldkomne og mest utilladeligt smukke karakter, som jeg kender. Hvis De kendte den overlegenhed, denne endnu unge mand overskuer følelserne og interesserne med, og hvor stor en politiker han er, så ville De ligesom jeg forbavses over, at han har så meget hjerte."

Monsieur Mathias forsøgte at bekæmpe Pauls bestemmelse, men den var uigenkaldelig og retfærdiggjordes af så mange gyldige grunde, at den gamle notar ikke prøvede på at holde sin klient tilbage.

Det er sjældent, at koffardiskibenes afgang finder sted til den bestemte tid, men ved en for Paul højst uheldig omstændighed blev vinden gunstig, og *La Belle Amélie* skulle gå under sejl den næste dag. I det øjeblik et skib letter, er kajen fuld af slægtninge, venner og nysgerrige. Blandt de personer, som fandtes der, kendte nogle personligt monsieur de Manerville. Hans uheld gjorde ham i dette øjeblik lige så berømt, som han tidligere havde været det ved sin lykke. Derfor var man nysgerrig. Enhver gav sin mening til kende. Oldingen havde fulgt Paul til havnen, og han må have lidt meget ved at høre sådanne ytringer som:

"Hvem skulle i den mand, som De ser der ved siden af den gamle Mathias, kende den laps, som man kaldte Ærteblomsten, og som for fem år siden var pot og pande i Bordeaux."

"Hvad! den lille tyksak i den kamelhårs overfrakke, der ser ud som en kusk, er det virkelig grev Paul de Manerville?"

"Ja, min kære! Ham, som blev gift med mademoiselle Evangélista. Nu er han ruineret; han ejer ikke en hvid og tager nu til Ostindien for at finde en guldfugl."

"Men hvordan kan han være blevet ruineret, der var så rig?"

"Paris, fruentimmer, børsen, spil og ødselhed."

"Dertil kommer," sagde en anden, "at monsieur de Manerville er et stakkels skikkeligt skrog, uden hoved, bøjelig som papir, som lader sig træde på halen af alle og enhver, og ikke duer til noget. Han er født til at blive ruineret."

Paul trykkede oldingens hånd og flygtede ombord. Monsieur Mathias blev på kajen og betragtede sin gamle klient, der støttede sig til rælingen og udfordrede mængden ved et blik, fuldt af foragt. I det øjeblik, da matroserne skulle lette anker,

lagde Paul mærke til, at monsieur Mathias gjorde tegn til ham med sit lommetørklæde. Hans gamle husholderske var i største skynding kommet hen til sin gamle herre, der syntes meget urolig i anledning af en eller anden vigtig begivenhed. Paul bad kaptajnen at vente et øjeblik endnu og at sende en båd i land for at få at vide, hvad det var, den gamle notar ville, der ganske simpelt gjorde tegn til ham, at han skulle komme i land. Monsieur Mathias var alt for svag til at gå ombord og overgav derfor to breve til en af matroser, der roede båden.

"Min kære ven!" sagde den gammeldags notar, "denne pakke" – her pegede han på et af brevene, som han gav ham, – "du ser den vel og tager vel ikke fejl? Denne pakke er nylig ankommet med en kurer, der har gjort rejsen fra Paris hertil på 30 timer. Fortæl nøjagtigt denne omstændighed til hr. greven og glem det ikke; den kunne måske få ham til at forandre sin beslutning."

"Vil han så gå fra borde?" spurgte matrosen.

"Ja, min ven!" svarede notaren uforsigtigt.

Matrosen er almindeligvis et ejendommeligt væsen i alle lande; han plejer at vise en åbenlys foragt for landrotterne. Hvad borgeren angår, da forstår matrosen ham ikke, kan ikke forklare sig ham, gør nar af ham, bedrager ham, når han kan, uden at kunne begribe, at han derved begår noget uredeligt. Denne var tilfældigvis fra Nederbretagne og så kun én ting i den skikkelige Mathias' anmodning.

"Han vil altså gå fra borde," sagde matrosen, mens han roede, "det vil sige, at kaptajnen skal miste en passager. Hvis man brød sig om, hvad sådant et marsvin siger, så skulle han ikke bestille andet end gå ombord og fra borde igen. Er han måske bange for, at hans søn skal få snue?"

Matrosen gav altså Paul brevene uden at sige noget. Da Paul genkendte sin kones og monsieur de Marsays håndskrift, gættede han alting, som disse to personer kunne have at sige ham, og ville ikke lade sig påvirke af de ofre, som deres hengivenhed for ham drev dem til at gøre. Han stak tilsyneladende ligegyldig sine breve i lommen.

"Det var altså derfor, at man gjorde os ulejlighed; sikke dumheder," sagde matrosen til kaptajnen på bretagnisk. "Hvis det var så vigtigt, som den gamle smørtyv sagde, ville så hr. greven kaste pakken ned gennem den luge?"

Paul var aldeles behersket af de sørgelige tanker, som griber selv de stærkeste mænd ved en lignende lejlighed. Ganske tungsindig vinkede han farvel til sin gamle ven, sagde sit farvel til Frankrig, og betragtede husene i Bordeaux, som de hurtigt fo'r forbi. Han satte sig på noget tovværk. Natten overraskede ham der i hans drømmerier. Med tusmørkets halvmørke indfandt tvivlen sig. Han kastede et uroligt blik på fremtiden. Da han undersøgte den nøjere, så han kun farer og usikkerhed. Han spurgte sig selv, om modet ikke ville svigte ham. Han nærede en ubestemt frygt ved tanken om, at Natalie var overladt til sig selv. Han angrede sin beslutning og savnede Paris og sit tidligere liv. Enhver kender virkningerne af denne sygdom. Den skrækkeligste af dens lidelser er en fuldstændig opløsning af viljen. En uforklaret uro slapper livskraftens bånd i det inderste. Sjælen udfører ikke mere sine sædvanlige funktioner, og den syge er ligegyldig for alting. En moder forglemmer sit barn, en elsker sin forlovede, den stærkeste mand ligger hen som en død masse. Paul blev bragt i sin køje, hvor han blev i tre dage og skiftevis kastede op og tyllede grog i

sig, som matroserne bragte ham. Han tænkte ikke på noget og sov for det meste. Derpå kom der en slags bedringstilstand og han kom til sig selv igen. Den morgen, da han befandt sig bedre, gik han op at spadsere på dækket, for at indånde søluften i det nye klima, og lagde mærke til brevene ved at stikke hænderne i lommen. Han tog dem straks for at læse dem og begyndte med Natalies.

For tilfulde at forstå grevinde de Manervilles brev er det nødvendigt at anføre det, som Paul havde skrevet til hende tidligere, og som følger her:

Paul de Manervilles brev til hans kone.

Min inderligt elskede!

Når du læser dette brev, er jeg fjernt fra dig, måske allerede på det skib, som skal føre mig til Ostindien, hvor jeg vil genoprette min ødelagte formue. Jeg har ikke følt mig stærk nok til selv at fortælle dig, at jeg rejste. Jeg har bedraget dig. Men var det ikke nødvendigt? Du ville have følt dig i en tvetydig stilling, uden at det havde nyttet noget; du ville have ofret mig din formue. Kære Natalie, du må ikke have et eneste samvittighedsnag, for jeg har ikke et eneste savn. Når jeg kommer tilbage som millionær, vil jeg bære mig ad som din fader; jeg vil lægge det alt sammen for dine fødder, ligesom han lagde sine millioner for din moders fødder, og jeg vil lige: – Det er alt sammen dit. Jeg elsker dig som en vanvittig, Natalie. Jeg siger det uden at behøve at frygte for, at denne tilståelse vil tjene dig til at udstrække et herredømme, som kun de svage mennesker behøver at frygte; det var allerede ubegrænset

den dag, da jeg fuldkommen lærte dig at kende. Min kærlighed er den eneste medskyldige i mit uheld. Min stadig fremadskridende ødelæggelse har ladet mig føle spillerens afsindige fornøjelse. Min lykke steg i samme forhold, som min formue formindskedes. Enhver levning af min formue, som blev forvandlet til en lille nydelse for dig, forskaffede mig en himmelsk henrykkelse. Jeg ville have ønsket, at du havde haft endnu flere indfald, end du havde. Jeg vidste, at jeg gik hen imod en afgrund, men jeg gik imod den med glædens krone på min pande. Dette er følelser, som folk i almindelighed ikke forstår. Jeg har båret mig ad som hine elskende, der i et års tid eller to indeslutter sig i et lille hus ved bredden af en sø, og som lover at dræbe sig efter at være dukket ned i et hav af fornøjelser, og som dør således i deres illusioners og deres kærligheds hæder. Jeg har altid fundet den slags folk vidunderligt fornuftige. Du kendte hverken mine glæder eller ofre. Finder man ikke en stor nydelse i at skjule for den elskede værdien af det, som hun ønsker? Jeg tør nu tilstå dig disse hemmeligheder. Jeg vil være fjernt fra dig, når du får dette papir, der er gennemtrukket af kærlighed. Hvis jeg forspilder din erkendtligheds skatte, så føler jeg ikke den hjertets sammentrækning, som ville tilintetgøre mig, hvis jeg talte med dig om disse ting. Er der dernæst, min inderligt elskede! ikke en klog beregning i at oprulle fortiden således for dig? Er det ikke at udstrække vor kærlighed også i fremtiden? Behøver vi da nogen styrkningsmidler? Elsker vi ikke hinanden med en ren

kærlighed, som en prøvelse er ligegyldig for, som tager fejl af tid og afstande og lever af sig selv?

O, Natalie! Jeg har nylig forladt bordet, som jeg skrev ved, tæt ved ilden; jeg har nylig set dig indslumret, tillidsfuldt, hvilende som et barn, troskyldig og med hånden udstrakt efter mig. Jeg har efterladt en tåre på hovedpuden, der var vore glæders fortrolige. Jeg rejser uden frygt, med tillid til denne stilling; jeg rejser for at genvinde freden ved at erobre en formue, der er stor nok til, at ingen uro i fremtiden skal forstyrre vore nydelser, og til, at du kan tilfredsstille alle dine tilbøjeligheder. Hverken du eller jeg ville kunne undvære nydelserne ved det liv, som vi førte. Jeg er en mand, jeg har mod; mig alene påhviler det at opspare den formue, vi behøver. Måske ville du have ledsaget mig! Jeg vil derfor skjule dig skibets navn, stedet hvorfra og tiden, hvornår jeg rejser. En ven vil sige dig alt, når det er for sent.

Natalie! min følelse er ubegrænset; jeg elsker dig, som en moder elsker sit barn, som en elsker sin forlovede, med den største uegennyttighed. Mig tilhører arbejdet, dig fornøjelsen; mig lidelsen, dig det lykkelige liv. Mor dig, behold alle dine tilbøjeligheder til overdådighed; gå i det italienske teater, i operaen, til selskaber og til bal, du har min uindskrænkede tilladelse.

Kære engel! Når du kommer til den rede, hvor vi har smagt de frugter, der er modnet under vor fireårige kærlighed, tænk da på din ven, tænk på ham et øjeblik, sov ind i mit hjerte; det er det eneste, jeg forlanger af dig. Når jeg, kære evige tanke, ødelagt i en brændende himmelegn,

mens jeg arbejder for os begge, møder hindringer, der skal overvindes, eller når jeg udmattet vugger mig i håbet om hjemkomsten, vil jeg tænke på dig, som udgør hele mit livs skønhed. Ja, jeg vil forsøge at være hos dig; jeg vil sige til mig selv, at du hverken har bekymringer eller sorger, at du er lykkelig. Ligesom vor tilværelse er delt i dag og nat, vågen og søvn, således vil den bedste del af min tilværelse være i Paris, arbejdet og bekymringen i Ostindien; en sørgelig drøm, en yndig virkelighed. Jeg vil således leve mig ind i virkeligheden, at mine dage vil blive drømme. Jeg vil have mine erindringer; jeg vil genoptage gang på gang det smukke fireårs digt; jeg vil genkalde mig de dage, da du fandt behag i at glimre, da jeg bestandig fandt dig ny både i dit udsøgte toilette og din hjemmedragt. Jeg vil på mine læber føle smagen af vore fester. Ja, kære engel! jeg rejser som en mand, der har indviet sig til et foretagende, hvis lykkelige udfald vil skænke ham hans elskerinde. Fortiden vil være for mig lige som hine attråens drømme, der går forud for besiddelsen, og hvor ofte besiddelsen hæver vildfarelsen, men som du altid har overgået. Jeg vil komme hjem for at finde en ny hustru; vil mit fravær ikke give dig nye yndigheder? O, min skønne kærlighed, min Natalie! gid jeg må være din samvittighed! Vedbliv at være det barn, som jeg endnu ser indslumret for mig. Hvis du forrådte min blinde tillid, Natalie! behøvede du ikke at frygte min vrede, det kan du være sikker på; for jeg ville dø tavs. Men hustruen bedrager ikke manden, der gør hende fri, for kvinden er aldrig nederdrægtig; hun bedrager sin tyran, men et let forræderi, som bringer døden, det giver

hun afkald på. Nej, jeg vil ikke tænke på det. Tilgiv mig for dette udbrud, der er så naturligt for en mand.

Kære kone! Du vil besøge de Marsay; han vil leje vort hus og overlade dig det. Denne bedrageriske lejekontrakt var nødvendig for at undgå unyttige tab. Vore kreditorer, som ikke ved, at betalingen er et spørgsmål om tid, ville have kunnet lægge beslag på indboet og brugen af huset. Vær god mod de Marsay; jeg har den mest ubetingede tiltro til hans dygtighed og redelighed. Hvad han så end har at bestille, så vil han altid stå til din rådighed. Jeg har overdraget ham at våge over opgørelsen. Hvis han kommer til at stå i forskud for pengesummer, som han siden vil få brug for, så gør jeg regning på, at du vil udbetale dem. Husk på, at jeg ikke overlader dig til de Marsay, men til dig selv. Idet jeg antyder ham for dig, pålægger jeg dig ham ikke.

Ak! det er mig umuligt at tale om forretninger nu, da jeg kun kan blive en time hos dig. Jeg tæller dine åndedrag; jeg gør mig umage for at gætte dine tanker af de få hændelser i din søvn. Dit åndedræt bringer vor kærligheds blomstrende timer igen til live. Ved ethvert slag af dit hjerte udgyder mine tårer sine skatte over dig; jeg afblader alle min sjæls roser over dig, ligesom børnene får den for alteret på Treenighedsfesten.

Jeg anbefaler dig de erindringer, jeg overvælder dig med. Jeg ville ønske, at jeg kunne blande mit blod med dit, for at du ganske kunne være min, for at din tanke kunne blive min tanke, dit hjerte mit hjerte, og for at være ganske i dig. – Der undslap dig en svag mumlen, var det et blidt

svar? Bliv altid rolig og smuk, som du er rolig og smuk i dette øjeblik. Ak! gid jeg besad den fabelagtige magt, som eventyrene taler om, så ville jeg lade dig slumre, mens jeg var borte, og vække dig med et kys ved min hjemkomst. Hvor megen selvbeherskelse behøver jeg ikke, og hvor højt må jeg ikke elske dig, for at forlade dig, mens du ligger således for mig. Du er en religiøs spanierinde, du vil agte en ed, der er aflagt mens du sover, og hvor man ikke tvivlede på dit ord, skønt du ikke udtalte det.

Farvel, du kære! Se hvorledes din stakkels Ærteblomst bortføres af en orkan, men den vil komme tilbage til dig på lykkens vinger. Nej, kære Nini! jeg siger dig ikke farvel; jeg vil aldrig forlade dig; vil du ikke vedblive at være sjælen i mine handlinger? Håbet om at bringe dig en lykke tilbage, som ikke kan knuses, vil den ikke give mig kraft til mit foretagende og lede mine skridt? Vil du ikke altid være til stede? Nej, det vil ikke være Indiens sol, men dit blik, som vil lyse for mig. Vær så lykkelig, som en kvinde kan være uden sin elsker. Jeg ville nødig til det sidste kys have taget et, hvor du forholdt dig passiv; men tilbedte engel, min Nini! jeg har ikke villet vække dig. Når du vågner, vil du finde en tåre på din pande, gør dig en talisman af den. Tænk, tænk på ham, der måske skal dø for dig, fjernt fra dig. Tænk mindre på manden end på den hengivne elsker, der betror dig til Guds varetægt!

Grevinde de Manervilles svar til hendes mand.

Kære, inderligt elskede!

Hvor dybt har ikke dit brev bedrøvet mig! Havde du ret til, uden at spørge mig til råds, at tage en beslutning, der rammer os begge to lige stærkt? Er du fri? Tilhører du ikke mig? Er jeg ikke halvt kreolerinde? Kunne jeg altså ikke følge dig? Du vil altså vise mig, at jeg ikke er absolut nødvendig for din lykke? Hvad har jeg gjort dig, Paul, siden du berøver mig min ret? Hvad tror du, at der skal blive af mig alene i Paris? Stakkels engel, du tager al min uret på dig. Er jeg ikke meddelagtig i din ødelæggelse? Vejer min pynt med i opgørelsen? Du har fået mig til at forbande det lykkelige og sorgløse liv, som vi har ført i de sidste fire år. Må jeg ikke dø ved tanken om, at du har forvist dig for de næste seks år? Skaber man slig en formue på seks år? Kommer du nogensinde tilbage? Jeg var på rette spor, da jeg med en instinktiv stivsindethed modsatte mig den ophævelse af fællesskab i formue, som moder og du ville aftvinge mig. Hvad sagde jeg dengang? Var det ikke at kaste ligesom en skygge på dig? Var det ikke det samme, som at ødelægge din kredit? Du måtte til sidst næsten blive vred, for at få mig til at give efter.

Min kære Paul! Du har aldrig været så stor i mine øjne, som du er i dette øjeblik. Du fortvivler ikke over noget, du rejser bort for at erhverve dig en formue? Man må have din karakter og kraft, for at bære sig således ad. Jeg kaster mig for dine fødder. En mand, som tilstår sin svaghed med din oprigtighed, som skaber sig en formue af samme grund som han har sat den overstyr: af kærlighed, af en uimodståelig lidenskab; oh, Paul! den mand er ophøjet. Rejs uden frygt! Gå tværs igennem alle hindringer uden at

tvivle om din Natalie, for det ville være at tvivle om dig selv.

Stakkels ven! Du vil leve i mig! og jeg skulle ikke altid leve i dig? Jeg skulle være her og ikke over alt, hvor du er? Har dit brev end forårsaget mig levende smerter, så har det også overøst mig med glæde. Du har i et øjeblik lært mig de to yderligheder at kende; for da jeg så, hvor højt du elskede mig, blev jeg stolt over at erfare, at min kærlighed var blevet så godt forstået. Der var øjeblikke, da jeg troede, at jeg elskede dig højere, end du mig; nu erkender jeg mig for overvundet. Du kan føje denne yndige overlegenhed til alle dem, du har i forvejen; men har jeg ikke derved flere grunde til at elske dig dit brev, dette kostbare brev, hvori din sjæl åbenbarer sig helt og holdent, og som så tydeligt har sagt mig, at intet er gået til grunde imellem os, skal hvile ved mit hjerte, mens du er borte, for hele din sjæl er i det; dette brev er min stolthed og hæder. Jeg vil fæste bolig sammen med moder på Lanstrac; jeg vil leve der som død for verden; jeg vil omgås sparsommeligt med vore indtægter, for at betale din gæld til sidste hvid.

Fra i dag af er jeg blevet et andet menneske, Paul; jeg har sagt farvel til verden uden at ville vende tilbage til den; hvor skulle jeg kunne nyde en fornøjelse, som du ikke delte med mig? I øvrigt bør jeg forlade Paris og leve i stilhed; for du må vide, kære barn, at du har en dobbelt grund til at erhverve dig en formue. Hvis dit mod behøvede nogen spore, så vil der være nok et hjerte, som du vil finde i dig selv. Gætter du ikke, hvad det er, min kære ven? Vi vil få et barn. Deres kæreste ønsker er opfyldt, min herre. Jeg har

ikke villet forårsage dig en af disse bedrageriske glæder, som dræber; vi har allerede haft nok at sørge over med hensyn til det; jeg vil ikke tvinges til senere at gøre denne gode nyhed til løgn. I dag er jeg vis på det, jeg melder dig, og lykkelig over at kaste en glædesstråle midt ind i dine bekymringer.

I morges, da jeg endnu ikke anede noget, da jeg troede, at du blot var gået ud i byen, gik jeg hen i Himmelfartskirken for at takke Gud. Kunne jeg forudse nogen ulykke? Alt tilsmilede mig i denne morgenstund. Da jeg gik ud af kirken mødte jeg moder. Hun havde hørt om dit uheld og ankom med posten og sine sparepenge, 30.000 francs, fordi hun håbede dermed at kunne ordne dine sager.

Hvilket hjerte, Paul! Jeg var glad og tilfreds; jeg kørte hjem for at melde dig disse to gode nyheder, mens vi spiste morgenmad på verandaen, hvor jeg havde sørget for, at du kunne finde de lækkerier, som du holdt så meget af. Augustine giver mig dit brev. Et brev fra dig, efter at vi havde ligget sammen, var det ikke allerede et helt drama? Jeg blev grebet af en dødelig skælven, og derpå læste jeg! … Jeg græd, mens jeg læste, og moder græd også. Må man ikke elske en mand højt for at græde? Thi at græde gør damerne grimme. Jeg var nær ved at dø. Så megen kærlighed og så meget mod! Så megen lykke og så megen elendighed! Hjertets rigeste skatte og en øjeblikkelig og materiel ødelæggelse! Ikke at kunne trykke den inderligt elskede til sit bryst i det øjeblik, når beundring over hans storhed knuger en! Hvilken kvinde ville kunne have

modstået en sådan storm af modstridende følelser? At vide dig langt fra mig i det øjeblik, da det ville have gjort mig så godt at føle din hånd på mit hjerte! Du var ikke til stede, kunne ikke skænke mig det blik, som jeg elsker så højt! Kunne ikke med mig glæde dig over opfyldelsen af mine forhåbninger; og jeg var ikke hos dig, kunne ikke formilde dine sorger ved de kærtegn, som gør Natalie så dyrebar for dig, og som så dig til at glemme alting.

Jeg ville rejse straks, flyve til dine fødder; men moder bad mig betænke, at *La Belle Amélie* skulle gå dagen efter, at posten alene kunne rejse så hurtigt, og at det, i den tilstand, som jeg var i, ville være rent galskab at sætte en fremtid på spil i en vogns skumplen. Uagtet jeg allerede betragter mig som moder, har jeg forlangt postheste straks; men moder har narret mig og bildt mig ind, at man kom med dem. Hun har handlet fornuftigt, for det første ildebefindende, der følger med svangerskabet, begyndte at indfinde sig.

Jeg har ikke kunnet tåle alle disse voldsomme sindsbevægelser; jeg har besvimet. Jeg skriver til dig på sengen; for lægerne har befalet mig, at jeg skal holde mig rolig i den første måned. Indtil nu har jeg været en letsindig kone; jeg skal nu være moder. Forsynet har været god mod mig; for at opamme, pleje og opdrage et barn, kan alene formindske den smerte, som jeg føler over din fraværelse. Jeg vil i det få dit andet jeg, som jeg kan forgude. Jeg vil højt og åbenlyst tilstå den kærlighed, som vi hidtil har skjult så omhyggeligt. Min moder har allerede fundet lejlighed til at drive den bagvaskelse til løgns, som

man var begyndt at sætte i omløb på din bekostning. De to Vaudenesser, Charles og Felix havde på en ædel måde taget dig i forsvar; men din ven de Marsay tager alting på en spøgende måde; han gør nar ad dem, der anklager dig, i stedet for at svare dem. Jeg holder ikke af, at man tilbagedriver alvorlige angreb på så letfærdig en måde. Har du ikke taget fejl af ham? Ikke desto mindre vil jeg adlyde dig og betragte ham som min ven. Vær du kun rolig, min tilbedte ven, for alt, hvad der angår din ære. Er det ikke også min? Mine diamanter skal blive pantsat. Moder og jeg ville anvende alle vore hjælpekilder for at betale hver skilling af din gæld, og forsøge på at købe Belle-Rose tilbage. Moder, som forstår sig på forretninger som en hel prokurator, bebrejder dig, at du ikke har åbenbaret hende din tilstand. Hun ville da ikke for at gøre dig en fornøjelse have købt Grainrouge, der ligger indeklemt mellem dine besiddelser, og ville have kunnet låne dig 30.000 francs. Hun er rent fortvivlet over det skridt, du har gjort. Hun frygter for, at opholdet i Indien vil være skadeligt for dig. Hun beder dig om at være mådeholden og ikke lade dig forføre af fruentimmerne … Jeg har måttet le ad det. Jeg er lige så sikker på dig, som på mig selv. Du vil komme rig og tro tilbage. Jeg alene kender din kvindelige finhed og dine hemmelige følelser, der gør dig til en yndig menneskelig blomst, som fortjener at omplantes i Himlen.

Man har med rette givet dig dit smukke tilnavn i Bordeaux. Hvem skal da pleje min fine blomst? Mit hjerte er fuldt af de skrækkeligste forestillinger. Jeg, din kone, din Natalie, er her, mens du måske allerede lider. Og jeg,

som er så inderlig forbundet med dig, kan ikke dele dine bekymringer, dine genvordigheder, dine farer? Hvem skal du betro dig til? Hvorledes har du kunnet undvære det øre, som du sagde alt til? Elskede *mimosa*, bortrevet af stormen, hvorfor har du omplantet dig fra den eneste jordbund, hvor du kunne udsende din duft? Det forekommer mig, som om jeg allerede havde været alene et par århundreder; jeg fryser også her i Paris. Jeg har grædt meget. At være skyld i din ødelæggelse, hvilken tekst for en elskende kvindes tanker! Du har behandlet mig som et barn, som man giver alt, hvad det forlanger; som en letsindig kvinde, den ubesindige sætter sin formue overstyr for.

Ah! Din foregivne delikatesse har været en forhånelse. Tror du måske, at jeg ikke kunne undvære min kostbare påklædning, ballerne, operaen og den lykke jeg gjorde? Er jeg et letsindigt fruentimmer? Tror du, at jeg ikke kan fatte de alvorlige tanker, gavne din formue, ligesom jeg har tjent til fornøjelse for dig? Hvis du ikke var fjernt fra mig, lidende og ulykkelig, skulle jeg ordentlig skænde på dig for denne uforskammethed, min herre! Ydmyge din kone i den grad! Min Gud! Hvorfor kom jeg i selskabslivet? For at smigre din forfængelighed! Jeg pyntede mig for din skyld, det ved du godt. Hvis jeg har haft uret, så er jeg blevet grusomt straffet. Din fraværelse er en meget hård bod for vort fortrolige liv. Denne glæde var alt for stor; man måtte betale den ved en eller anden stor smerte, og nu er den kommet.

Efter den lyksalighed, som vi så omhyggeligt tilslørede for verdens nysgerrige blikke; efter disse evige fester, der

afvekslede med vor kærligheds hemmelighedsfulde tåbeligheder, er ensomheden alene mulig for mig. Ensomheden, min kære ven! nærer de store lidenskaber, og derefter stræber jeg. Hvad skal jeg gøre i selskabslivet? Til hvem skal jeg bringe mine triumfer? – Ah! At leve på Lanstrac, det gods, som din fader har ordnet, i et slot, som du har fornyet så overdådigt, at leve der med dit barn, mens jeg venter på dig, og hver aften, hver morgen sende dig moderens og barnets, hustruens og englens bøn, vil det ikke næsten være en lykke? Ser du de små hænder foldede i mine? Vil du erindre dig ligesom jeg hver aften den lyksalighed, som du genkalder mig i dit brev?

O! Ja! Vi elsker hinanden lige højt. Denne vished vil være en talisman mod ulykken. Jeg tvivler lige så lidt på dig, som du tvivler på mig. Hvilken trøst skal jeg, den utrøstelige, den knuste, bringe dig her; jeg, der betragter disse seks år som en stor ørken, jeg må gennemvandre?

Nå! Jeg er ikke den ulykkeligste; vil denne ørken ikke blive oplivet ved vort barn? Ja, jeg vil skænke dig en søn, det er nødvendigt, ikke sandt? Farvel, min kære, inderligt elskede! Vore ønsker og vor kærlighed vil følge dig over alt. De tårer, som er på dette papir, siger dig det, som jeg ikke kan udtrykke. Modtag det kys, som jeg sætter her forneden.

Din

Natalie.

Efter at have læst dette brev, sank Paul hen i et drømmeri. Han blev ligesom berust ved disse udtalelser af Natalies

kærlighed og erindringer om nydte glæder, som hun med vilje havde fremkaldt. Han optog disse erindringer én for én, for at forklare sig den ægteskabelige nyhed. Jo lykkeligere et menneske er, desto mere frygter hun. Ved udelukkende ømme sjæle, (og ømheden indeholder altid nogen svaghed) står skinsygen og ængsteligheden i lige forhold til lykken og dens udstrækning. De stærkere sjæle er hverken skinsyge eller frygtsomme. Skinsygen er en tvivl, frygten en smålighed. Den ubegrænsede tiltro er én af den store mands væsentligste egenskaber. Bliver han bedraget, (for den stærke kan lige så godt som den svage blive holdt for nar), så tjener hans foragt ham som våben, han nedhugger alt. Men den storhed findes kun undtagelsesvis. Hvem af os er det ikke hændt, at han er blevet forladt af forstanden, der støtter vor skrøbelige maskine, og har lyttet til den ukendte magt, der nægter alt?

Paul, der støttede sig til nogle uimodsigelige kendsgerninger, tvivlede og troede på én gang. Hensunken i sine tanker, et bytte for en skrækkelig og ufrivillig uvished, men overvundet af disse beviser på en ren kærlighed og af sin tillid til Natalie, gennemlæste han to gange dette forvirrede brev uden at kunne drage nogen slutning for eller mod sin hustru. Kærligheden er lige så stor i sin snakkesalighed som i sin kortfattethed.

For bedre at kunne begribe Pauls stilling, må man tænke sig ham flydende på oceanet, ligesom han flød på sin fortids uhyre hav, seende tilbage på hele sit liv som på en skyfri himmel, mens han til sidst kom tilbage fra tvivlens malstrømme til den troendes, den kristnes, den forelskedes rene, fuldkomne og ublandede tro, som beroligede hans hjertes stemme.

Og nu er det lige så nødvendigt at hidsætte det brev, Henri de Marsay svarede på.

Grev Paul de Manervilles brev til Henri de Marsay.

Henri!

Jeg vil sige dig et af de vigtigste ord, som en mand kan sige til sin ven: – Jeg er ødelagt. Når du læser dette, er jeg i færd med at rejse fra Bordeaux til Calcutta på *La Belle Amélie*. Hos din notar vil du finde et dokument, som kun venter din underskrift for at være gyldigt, og i hvilket jeg lejer dig mit hus for seks år ved en *pro forma* kontrakt. Du må altså give min kone et modbevis. Jeg er nødt til at bruge denne forsigtighed, for at Natalie kan blive boende uden at frygte for, at hun skal blive kastet på døren. Jeg overgiver dig ligeledes indtægterne af mit stamhus på fire år imod udbetalingen af en sum på 150.000 francs, for hvilket beløb jeg beder dig udstede vekselbreve på et hus i Bordeaux til monsieur Mathias' ordre. Min kone skal sikre dig, at du vil blive betalt af mine indtægter.

Hvis indtægterne af stamhuset vil gøre dig betalt hurtigere, end jeg tør tro, vil vi opgøre vort mellemværende, når jeg kommer tilbage. Den sum, som jeg forlanger af dig, er mig absolut nødvendig til dermed at forsøge lykken. Hvis jeg kender dig ret, vil du ikke gøre nogen omsvøb, og jeg vil finde den i Bordeaux, aftenen før jeg rejser.

Jeg har handlet således, som du ville have handlet i mit sted. Jeg har holdt stand til sidste øjeblik, uden at lade

nogen ane, at jeg var ødelagt. Da derpå rygtet om udlægsforretningen i mine allodialgodser kom til Paris, har jeg rejst 100.000 francs på veksler, for at prøve spillelykken. Et eller andet lykketræf kunne have bragt mig på fode igen. Jeg tabte.

Hvorledes er jeg blevet ødelagt? Frivilligt, min kære Henri. Fra den dag af jeg så, at jeg ikke kunne blive ved at leve, som jeg havde begyndt, vidste jeg også, hvad der ville komme; jeg har lukket øjnene, for det var mig umuligt at sige til min kone: "Lad os tage fra Paris og leve på Lanstrac."

Jeg har ødelagt mig for hende, som man ødelægger sig for en elskerinde, men med fri vilje. Imellem os sagt, er jeg hverken en dumrian, eller en svag mand. En dumrian lader sig ikke med åbne øjne beherske af en lidenskab; og endvidere må man tilkende det menneske mod, som, i stedet for at skyde sig en kugle for panden, rejser til Ostindien for at generhverve sig en formue.

Jeg vil komme tilbage som en rig mand, eller slet ikke. Jeg har blot det at sige, at jeg kun vil være rig for hendes skyld. Derfor betror jeg dig min kone, da jeg ikke vil være til nar for nogen, og bliver seks år borte.

Du har gjort lykke nok hos kønnet til at ville respektere Natalie, og skænke mig hele den redelige følelse, som knytter os sammen. Jeg kender ingen bedre vogter end dig. Vi har ingen børn sammen; en elsker vil da være dobbelt farlig for hende. Du må vide, min kære Marsay, at jeg elsker Natalie lidenskabeligt, dybt og uden skam. Jeg tror, at jeg ville kunne tilgive hende en utroskab, ikke fordi

jeg var sikker på at kunne hævne mig, skulle jeg end dø over det! men fordi jeg ville dræbe mig, for at hun kunne blive lykkelig, hvis jeg ikke selv kunne gøre hende det.

Hvad behøver jeg at frygte for? Natalie nærer det venskab for mig, der er uafhængigt af kærligheden. Jeg har behandlet hende som et forkælet barn. Jeg fandt så megen lykke i mine opofrelser; den ene førte så i naturligt den anden med sig, at hun måtte være et rent uhyre, hvis hun bedrog mig. Kærlighed fortjener genkærlighed.

Ak! vil du vide alt, min kære Henri? Jeg har skrevet et brev til hende, for at bilde hende ind, at jeg rejser bort med et trøstigt sind, med knejsende pande, at jeg hverken nærede tvivl, eller skinsyge, eller frygt – et brev af den slags, som en søn skriver til sin moder, når han går døden i møde. Ved Gud! de Marsay, jeg havde et helt Helvede i mig; jeg er det ulykkeligste menneske i verden! Du alene skal høre mine skrig, min skæren tænder! For dig alene vil jeg bekende, at jeg græder som en ulykkelig elsker. Jeg ville hellere, hvis det var muligt, i seks år være gadefejer under hendes vinduer, end om seks år komme hjem som millionær. Jeg lider skrækkelige kvaler; mit liv vil være en uafbrudt række af lidelser, indtil du har ladet mig vide, om du vil påtage dig det hverv, som du alene kan udføre og føre til ende.

O, min kære de Marsay! Denne kvinde er uundværlig for mit liv; hun er min luft og min sol. Tag hende under din beskyttelse, bevar mig hende ren, selv om det skulle ske mod hendes vilje. Ja, jeg vil endnu kunne føle en halv lykke. Våg over hende; dig alene vil jeg ikke nære nogen mistillid

til. Bevis hende, at hun synker ned til en almindelig kvinde og vil ligne alle de andre, når hun forråder mig, og at hun vil vise sig langt mere åndrig ved at være mig tro. Hun vil have penge nok endnu til at vedblive at føre sit blødagtige og sorgløse liv; men hvis hun mangler noget, hvis hun fik et eller andet kostbart lune, så gør dig til hendes bankejer. Du behøver ikke at frygte for dine penge; jeg kommer hjem som en rig mand. Når alt kommer til alt, er min frygt uden tvivl ugrundet; Natalie er en engel i dyd. Da Felix de Vaudenesse nærede en alvorlig kærlighed til hende og tillod sig at blive ved at vise det, behøvede jeg kun at åbne Natalies øjne for faren; hun takkede mig på så kærlig en måde, at jeg blev rørt til tårer. Hun ytrede, at det ville skade hendes rygte, hvis en mand alt for pludseligt hørte op med at komme i hendes hus, men at hun nok skulle finde udvej til at give ham afsked. Hun modtog ham virkelig temmelig kold, og på den måde endte det alt sammen på det bedste. Det er den eneste genstand, som vi har haft at drøfte med hinanden i fire år; og man kan ikke engang sige, at vi drøftede den, for vi sludrede sammen som to venner.

Nu, min kære Henri! Jeg siger dig mit farvel som en mand. Ulykken er nu engang kommet; hvorledes den er kommet, gør intet til sagen; den er der nu engang; jeg har givet efter, for elendighed og Natalie er to ting, som ikke kan forenes. Ved opgørelsen vil ellers mine aktiver og passiver stemme så temmeligt. Der er altså ingen, som vil få ret til at beklage sig over mig; men hvis en eller anden uforudset begivenhed skulle sætte min ære i fare, så stoler

jeg på dig; og hvis der hændes noget alvorligt, så kan du sende dine breve under den engelske generalguvernørs adresse. Jeg har venskabelige forbindelser i hans hus, og man vil opbevare de breve som kommer til mig fra Europa.

Kære ven! Jeg håber at finde dig uforandret, når jeg kommer tilbage; den samme til at gøre nar ad alt og dog modtagelig for andres følelser, når de stemmer med det ophøjede, du føler hos dig selv. Du bliver i Paris, du! Når du læser delte, råber jeg: – "Til Kartago!"

Marquis Henri de Marsays brev til grev Paul de Manerville.

Altså, hr. greve, er du gået til bunds! Hr. gesandten er kuldsejlet. Det er altså de nette ting, som du har taget dig for? Hvorfor har du været så hemmelighedsfuld imod mig, Paul? Havde du sagt mig et eneste ord, du stakkels fyr, så havde jeg givet dig de fornødne oplysninger om din stilling.

Din kone har nægtet mig sin kaution. Kan dette ene ord ikke tage skællene fra dine øjne? Hvis det ikke er tilstrækkeligt til det, så kan jeg lade dig vide, at dine perler er blevet protesterede på anmodning af en vis monsieur Lecuyer, der tidligere var første skriver hos en vis monsieur Solonet, notar i Bordeaux. Denne tilkommende ågerkarl, som er kommet fra Gascogne for at smede rænker, har lånt sit navn til din meget hæderlige svigermoder, der er den virkelige kreditor for de 100.000 francs, for hvilke den brave kone, efter hvad man fortæller, har lånt dig 60.000 francs.

I sammenligning med madame Evangélista er fatter Gobseck blød som flonel eller fløjl, en kølende drik, en iskage, en onkel, der løser knuden i stykket. Dit vinbjerg Belle-Rose bliver din kones bytte, og hendes moder udbetaler hende så forskellen mellem købesummen og hendes andel i boet. Madame Evangélista får Quadet og Grossou, og de lån, der tynger på dit hus i Bordeaux er hendes penge, som hun har lånt dig under de stråmænds navne, som Solonet har fundet til hende. Således vil disse to udmærkede skabninger besidde 120.000 francs i årlig indtægt, det vil sige det, som dine godser giver årligt, og dertil kommer nogle og tredive tusinde, som de små katte har stående i banken.

Din kones kaution var overflødig. Den omtalte sieur Lecuyer har i morges tilbudt mig tilbagebetalingen af den sum, jeg har lånt dig, mod at jeg juridisk afstår fra mine rettigheder. Høsten fra 1825, som din svigermoder har liggende i kældrene på Lanstrac, er tilstrækkelig til at betale mig. De to fruentimmer har altså beregnet, at du allerede var på havet; men jeg sender dig mit brev med en kurer, for at du kan følge de råd, jeg vil give dig.

Jeg har fået denne hersens Lecuyer til at snakke. I hans løgne, ord og fortielser har jeg fundet de tråde, som endnu fattedes mig i det væv, som man har opspundet mod dig i denne sammensværgelse. Jeg vil i aften hos den spanske gesandt vise din kone og svigermoder den beundring, jeg føler for dem. Jeg vil gøre kur til madame Evangélista; jeg vil opgive dig; jeg vil listigt og behændigt gøre nar ad dig, for hvis jeg gjorde det for groft, ville denne ophøjede

Mascaville i skørter snart komme efter sandheden. Hvorledes har du opbragt hende imod mig? Det er det, jeg vil vide. Hvis du havde været fornuftig nok til at være forelsket i denne kone, før du giftede dig med hendes datter, ville du den dag i dag være pair af Frankrig, hertug af Manerville og gesandt i Madrid.

Havde da ladet mig kalde, da du holdt bryllup, ville jeg have hjulpet dig med at analysere disse damer og at lære dem at kende, før du indgik nogen forbindelse med dem; og af de iagttagelser, som vi ville have gjort i fællesskab, ville der nok være kommet nogle gode råd.

Var jeg ikke den eneste af dine venner, der ville have respekteret din kone? Behøvede du at være bange for mig? Efter at disse to damer har lært mig at kende, er de blevet bange for mig og har skilt os fra hinanden. Hvis du ikke havde været så enfoldig at se surt til mig, ville de ikke have opslugt dig. Din kone har vel nok pustet til at gøre denne kulde større; hun dansede efter sin moders pibe, og skrev til hende to gange om ugen, uden at du nogensinde anede det. Jeg har til fulde genkendt min Paul, da jeg fik det at vide. Inden en måned skal jeg være så fortrolig med din svigermoder, at jeg skal få grunden at vide til det spansk-italienske had, hun forfølger dig med, der er det bedste menneske i verden.

Hadede hun dig, før hendes datter elskede Felix de Vaudenesse, eller jager hun dig til Indien for at gøre sin datter så rig og uafhængig, som en kone er det i Frankrig, når hun er skilt fra sin mand ved bord og seng? Det er

gåden. Jeg ser, hvorledes du hopper og hyler, når du får at vide, at din kone elsker Felix de Vaudenesse til vanvid.

Hvis jeg ikke havde fået den idé at gøre en rejse i østerlandene med Montriveau, Ronquerolles og nogle andre lystige fugle af dit bekendtskab, ville jeg kunne sige dig noget om denne intrige, som begyndte, da jeg rejste; men kan en adelsmand, hvor fordærvet han end var, begynde at udfritte nogen i sådanne spørgsmål, når man ikke kom ham i møde? Hvem ville prøve på at skade en kone? Hvem ville sønderbryde det illusionernes spil, hvori en ven holdt af at se den eventyrkomedie, som man kalder et lykkeligt ægteskab? Er illusionerne ikke hjertets formue? Var din kone, kære ven, ikke i ordets videste betydning en kone på moden? Hun tænkte kun på den lykke hun gjorde, på sin påklædning; hun gik i teatrene, operaen, på bal; hun stod sent op, spadserede i Boulogneskoven, spiste ude, eller gav selv middagsselskaber. For kvinderne er, efter min mening, dette liv det samme, som krigen er for mændene; verden ser kun sejrherrerne, den glemmer de døde.

Hvis mindre stærke damer omkommer ved denne levevis, så må de, som bliver tilbage, have en jernnatur, følgeligen lidt hjerte, men stærke maver. Det er grunden til ufølsomheden og kulden i vore selskabssale. De skønne sjæle bliver hjemme; de svage og ømme naturer bukker under; tilbage bliver kun de store kampestene, der holder samfundets ocean indenfor dets grænser, som gnides og afrundes af bølgen uden at opslides.

Din kone modstod dette liv beundringsværdigt godt; hun syntes vant til det; man så hende altid frisk og smuk. For mig var det let af drage slutningen af det: hun elskede dig ikke, og du elskede hende til vanvid. Til at få kærligheden frem i denne flintestensnatur, behøvedes der en jernmand.

Efter at Felix uden at blive på pladsen, havde stået for lady Dudleys, min virkelige faders kones angreb, måtte han blive din kones elsker. Der hørte ikke så meget til at gætte, at du var hende ligegyldig, og der er kun ét skridt fra ligegyldighed til mishag. Sent eller tidligt måtte en ubetydelighed, en lille strid, et ord, en udøvelse af din myndighed føre ham i din kones arme. Jeg ville have kunnet fortælle dig selv den scene, som foregik hver aften i hendes sovekammer mellem jer.

Du har ikke børn, min kære! Forklarer dette ord ikke alt for en iagttager? Forelsket, som du var, kunne du ikke lægge mærke til den naturlige kulde hos en ung kone, som du har tildannet for Felix de Vaudenesse. Da du fandt din kone kold, drev ægtemændenes dumme logik dig til at skrive hendes tilbageholdenhed på uskyldighedens regning. Som alle ægtemænd troede du at kunne bevare hende ren i en verden, hvor konerne hvisker hinanden det i øret, som mændene ikke vover at sige, hvor alt det, som en mand ikke lærer sin kone, bliver specificeret og fortolket bag viften i anledning af en proces eller et eventyr, mens man ler og spøger. Om end din kone elskede de fordele, som samfundet har tilstået ægteskabet, så fandt hun byrderne for tunge; og byrden, pålægget, det var dig. Du så

ikke noget til alt dette; du gravede en afgrund og dækkede den med blomster, for at bruge et forslidt retorisk billede. Du har blidt adlydt en lov, som behersker størsteparten af mændene, og mod hvilken jeg har villet sikre dig.

Kære barn! Du behøvede ikke for at være lige så enfoldig som en spidsborger, der bliver bedraget af sin kone, og som forbavses, forfærdes, eller vredes over det, at tale til mig om dine ofre, om din kærlighed til Natalie, at komme og synge for mig; – "hun måtte være meget utaknemmelig, hvis hun forrådte mig; jeg har gjort dit, jeg har gjort dat, jeg vil gøre endnu mere, jeg vil rejse til Indien, jeg –" etc. etc.

Min kære Paul! har du da virkelig levet i Paris? Har du da den ære, at være knyttet ved venskabsbånd til Henri de Marsay, siden du kan være uvidende om de simpleste ting, om de første principper, som sætter den kvindelige mekanisme i bevægelse, deres hjerters alfabet? – Dræb jer! Gå i gældsfængsel for en kvinde! Forlad syv forførte piger! Dræb 23 mænd! Tjen Laban! Rejs igennem ørkenen! Gå på galejerne! Dæk jer med hæder! Dæk jer med skam! Afslå, som Nelson, at levere et slag, for at gå hen og kysse lady Hamiltons skulder! Slå den gamle Wurmser som Napoleon! Udsæt jer på broen ved Lodi! Ras som Roland! Bræk på ny et ben, som endnu ikke er lægt, for at valse ti minutter med en kvinde – men du, min Gud! hvad kommer alt det kærligheden ved? Hvis kærligheden beroede på den slags prøver, så ville mændene være alt for lykkelige. Man behøvede blot at udføre nogle

heltegerninger i attråens øjeblik, og man ville komme i besiddelse af den elskede kvinde.

Men kærligheden, min tykke Paul! er en tro, ligesom den på den hellige jomfrus ubesmittede undfangelse. Kan strømme af blod, eller Potosis sølvminer, eller hæderen måske frembringe en ufrivillig, uforklarlig følelse? Unge mennesker, der ligesom du vil elskes på grund af den slags regnskabsopgørelser, ligner, efter min mening, sjofle ågerkarle.

Vore lovlige hustruer skylder os at føde os børn og at leve dydigt, men de skylder os ikke nogen kærlighed. Kærlighed, Paul! er bevidstheden om den givne og modtagne fornøjelse, visheden om at give den og modtage den. Kærlighed er en følelse, der er i en uophørlig bevægelse, der, hvor ofte den end tilfredsstilles, dog er umættelig.

Den dag, da Vaudenesse berørte den attråens streng i din kones hjerte, som du havde ladet uberørt i dens jomfruelige renhed, er dine forelskede skryderier, dine strømme af forstand og penge ikke engang blevet husket. Hvad er der blevet af dine ægteskabelige nætter, bestrøede med roser – en tåge; af din hengivenhed – et samvittighedsnag; af din person – et offer til at slagtes på alteret; af dit tidligere liv – en mørk skygge; en eneste følelse af kærlighed tilintetgjorde din lidenskabs skatte, som ikke blev andet end gammelt skrammel. Han, Felix, har fået alle yndighederne, al hengivenheden, gratis måske, men i kærlighed er troen lige så meget værd som virkeligheden. Din svigermoder har naturligvis været på

elskerens parti og mod manden, hemmeligt eller åbenbart; hun har lukket øjnene, eller hun har åbnet dem; jeg ved ikke, hvad hun har gjort. Men hun har været *for* sin datter og *mod* dig.

I de 15 år, jeg har studeret samfundet, har jeg ikke kendt en eneste moder, som har forladt sin datters parti under lignende omstændigheder. Denne overbærenhed er et arvegods fra kvinde til kvinde. Kan nogen mand bebrejde dem det? Ja, måske en lovgiver, som kun har set frænder der, hvor der kun er følelser. Din ødselhed, hvori du blev styrtet ved en kone, der var på moden, din svage karakter og måske din forfængelighed, har skaffet dem lejlighed til at skille sig af med dig ved en snedig, en udstuderet ødelæggelse.

Af alt dette kan du se, min kære ven, at det hverv, som du overdrog mig, og som jeg skulle have skilt mig godt ved, fordi det morede mig, må betragtes som "nul und nichtig". Det onde, som skulle forebygges, er udført, *consummatum est*. Tilgiv mig, kære ven, at jeg skriver til dig *à la Marsay*, som du udtrykte dig, om ting, der er så alvorlige for dig; men det være langt fra mig, at danse på en vens grav, som arvinger på en slægtnings. Men du har skrevet til mig, at du er blevet en mand; jeg tror dig, og derfor behandler jeg dig som et fornuftigt menneske og ikke som en forelsket. Er denne begivenhed ikke ligesom det brændemærke for dig, som man satte på galejslavernes skuldre, og som tvang dem til at kaste sig ind i en systematisk opposition, til at bekæmpe samfundet? Du har nu en sorg mindre; ægteskabet beherskede dig, nu behersker du ægteskabet.

Paul, jeg er din ven i dette ords videste betydning. Hvis din hjerne havde været omgivet af en kobberskal, hvis du havde besiddet den energi, som du har fået for sent, kunne jeg have gjort dig meddelelser, som ville have fået dig til at træde på menneskeheden som på et tæppe. Men når vi talte om de kombinationer, som jeg har at takke for, at jeg tillige med nogle venner har moret mig ved det parisiske samfunds barm, som en ko i et porcelænsudsalg, når jeg under romantiske former fortalte dig mit ungdoms eventyr, så antog du det for digtning og kunne ikke se den dybe betydning. Derfor har jeg kun kunnet betragte dig som en ulykkelig lidenskab. Nu da, du har under de nuværende omstændigheder virkelig spillet den smukkeste rolle, du har ikke tabt noget i agtelse hos mig, som du måske kunne tro. Jeg beundrer de store skælme, men jeg agter og elsker de bedragne. Da talen var om den læge, som endte så dårligt, som blev bragt på skafottet ved sin elskerinde, fortalte jeg dig en ganske anderledes smuk historie om den advokat, som nu lever, – Gud ved i hvilket *bagno*, anklaget for falsk. Han ville forskaffe sin kone, også en tilbedt kone, 30.000 francs i årlig rente; men hun angav ham for at blive af med ham, og for at leve med en anden herre. Du tog svært på veje imod denne fortælling tillige med nogle andre tosser, som spiste hos mig den aften; og dog, min kære! er du selv advokaten, undtagen hvad *bagno*et angår. Dine venner skåner dig ikke for den ringeagt, der i vort samfund har samme betydning som en højesteretsdom. De to Vaudenessers søster, marquisen af Listomère og hele hendes koteri, hvori den lille Rastignac,

der begynder at vise sig frem, den nar, er blevet indrulleret, madame Aiglemont og hendes salon, hvor Charles de Vaudenesse er konge, Lenoncourt'erne, grevinde Feodora og hendes tjenende riddere, det spanske gesandtskab, kort sagt en mængde mennesker, der er blevet godt instrueret, overdænger dig alle med de smudsigste beskyldninger. Du er et slet subjekt, en spiller, en bygænger, som har været dum nok til at fortære sin formue.

Efter at din kone, dette dydens mønster! flere gange har betalt din gæld, har hun atter indløst veksler på 100.000 francs, skønt der ikke fandt noget fællesskab i formue sted. Lykkeligvis har du vist dig selv retfærdighed og er pillet af. Hvis du var blevet ved, som du havde begyndt, så havde du bragt hende til betlerstaven; hun ville være blevet et offer for sin ægteskabelige hengivenhed.

Når en mand kommer til magten, har han alle de dyder, man ser på gravskrifterne; bliver han derimod ulykkelig, så har han flere laster end den fortabte søn; du kan f. eks. ikke forestille dig, i hvor høj en grad verden tillægger dig Don Juans synder. Du spillede på Børsen; du havde tøjlesløse lidenskaber, som kostede dig uhyre summer, og som for at forstås kræver fortolkninger og skæmt, som får damerne til at drømme. Du betalte skrækkelige renter til ågerkarlene. De to Vaudenesser fortæller leende, hvorledes Gobseck solgte dig en elfenbensfregat for 6000 francs, og så lod din kammertjener købe den tilbage for at sælge dig den igen; hvorledes du højtideligt har skilt den ad, da du fik øjnene op for, at du kunne have fået en virkelig brig for

de penge, som den kostede. Historien er hændt for Maxime for ni år siden; men den passer så godt på dig, at Maxime for bestandig har mistet kommandoen over sin fregat. Men det er umuligt for mig at sige dig alt, hvad man fortæller; for du tjener til stof for en hel encyklopædi af opdigtede historier, som damerne finder fornøjelse i at forstørre.

Må ikke selv de største snerper under denne tingenes tilstand finde det retfærdigt, at Vaudenesse trøster din kone? (Vaudenessernes fader er da endelig død i går.) Din kone gør en ganske forbavsende lykke. Madame de Kamps fortalte mig nogle smukke historier i går hos italienerne:

"Tal ikke til mig om det, svarede jeg, I andre ved slet ikke besked. Paul har bestjålet banken og bedraget skatkammeret; han har myrdet Ezzelin, bragt 3 Médora'er fra Rue St. Denis i graven; og jeg tror, (det bliver forresten mellem os) at han hørte til de titusindes bande. Hans mellemmand var den berygtede Pacques Collin, som politiet ikke har kunnet få fingre i, efter at han en gang er sluppet ud af bagnoet. Paul havde ham boende i sit hus. De ser således, at han er i stand til alt; han narrer regeringen. De er begge to draget til Indien for at bestjæle stormogulen."

Hun var klog nok til at indse, at en så udmærket dame som hun ikke kunne gøre sine smukke læber til den venetianske løves bronzestrube, hvori man kan nedlægge sine hemmelige angivelser. Mange folk, som hører disse tragikomiske komedier, vægrer sig ved at tro på dem. De

tager den menneskelige naturs og de smukke følelsers parti og påstår, at det er lutter opdigtelse.

Min kære ven! Monsieur de Talleyrand har sagt de prægtige ord – "*tout arrive!*" Ja, der foregår tilvisse endnu mere forbavsende ting, end dette huslige komplot; men det ligger i verdens interesse at gøre det til løgn, at klage over, at man bagtaler den. Desuden spilles disse prægtige dramaer så naturligt med et sådant skue af god smag, at jeg ofte må tørre min lorgnet af, for at se til bunds i tingene. Men jeg siger dig det endnu én gang, når en mand én gang er optaget i min vennekreds, når vi sammen har modtaget champagnens dåb, har kommunikeret sammen ved *Venus Commodas* alter, er blevet ved konfirmationen velsignede af spillegudens krogede fingre, og denne mand befinder sig i en falsk stilling, vil jeg knuse tyve familier for at skaffe ham sin ret igen. Du ser vel nu til fulde, at jeg elsker dig; har jeg nogensinde, så vidt du ved, skrevet så lange breve, som dette her? Læs da opmærksomt, hvad jeg endnu har at sige dig.

Ak, Paul! Det er nødvendigt, at jeg øver mig i at skrive; jeg må vænne mig til at affatte depecher. Jeg tager nu fat på politikken. Inden fem år vil jeg have en ministerportefølje eller en gesandtskabspost, hvorfra jeg kan styre politikken efter mit hoved.

Der kommer en tid, da nationen bliver den smukkeste elskerinde, som en mand kan have. Jeg stiller mig i deres rækker, som vil omstyrte systemet lige så vel som det nuværende ministerium. Endelig går jeg i en vis prins' kølvand som ikke er så ueffen endda, og som jeg anser for

et politisk geni, der vil få et stort navn i historien; en prins, fuldkommen som en stor kunstner kan være det. Jeg, Ronquerolles, Montriveau, La Roche Hugon, Serizy, Ferand og Grandville, vi har alle forbundet os mod Præstepartiet, som Tossepartiet, som *Constitutionel* så sindrigt kalder det. Vi vil styrte de to Vaudenesser, hertugerne af Lenoncourt, af Navarreins og Langeais, samt storalmisseuddeleren. For at sejre vil vi endog gå så vidt, at vi forbinder os med La Fayette, med orleanisterne, med venstre, alle sammen folk, som man må slå ihjel dagen efter; for det er umuligt at regere med deres principper. Vi er i stand til alt for fædrelandets og vor egen lykke. De personlige spørgsmål med hensyn til kongen er i vore dage sentimentale dumheder, som man må feje ud af politikken; i så henseende er englænderne med deres dogefacon længere end vi. Politikken stikker ikke længere i det, min kære. Den ligger i det stød fremad, som man må give nationen for at skabe et oligarki, der har bestemte principper for regeringen, som styrer politikken efter et bestemt mål, i stedet for at splitte landet ad i alle mulige retninger, som det har været tilfældet i de sidste fyrre år i dette smukke Frankrig, der på én gang er så forstandigt og så enfoldigt, så fornuftigt og så tåbeligt, og som snarere trænger til mænd end til systemer. Hvad kommer personer dette smukke spørgsmål ved? Hvis det er højt mål, hvis det vil blive lykkeligt og frit for uroligheder, bør da massen bekymre sig om fordele, vi har af vor styrelse, om vor formue, vore forrettigheder og vore fornøjelser?

Jeg står for øjeblikket på en temmelig solid grundvold. Jeg har 150.000 francs i årlig indtægt i de tre procents, og desuden 200.000 til til at erstatte mulige tab. Dette forekommer mig endnu at være for lidt for en mand, der har sat det bedste ben forrest for at tage magten med storm. En lykkelig begivenhed har bestemt mig for denne løbebane, som kun havde få tillokkelser for mig; for du ved, at jeg satte så stor pris på det østerlandske liv. Efter at min meget hæderlige moder havde sovet i fem og tredive år, har hun pludselig husket på, at hun havde en søn, der gjorde hende ære. Det hænder sig ofte, når man rykker en vinranke op, at der flere år efter viser sig unge skud i kanten af jorden; nu da, min kære! efter at hun næsten havde rykket mig op af sit hjerte, er jeg skudt frem i hendes hoved. Nu, da hun er seks og halvtreds år, finder hun, at hun er gammel nok til ikke at kunne tænke på andre mænd end sin søn, Under disse omstændigheder har hun ved en eller anden kedel med badevand stødt på en prægtig gammel engelsk pige, som har 240.000 i årlig indtægt, og som hun som en god moder har indgivet den forvovne ærgerrighed at ville blive min kone. Kone. En pige på syv og tredive år, på ære! opdraget i de bedste puritanske principper, en sand liggehøne, som påstår, at alle offentlige fruentimmer skulle brændes højtideligt. – Hvor skulle man få træet fra? spurgte jeg. Jeg havde gerne sendt hende Fanden i vold, eftersom en indtægt på 240.000 francs ikke kan veje op mod min fysiske og moralske styrke, eller mod min fremtid; men hun er eneste arving efter en gammel podagrist, en eller anden brygger i

London, som efter et tidsrum, der lader sig udregne, vil efterlade hende en formue, der mindst er lige så stor som den, min dejlighed allerede er begavet med.

Foruden disse fordele har hun en turkisblå næse, øjne som en død ged, en vækst, som gør mig bange for, at hun vil brækkes i tre dele, hvis hun falder. Hun ser ud som en dårligt koloreret dukke; men hun er i højeste grad sparsommelig, og hun vil tilbede sin mand, selv når …, men hun har det engelske talent, hun vil bestyre mit hus, mine stalde, mine godser bedre end nogen som helst forvalter. Hun har hele dydens værdighed; hun holder sig ligesom en skuespillerinde, der spiller veninderollerne på Théâtre-Français. Ingen kan få mig fra den idé, at hun har været spiddet, og at pælen er blevet brækket i hendes krop; forresten er hun hvid nok til ikke at være alt for ubehagelig til at gifte sig med, når det er absolut nødvendigt. Men, og dette her berører mig ubehageligt, hun har en dames hænder, der er ligeså dydig som Pagtens Ark; de er så rødlige, at jeg endnu ikke har kunnet finde på noget middel til at få dem hvide uden alt for stor bekostning; og jeg ved ikke, hvorledes jeg skal få hendes fingre, der ser ud som blodpølser, lange og smalle.

Ah! at hun er i familie med bryggeren, det ser man på hænderne, og med aristokratiet, det ser man på pengene; men hun påtager sig alt for gerne fornemme manerer ligesom de rige englænderinder, der vil gælde for ladyer, og hun skjuler ikke sine hummerkløer nok.

Hun har forresten akkurat den smule forstand, som jeg sætter pris på hos damerne. Fandtes der én, der var endnu

dummere, så ville jeg begive mig på vej for at opsøge hende. Denne dame, som hedder Dinah, vil aldrig falde på at bedømme mig; hun vil aldrig lægge mig et halmstrå i vejen; jeg vil blive hendes Overhus, hendes Gud, hendes Underhus. Til sidst, Paul, er denne pige et uforkasteligt bevis på det engelske talent; hun er åbenbart et produkt af den engelske mekanik, der har nået sit højeste fuldkommenhedstrin; hun er sikkert fabrikeret i Manchester, mellem et værksted for Perry's stålpenne og et for dampmaskiner og jernbaneskinner. Den spiser, den går, den drikker; den vil kunne få børn, pleje og opdrage dem beundringsværdigt godt, og den spiller fruentimmer så godt, at man virkelig skulle tro, at den var ét. Da moder forestillede os for hinanden, havde hun tilpasset tappene så godt, og kommet så megen olie på hjulværket, at man ikke mærkede den mindste skrigen; og da hun så, at jeg ikke gjorde alt for mange grimasser, satte hun den sidste fjeder i bevægelse og fik denne pige til at tale.

Endelig har min moder sagt det sidste ord. Miss Dinah Stevens bruger kun 30.000 frcs. om året, og rejser for at spare. Der gives altså to bavianer! Sagen er rykket så vidt frem, at tillysningen er forbi; vi er ved *my dear love*, og hun tilkaster mig sådanne øjekast, at hun gerne kunne kaste en sjover overende. Alt er bragt i orden; der er slet ikke tale om min formue. Miss Stevens helliger en del af sin til et stamhus i jordegods og til købet af et hus, som skal høre til det. Den medgift, som jeg skal svare til, beløber sig til en million. Hun får ikke noget at beklage sig over; jeg overlader hende onklen helt og holdent.

Den gode brygger har været nær ved at sprække af glæde, da han fik at vide, at hans søsterdatter skulle være marquise; han er i stand til at gøre et offer for min førstefødte. Jeg vil trække min formue ud af statspapirerne, når de har nået firs, og anbringe dem i jordegods. Om to år vil jeg kunne have 300.000 francs om året i jordebogsindtægter. Når vi har drukket bryggerens gravøl, kan jeg gøre regning på 600.000 francs.

Ser du, Paul, jeg giver kun mine venner de råd, som jeg selv følger. Hvis du havde hørt på mig, ville du nu også have haft en englænderinde, en datter af en eller anden nabob, som ville lade dig beholde ungkarlens uafhængighed og den nødvendige frihed til at spille ærgerrighedens whist. Jeg ville gerne afstå min tilkommende kone til dig, hvis du ikke var gift, men det er ikke min mening; jeg er ikke den mand, der vil tygge fortiden om for dig, eller give dig et opkog i saucen af dine fejl.

Denne indledning var nødvendig for at bevise dig, at jeg vil træde ind i den tilværelse, der er nødvendig for dem, som vil spille det store skrabnæsespil. Du behøvede ikke mig, min ven. I stedet for at sejle til Indien, havde det været langt simplere at sejle sammen med mig i en båd på Seinen. Tro mig! Paris er endnu det sted, hvor lykken sprudler rigeligt frem, Potosi ligger i Rue Vivienne, eller Rue de Pair, på Place Vendôme eller Rue de Rivoli. På ethvert andet sted behøves materielle arbejder, kommissionærens sved, marcher og kontramarcher for at skrabe en formue sammen; i Paris er det nok at tænke. Selv

om en mand her kun er middelmådigt begavet, finder han en guldmine, når han tager sine tøfler på, når han stikker sine tænder efter middagsmaden, når han lægger sig, når han står op. Nævn mig et sted i verden, hvor en lykkelig idé, selv om den er nok så dum, indbringer mere og bliver hurtigere fattet. Hvis jeg når det øverste af stigen, tror du så, at jeg er den mand, der vil nægte én et håndtryk, et ord, en underskrift? Trænger vi gamle vildbasser ikke til en ven, som vi kan gøre regning på, selv om det kun er for at vælte skylden over på ham i stedet for på os, for at sende ham i døden som simpel soldat, for at feltherren kan frelses? Politikken er umulig uden en mand af ære, som man kan sige og gøre alting med. Nu skal du høre mit råd. Lad *La Belle Amélie* sejle, kom tilbage som et lyn; jeg skal forskaffe dig en duel med Felix de Vaudenesse, hvor du skal skyde først, og skyd ham så ned som en spurv. Den krænkede ægtemand, som i Frankrig dræber sin rival, bliver en agtværdig og agtet mand. Ingen tør gøre nar ad ham. Frygten, min kære, er et af samfundets bestanddele, et middel til at gøre lykke for dem, som ikke behøver at slå blikket ned for nogen. Jeg, der ikke bryder mig mere om at leve, end om at drikke et glas æselmælk; jeg, som aldrig har følt det, man kalder frygt, jeg har lagt mærke til de forunderlige virkninger, min kære, som denne følelse frembringer i vore nymodens sæder. Nogle skælver for at miste de nydelser, som de har vænnet sig til; andre skælver for at forlade et fruentimmer. Fortidens lyst til eventyr, da man bortkastede livet lige som en sok, findes ikke mere. Mange folks tapperhed er blot en beregning, der støtter sig

på deres modstanderes frygt. I Europa er det blot polakkerne, som endnu slås blot for fornøjelsen; de dyrker endnu kunsten blot for kunstens skyld og ikke af spekulation. Dræb Vaudenesse, og din kone skælver, og din svigermoder skælver, og publikum skælver, og du genopretter din anseelse, og du offentliggør din afsindige lidenskab for din kone, og man tror på det, og du bliver dagens helt. Således er Frankrig. Det kommer ikke an på 100.000 francs mellem os; du skal betale din væsentligste gæld, du skal standse din ødelæggelse ved at sælge dine godser med forkøbsret, for du vil snart opnå en stilling, der vil tillade dig at betale dine kreditorer, inden fristen er udløbet. Når du så endelig har lært din kones karakter at kende, kan du beherske hende med et eneste ord. Når du elsker hende, kan du ikke stå dig mod hende; når du ikke elsker hende, er din styrke uovervindelig. Jeg ville have gjort din svigermoder så smidig som en handske; for det gjaldt om at generobre de 150.000 francs indtægt, som disse damer har skrabet sammen. Opgiv derfor din frivillige landsforvisning, det er et dårligt nødanker for fornuftige folk. At tage derhen, er det ikke at give bagtalelsen ret? Den spiller, der går hjem for at hente penge til at fortsætte spillet, taber alt. Man må have sit guld i lommen. Du gør det indtryk på mig, som om du rejste til Indien for at søge friske tropper. Det duer ikke. Vi er som to spillere ved det store grønne tæppe; vi må derfor følge spillerejserne. Tag derfor postheste, kom til Paris og begynd partiet på ny; du vil vinde det, når du har Henri de Marsay til medspiller, for Henri de Marsay ved både at ville

og at ramme. Min virkelige fader er for øjeblikket i det engelske ministerium. Vi vil have forbindelser i Spanien ved Evangélista'erne; for når din svigermoder og jeg engang har prøvet kræfter, vil vi indse, at der ikke er noget at vinde, når partiet er lige. Montriveau, min kære, er generalløjtnant, han vil nok en skønne dag blive krigsminister, for hans veltalenhed giver ham en stør indflydelse i Kammeret; Ronquerolles bliver udenrigsminister og medlem af statsrådet; Martial de Roche-Hugon er gesandt, og medbringer som medgift: Marskal, hertug af Cavigliano, denne kejserdømmets hale, der har været enfoldig nok til at lade sig nitte sammen med restaurationens rygrad. Serizy leder statsrådet, hvor han er uundværlig. Grandville behersker Paris' magistrat, som hans to sønner hører til. Grandlieu'erne er særdeles vel anskrevne ved hove. Ferand er sjælen i koteriet Limonville; nogle lave intriganter, der altid svømmer oven på, jeg ved ikke hvorfor. Med sådanne hjælpere, hvad skulle vi så være bange for? Vi har en fod i alle hovedsæder, et øje i alle kabinetter; og vi spinder regeringen ind, uden at den aner det. Pengespørgsmålet er kun en jammerlighed og har ikke noget at betyde i dette hjulværk, der er så godt ordnet. – Hvad betyder overhovedet en kone? Vil du altid blive en skoledreng? Hvad er livet, min kære, hvis en kone udgør hele ens liv? En galej, hvor man ikke har kommandoen, som adlyder et galt kompas, som vel har en magnet, men som beherskes af modvind, og hvor manden er en galejslave, der ikke alene må lyde loven, men også profossens luner, uden at det er muligt for ham at hævne

sig. Puh! Jeg kan nok begribe, at man kan adlyde en kvinde af lidenskab eller for den fornøjelses skyld, man føler ved at nedlægge sin styrke i et par hvide hænder; men adlyde Médora! ... Nej, så knuser jeg hellere Angelique. Den store hemmelighed, min ven, ved samfundets alkymi, ligger ganske simpelt i, at man drager den størst mulige fordel af de forskellige aldre, som man går igennem, at man sår alle sine blade om foråret, alle sine blomster om sommeren, alle sine frugter om efteråret. Vi har moret os, nogle livsglade fyre og jeg, som sorte, grå og røde musketerer, i hele tolv år; vi har ikke nægtet os noget, ikke engang et dolkestik hist og her. Nu begynder vi at ryste de modne blommer ned i den alder, hvor erfaringen har forgyldt høsten. Kom til os! Du skal få din del af buddingen, som vi vil lave sammen. Kom! og du skal finde en ven i huden på

Henri de M.

Da Paul havde læst dette brev, hvor enhver sætning var som et hammerslag på hans forhåbningers, illusioners og kærligheds bygning, befandt han sig allerede på den anden side Azorerne. Midt i alle disse ruiner blev han grebet af et koldt og afmægtigt raseri.

"Hvad har jeg dog gjort dem?" spurgte han sig selv.

Således spørger tosserne og de svage mennesker, som ikke kan se eller forudse noget. Han råbte til den tro ven:

"Henri! Henri!"

Mange mennesker ville være blevet vanvittige. Paul gik hen og lagde sig. Han sov den dybe søvn, som følger på de uhyre

nederlag, og som Napoleon blev grebet af uden at kunne modstå den efter slaget ved Waterloo.

Om "Ægteskabskontrakten"

Forfatter: Honoré de Balzac (1799-1859).
Org.udgave: *Le Contrat de mariage (La Fleur des pois).* Madame Charles-Béchet, Paris 1835.
Denne udgave baseret på: *Ærteblomsten* af de Balzac. (Oversat af K. R.) Forlagt af den Miloske Boghandel, Odense 1857.
Oversætter: "K.R."
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter usigneret træsnit i *Œuvres Illustrées de Balzac*, Marescq & Cie./Gustave Havard, Paris 1855. *Antagelig af Gustave Staal (1817-1882), som har signeret de øvrige illustrationer til historien i denne udgave – kun ikke denne.*

ISBN 978-87-7628-090-1
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-388-0 (Ølstykke 2014).

www.ebib1800.dk

